

BA'RA'NYI FERENC

**EGYIK  
NAP  
OLYAN  
MINT  
A MÁSIK**



# EGYIK NAP OLYAN, MINT A MÁSIK

Az elektronikus könyv megjelenési éve: 2017

Szöveggondozás: Gergely Erika  
Műszaki szerkesztés: Farkas-Ráduly Melánia  
(szovegkovacs.blog.hu)

Borítóterv: Kazinczy Gábor

© Bárányi Ildikó, 2017

BÁRÁNYI FERENC

EGYIK NAP OLYAN,  
MINT A MÁSIK



# TARTALOM

Egyik nap olyan, mint a másik	7
Jó társaság	42
Császármorzsa	65
Színes képek	71
Egyforma kövek	89
A stop	95
Ha egy csepp eszed van, megölsz	99
Horgászni egészséges	134
Sört csak bableves után	144
Haláltánc	158
Csók bácsi	159
Ma temetik utoljára	163
Csak az a fontos, hogy túléljük	166
Legyek tora	175



## EGYIK NAP OLYAN, MINT A MÁSIK

Már lilán derengett a hajnal, amikor a gyermek meghalt. Egész éjjel mellette voltam, mindent megtettem, amit csak tudtam, és mindent megpróbáltam, amitől valami eredményt is reméltem. Este még melegek voltak a kezei és rózsaszínű az ajka... most döbbenten nézzük, emelkedik-e a mellkasa, lélegzik-e még. Már csak egyszer-kétszer percenként, az is inkább kínlódás, nem igazi légzés. Ilyenkor egész teste beleremeg az erőlködésbe, elfintorodik az arca... s végül úgy marad. Ez a halál. Így egyszerűen. Bár vártam és tudtam, hogy be fog következni, mégis én rémültem meg a legjobban. Valahogy nem tudtam elhinni, hogy végérvényesen meghalt, masszíroztam, lélegeztettem, fülemet a mellkasára szorítottam. De csak a saját szívverésemet hallottam.

Egyből kivert a hideg verejték, csontos marokkal szorított a félelem, hátha valamit nem csináltam jól vagy elfelejtettem. Fülemmel még mindig a beteg mellkasán, behunyt szemmel újra és újra elismételtem minden mozzanatot az este óta.

Semmi hiba, Szentkirályi professzor sem csinálhatta volna jobban, mégis meghalt. Még inkább a szégyen, a tehetetlenség és a düh keveréke kavargott bennem. A legyőzött, a vesztes, tehát a gyengébb lelkiállapota ez, és olyan nehéz elismer-

ni, hogy legyőztek. Amikor mindent tudok, mindent tökéletesen csináltam, és többet akkor se tehettem volna, ha kifacsarom az agyamat, mint egy felmosórongyot, akkor miért? Nincs mit tenni.

Minden élőlény megszületik, szaporodik, s aztán meghal. Én mindent jól csináltam! Próbáltam csitítani a belső hangot és nagyon szégyelltem magam. Legszívesebben sírtam volna...

Persze valakinek vesztenie is kell, jól tudom, de miért pont én legyek az? És veszteni tudni kell, de engem erre nem tanítottak meg, csak arra, hogy győzzek, mindig győzzek. Mint középkorban a vassas vitézeket, akiknek csak a mellét és arcát védte páncél, a hátukat nem.

Egyszerű volt a főiskolán: minden betegségnek megvan a gyógyszere, csak a tüneteket kell felismerni, a megfelelő kezelést alkalmazni és kész. Úristen, én pontosan ezt csináltam! Talán mégse?

– Doktor úr... ugye most már egészen halott

Nem tudok válaszolni, csak bólintok, arcom ég a szégyentől, s nem merek az apa szemébe nézni.

– Tegnap a gyermekgyógyász főorvos is látta, és hazaküldte azzal, hogy nincs mit tenni. Igaza volt...

Ezt én is tudtam és azt is, amit a könyvek írnak erről a betegségről, de bele lehet abba nyugodni, ilyen egyszerűen? Csak úgy haljon meg otthon egy gyermek vénasszonyok motyogása és a füstölgő gyertyák között? Arra gondoltam, hátha mégis...

Kinn már reggellé fényesedett a hajnal, hangoz, szemtelen verebek szálltak az ablakpárkányra, Olga néni, a takarítónőnk éppen kacagva mesélt



valamit a folyosón, mintha az égvilágon semmi sem történt volna.

– Doktor úr, kérdeznék még valamit, de legyen őszinte. Ugye magának még nem halt meg beteg a kezei között? Az én fiam volt az első.

– Ó, dehogy! – hazudtam, de azt hiszem, nem túl meggyőzően, és gyorsan rendezgetni kezdtem az asztalon, melyen ép és feltört fiolák, gyógyszerek, fecskendők tömege hevert szanaszét. Olyan ez az asztal, mint a csatatér harc után.

– Most elvihetjük?

– El.

Az asszony úgy pólyázta be, mintha élne, sapkát, ingecskét húzott rá, a párnát szalaggal kötötte át, szemverés ellen. Az anya tizennyolc éves volt, az apa húsz, én már majdnem huszonnégy, és már több mint egy hónapja körzeti orvos. Ezerkilencszázötvenkilenc szeptember tizenharmadikát mutatott a naptár, vasárnap reggel volt és a tűzoltók napja... soha el nem felejttem.

Nagyon mélyen aludtam, mégis felriadtam a futó léptek zajától.

– Hol a doktor? Gyorsan, gyorsan!

Öregasszony fut a folyosón, nagyobbacska gyermekkel a karján, annak feje élettelenül kalimpál. Messziről látom, hogy nem lélegzik. Két ugrással megelőzőm az asszonyt, kettétépem a gyermek mellén a ruhát és már lélegeztetem is. Ajkai szederjesek, mint az érett szilva, szembogarai ijesztően nagyok. Ez a klinikai halál! Talán még lehet segíteni rajta... Mire a nővér is odaér, már színesedik

a gyermek bőre, néha-néha sóhajt is egyet. Mély öntudatlansági állapotban van, de él. Él!

Sikerült felélesztenem! Büszke voltam és éreztem, hogyan önt el a siker melege, az a meleg, amittől nem lanyhul el az ember, hanem ellenkezőleg, a siker melegétől rugalmasabbakká válnak a lép-teink, pattogóbbakká az izmaink, gyorsabban kapcsol az agyunk... de lássuk, mit lehet ezután tenni.

Négy és fél éves, napbarnított, keménykötésű fiúcska. Szép gyermek. Apró, mocskos lábait csókolgatja az öregasszony és sírva hálálkodik.

– Az Isten áldja meg, doktor úr, megmentette az én drága unokámat. Már egészen halott volt, maga föltámasztotta. Ha ez a gyermek meghal... én is meghalok – mindenáron kezet akar csókolni nekem.

– De mama! Hogy lehet ilyen? Legyen komoly – húzza félre egy fiatal nő. Férfiasan rövidre vágott a haja, jó alakú, egészséges nősténynek néz ki. Nyilván a fiúcska anyja. Őt most látom először.

Lehet vagy tíz napja annak, hogy az öregasszony nálam volt a gyermekkel. Jól emlékszem, mandulagyulladás volt.

– Beadták rendesen a gyógyszert, amit adtam?

– Be – böffen ellenségesen a fiatal. – Csak holmi tablettákat adott neki – teszi hozzá lekicsinylő hangsúllyal.

Még erősen kezdő vagyok, de ezt a típust már jól ismerem. Azok beszélnek így, akik elkerültek a faluból, benn dolgoznak a városban, és ezt minden úton-módon fitogtatni akarják. Kérkednek azzal, hogy ők már nem falusiak. Nemcsak a népvise-

letet dobják el, hanem a falu ősi erkölceit is. Lekopott róluk a jobbágyból lett paraszt alázatossága, de még nem tudták magukévá tenni a proletárból lett munkás fegyelmezettségét. Szeretnének magabiztosnak, műveltnek, mindenhez értőnek látszani, ezt bizonyítandó mindent lefitymálnak, ami falusi, főleg a biztosan városról odakerült idegen előtt. Erre pedig legalkalmasabb egy kezdő orvos.

Tudnám, mit kell ilyenkor válaszolni, de nincs rá időm. Sztetoszkópom a gyermek szívéen, visszafojtott lélegzettel hallgatom: örült galoppba kezd a rémült szív, aztán ritkábban ver, de összevissza... időnként egy-egy erősebb dobbanás hallszik, majd valami sejtelmes mocorgás... végül már az se... halálos csend. Légzés nincs, a gyermek szederjesebb, mint az előbb. Nagyanyja sikít, én szívmasszázst végzek, a nővér lélegezteti...

Lihegve dolgozunk, sok idő telt el, öt-hat perc, talán egy negyedóra, nem tudom megmondani. Ilyenkor végtelen hosszú minden pillanat. A gyermek már fekete, és a szívműködés nem indul újra. Mi mégis erélyesen, ritmusosan végezzük, amit a gyermek szíve és tüdeje kellene hogy tegyen. Meghallgatom ismét, nem dobog a szíve.

– Adrenalin! – reszkető ujjakkal tapintom ki az ötödik bordaközt, egyenesen a szívbe fecskendezem a gyógyszert. Tenyerem alatt a gyermek szíve, ami nem működik. Erélyes mozdulatokkal nyomom össze a mellkast, egy, kettő, három, belégzés... egy, kettő, három, belégzés...

Szájába gyömöszöli zsebkendőjét az öregasszony, rémült, sírni sem merő szemekkel nézi, mi

történik... Egyszerre csak úgy tűnik, mintha megmozdulna tenyerem alatt valami. Mi több, látszik is, hogy dobog az adrenalintól felkorbácsolt szív, mint egy versenyló patái...

Kiszáradt a torkom, a gyermek ingébe törlöm izzadt homlokom. Mosolyog a nővér, én is... Az öregasszony még nem mer, nem tudja, illik-e neki. Már azt hisszük, győztünk, amikor egy picit meg-rándul az alig felélesztett test. Aztán mind gyakrabban rángatózik, mintha sorozatos áramütés érne vagy csuklana.

– Rángógörcs! Gyorsan egy fiola laminált! – mélyen izomba fecskendezem, a gyermek kerek tomporába, ami fehér maradt, nem égette le a nap. Ismét nem lélegzik... néhány rendetlen szívösszehúzóds még hallszik, aztán megint csend... tovább élesztjük, most én lélegeztetem... még sokáig. Újabb adrenalin... de hiába... semmi mozgás, csak a végtelen csend...

Izzadtan, fáradtan, a vizsgálóágyra ülök a gyermek mellé és lefogom nagy csodálkozó szemeit. Mást már úgysem tehetek. Ott térdel az öregasszony az ágy mellett, hangosan zokog, göcsörtös ujjaival homlokához szorítja a gyermek még meleg kezét, éneklő hangon, sírva becézi, hívja...

Minden egyes szava, mozdulata az agyamba, szívembe szúr. Legszívesebben ordítanék, törnék-zúznék. Megint legyőzött a halál, ezt a küzdelmet is elvesztettem, akkor mire volt jó annyit tanulni? Hogy náthát gyógyítsak? Mit érek én? Semmit! Semmit se tudok, nem érdelem meg, hogy emberre tegyem a kezem, hisz nem is tudok senkit

se meggyógyítani. Minden orvosnak van „első halottja”. Lám, nekem két komoly betegem volt, és mind a kettő meghalt, egy nap. Úristen, akkor mire vagyok én jó? Ó, ti nagyokos tanárok, kik tudásokatokra oly kevélyek vagytok, mire tanítottatok? Ugyan mire? Hát semmire. Adtátok a nagy jegyeket, de én semmit se tudok... Rendben van, az a másik menthetetlen volt, de ez? Ennek csak mandulagyulladás volt...

Dühösen az asztalra verem, és szinte ordítok, mintha az, aki hibás, előttem lenne.

– Csak mandulagyulladás volt, miért halt meg?

Elfelejttem, hogy a család is itt van. Ennek a gyermeknek a halála most kizárólag az én problémám, az én balsikeremet jelzi, az én hozzá nem értésemet, ügyetlenségemet fejezi ki. Ma már másodszorra érzem azt, hogy nehéz rajtam a páncél. Elfutni nem tudok, de nem is véd. Csórén hagyja a hátamat.

– Nos, doktor, miért halt meg? – csak most veszem észre a fiatalasszonyt, a gyermek anyját, eddig látószögömön kívül esett. És elképedek attól, amit látok. Keresztbe tett lábakkal, összefont karokkal ül a nyitott ablak párkányán, és éppen a saját csikkjéről gyújt rá egy másik cigarettára. Búgó hangon megismétli, mintha csak úgy csevegne.

– Nos, mi a véleménye?

Amikor az ember nagyon el van keseredve, hajlamos arra, hogy mást okoljon azért, ami történt. Bűnbakot keres magának, hogy valakin levezethesse mérgét. Bennem úgy felgyűlt az elkeseredés, hogy akkor ölni tudtam volna, pedig elsősorban

magamra haragudtam. Kapóra jött az asszony bűgő hangja és a helyzethez nem illő magatartása. Tudtam, igazságtalan vagyok vele – elég baja van neki –, mégis megmartam.

– Nos, az a véleményem, hogy maguk nem kezelték rendesen és nem hozták be idejében a gyermeket. Hát mit képzelnek, mi vagyok én? Isten? Maguk voltak hanyagok.

– Hogy mi nem kezeltük? Ugyan mivel? A maga szir-szar tablettáival?

– Azzal. Én megfelelő kezelést adtam... a mandulagyulladására.

– Amibe belehalt.

– Nem a mandulája ölte meg... Lehetett valamilyen más betegsége is.

– Úgy? És arra miért nem kapott kezelést? Vagy talán nem vette észre doktorka, hogy más baja is van a gyermeknek?

Ó, egek! – hasított belém a jeges rémület. Én egy egész fiola luminált adtam be ennek a gyermeknek. Felnőtt adagot. Jóval többet, mint amennyit szabad lett volna...

Ó, én szerencsétlen. Luminált adtam egy különben is kómás betegnek. Hogy tehettem ilyet!? Ez kérem műhiba – mondaná a prof. Az altatóval tovább rontottam az amúgy is alig-alig létező szív és légzőközpont működését. Persze, világos... Ezért halt meg azonnal a luminál injekció után. Ezért nem tudtam harmadszorra is újraindítani a szívet. Én vagyok a hibás... Istenem, megöltem egy gyermeket... Egyből elpárolgott a vagdalódzó kedvem. Már a tanáramra sem haragudtam. Az

önmarcangoló érzés, hogy örökké én kerülök ki vesztesnek a küzdelemből, már csak nevetséges hőbörgésnek tűnt. Helyét egy új, borzalmasabb érzés váltotta fel, a félelem, a rémület. Hirtelen minden eltörpült, ami eddig volt, mert bűnösnek éreztem magam. Bűnösnek a gyermek haláláért.

Olyan gyógyszert adtam, amit nem lett volna szabad, és abból is legalább kétszeresét az adagnak. Jaj, ha ezt valaki észrevette... A nővér... vagy az asszonyok... Börtönbe kerülök, bűnös vagyok...

Lopva, nehogy valaki észrevegye, zsebre dugtam az üres fiolát. Hülye vagyok! A gyermek súlyos beteg volt, azért halt meg. Nem szabad elveszítssem a fejemet. Az üres fiolából egy cseppje az olajos oldatnak kezemre folyt, amikor kihajítottam az ablakon.

– Igaza van, asszonyom... Lehet, hogy valami baja volt, amit én nem tudtam... elnéztem.

– Akkor miért nem küldte máshoz, aki többet tud? Miért nem utalta be a városi kórházba? Ott biztosan nem puskázták volna el a fiam. Maga még túl fiatal!

Nem sírt, nem jajgatott, mint az öregasszony, még csak nem is kiabált. Egyszerűen, minden felindultság nélkül kioktatott, ahogyan az óvó néni szokta. Még csak azt sem mondhatom, hogy rosszindulatú volt velem szemben. Pedig lehetett volna, hisz ő a halott gyermek anyja. És a halott hozzátartozói hajlamosak arra, hogy a kezelőorvost tegyék felelőssé, őt okolják a halálért, olyankor is, amikor nyilvánvalóan nem volt mit tenni. Az emberek olvasnak, egészségügyi előadásokat hallgat-

nak. Csodálkoznak, ha valaki fertőzésbe, tébécébe belehal, mikor annyi antibiotikum van. Miért nem tudjuk meggyógyítani a beteg szívet, amikor már máshol szívműtétet is végeznek? Meg aztán könnyebbül az ember, ha bánatának, keserűségének egy részét levezetheti azzal, hogy egy kicsit az orvost is okolja. Ha valaki meghal, nagyon gyakran – még ha ezt nem is kürtöli világgá a család – éppen az orvost tartják bűnbaknak. Mert így könnyebb... a családnak. De ezt akkor még nem tudtam. Bűnösnek éreztem magam, nagyon bűnösnek és még nagyon fiatal voltam.

Az asszony a csizmája sarkain billegetve magát már ki tudja, hányadik cigarettájára gyújtott. Valaki közben letakarta a gyermeket, odakinn lassan szürkülni kezdett. Fejemben a gondolatok egymást kergették, emlékezetben lapoztam a háromkötetes gyermekgyógyászatot, hátha rájövök, miért halt meg ez a gyermek. Persze, ha megvizsgálhattam volna alaposabban, de így... Talán volt egy agydaganata, ami észrevétlenül fejlődött ki és hirtelen halált okozott. Mégis inkább a szívével volt baj. Gyógyíthatatlan betegsége lehetett, hiába is rágom magam. Megállni! Ne ködösítsünk. Nem becsületes dolog ilyen olcsó kibúvót keresni, és főleg nem igaz. Végeredményben túl sok luminált adtam egy haldoklónak. Lehet, hogy anélkül is meghal, de ezzel én is hozzájárultam.

– Doktor úr, biztos, hogy egészen meghalt? – szólalt meg száraz hangon az öregasszony. Ijedten lerántom a lepedőt a gyermekről. Talán csak nem? Megmozdult vagy lélegzik? Úgy látszik, meg-



hibbantam. Hogyan is juthatott eszembe ilyesmi?

– Sajnos meghalt. Először még sikerült viszsza-  
hozni, másodszor is, aztán már nem tudtam.  
Pedig...

– Köszönöm doktor úr... – zokog ismét az öregasszony. – Láttam, hogy mindent megpróbált, injekciót is adott, kínlódott vele... Úgy látszik, így kellett, hogy legyen. Ez volt megírva a kicsi szívemnek... Ó, jaj nekem...

– Akkor most már elvihetjük? – kérdi tárgyilagos hangon az anyja.

– El.

Fekete fejkendőjét borítja unokája arcára az öregasszony. Ősz haja fehér folt a sötétedő szobában. Vékony varkocsú kontyából arasznyi hajlított dróthajtók állnak ki. Posztómellényét is leveti, abba bugyolálja a holttestet, majd úgy emeli fel, mint annak idején, csecsemőkorában. Már menne, de megállítja a lánya.

– Még ne. Előbb adja ki a doktor a halotti bizonyítványt.

Villanyt gyújtok. Mennyivel más, mennyivel realisabb, ridegebb így a világ. Molylepke kering a körte körül, időnként hozzáverődik. Újabb cigaretta parázslík az asszony ujjai között.

– És írja bele szépen, hogy mandulagyulladásban halt meg a fiam! – olyan fenyegetően mondja, hogy éppen az ellenkező hatást éri el vele. Valami ágaskodni kezd bennem.

– Abba hát! Maga szerint nem így volt? – az én hangom is csattan, de észreveszem, hogy önmagamnak mondok ellent, halkan teszem hozzá...

– Bár lehet, hogy valami más is hozzájárult...  
– Mi az, hogy valami más? Mandulagyulladás és kész!

– Ejha! Maga akar itt engem kioktatni, diktálja nekem a diagnózist? Hát mit képzelsz magáról? Inkább vigyázott volna jobban erre a gyermekekre, és ne az utolsó pillanatban hozta volna, amikor már késő!

– Adott volna inkább rendes kezelést, penicillint, ha olyan nagy tudós orvos. Nem csak azokat a nyavalyás tablettákat.

– Azt adtam, amit kellett.

– Most pedig ki kell adja a halotti bizonyítványt, mert ha nem... én megmutatom magának!

– Ne veszekedjete, az ég szerelméért! Itt, a halott gyermek előtt, hogy tudsz kiabálni? Doktor úr, ne haragudjon rá, nagyon ideges szegény. A gyermekkel is mindig úgy bánt... Ó, drága kincsem, egyetlen örömöm, te is itt hagytál.

– Most nem fogok kiadni semmilyen bizonyítványt.

– Nem?

– Nem!

– Vigyázzon, velem megjárja!

– Állok elébe.

– És miért nem adja ki, ha meg szabad kérdeznem? Hisz kötelessége.

– Mert vasárnap van, és ez hivatalos papír – hazudtam. – De küldje el holnap reggel a gyermek apját, neki kiadom.

– Nincsen ennek apja, és anyja sem volt soha – sóhajt fel az öregasszony.

Nem tudtam elaludni, pedig már éjfélre járt. Lapozgattam a gyermekgyógyászatot, de képtelen voltam akár egy pár sort is elolvasni. Türelmetlenül továbblapoztam, minden olyan ismerős volt. De amit kerestem, nem találtam, hiába kerestem. A nyugalمامat.

Lehet, hogy igazat mondott az asszony és feljelent. Vagy beperel. Most, hogy meghalt a gyermek, minden másképp fest, ki fogja nekem elhinni, hogy tíz nappal ezelőtt alig volt egy kicsit bedagadva a mandulája, és semmi szükség sem volt injekciós kezelésre. Utólag ki fogja elhinni, hogy az egész enyhe mandulagyulladásal kezdődött? Ugyanazt mondja majd az ügyész is, amit az asszony, miért nem kezeltem penicillinnel. Meg tudom neki magyarázni, hogy nemcsak az antibiotikum gyógyszer, hanem más hatásos orvosságok is vannak? És hogy mi lenne a világból, ha mondjuk minden verébre rögtön ágyúval kezdenének lövöldözni? Igen, ezt fogom mondani, így talán megért.

Az is igaz, hogy súlyos esetben tényleg erőlyesen kell kezelni, mert íme hová vezethet, ha a verebet hagyjuk, és akkorára nő, mint egy sárkány, már tényleg csak az ágyú segít, ha még segíthet. De könyörgök, honnan tudhattam én akkor, hogy egy kis torokvörösség ilyen súlyos állapotot hoz létre? Hát tudhattam? Az igazság az, hogy gondolhattam, sőt gondolnom kellett volna rá. Amikor látták, hogy nem gyógyult, sőt rosszabbodik az állapota, miért nem hozták vissza? Vagy talán nem mondtam ezt a nagyanyjának? És ha nem is

mondtam, ennyit magától is tudhatna... Bezzeg a fiatal hogy nekem ugrott. Hát tudhatom én, mi történik minden betegemmel, miután kilép a rendelőből? Talán őrizője vagyok-e én az én atyámfiának? Tulajdonképpen igen, én őrzöm az egészségüket, amennyire lehet... amennyire engedik...

De mit fog mondani a törvényszéki orvos? Nyilván azt, hogy valószínűleg más oka van a halálnak. Meg fogja kérdezni, hogy milyen gyógyszerekkel kezeltem először, és mit adtam neki most, amikor meghalt. Majd azt mondom, hogy adrenalin a szívébe, és a másik injekcióról mit mondok?

Hogy az is adrenalin volt? A nővér szívta fel a luminált, nem hazudhatok. De azt már nem vagyok köteles megmondani, hogy az egész fiolát beadtam. Azt úgysem tudja senki. Csak én!

Rendben van, így megszabadulok a törvénytől, de mit csinálok magammal? Én tudom, hogy túl sokat adtam be...

Egész éjjel kínlódtam azzal az első gyermekkel, alig aludtam egy-két órát, s kezdődött ezzel. Kétszer sikerült újraindítani a szívét, aztán úgy látszik, a fáradtság miatt nem kapcsolt az agyam... Itt a hiba! Nem is hiba, hanem bűn. Bűn, aminek súlyos következménye volt, meghalt egy gyermek. Ha bűn, akkor büntetést érdelek. Meg fognak büntetni. Elveszik a diplomámat... Bezárnak!

Kellett nekem orvosit végezni, lettem volna inkább bűvár vagy ejtóernyős, az kevésbé veszélyes. Rendben van. Hát jelentsen fel nyugodtan. Felelni fogok azért, amit tettem. Hibáztam, vállalom a felelősséget...

Hátha nem is hibáztam. És fölöslegesen gyöt-  
röm magam. Hátha fehérvérűsége volt a gyermek-  
nek, előfordul, hogy a fehérvérűség mandulagyul-  
ladással kezdődik. Mégis, túl gyors lenne a lefo-  
lyása, aligha... Vagy diftériája lett volna, az is kez-  
dődhet így... Meg kellett volna nézzem a torkát.  
Legalább most, miután meghalt.

Egek, milyen kötnivaló bolond vagyok! Örlöm  
az agyamat, hogy mi lehetett a baj, de a torkába  
nem nézek be. Pedig tudnom kell, mi okozta a ha-  
lált. Feltétlenül tudnom kell. És azt is, hogy hibás  
vagyok-e érte? Reggel lemegyek a faluba és meg-  
nézem a gyermek torkát.

Nézzünk szembe önmagunkkal. Elölről véd a  
páncél és hátrálni nem fogok! Pedig még el lehet-  
ne szaladni... El lehetne menekülni, el lehetne búj-  
ni... Igen, de mi lesz azután... Hogy élek azután?

A félpáncél csak akkor ér valamit, ha szembe  
merünk nézni az ellenféllel, akkor igazán vért a  
vért, és lehet küzdeni benne. Nyíltan, sisak nélkül.

A telefon hosszan kicseng, négyszer, ötször, nem  
csoda, ilyen későn biztosan alszik már. Álmos, mor-  
cos hang recseg a fülembe. Udvariasan bemutat-  
kozom és bocsánatot kérek.

– Tessék, itt Papp doktor törvényszéki orvos...  
de nem örvendek.

– Még egyszer kérem, ne tessék haragudni, de  
meghalt egy négy és fél éves gyermek.

– És ezt pont most kell bejelentenie?

– Igen. Mert én öltem meg.

– Mit beszél? Maga megőrült?

– Na, nem úgy... Talán elnéztem valamit, egy

betegséget... és lehetséges, hogy egy orvosi műhibát is elkövettem.

– Kolléga, beszéljen világosan.

– Tíz nappal ezelőtt mandulagyulladásom volt és ma délután meghalt.

– És mit akar tőlem? Támasszam fel?

– Tudni akarom, miért halt meg.

– Hát nem az előbb mondta, hogy mandulagyulladásom volt?

– Talán... más betegség ölte meg, vagy...

– Nem mindegy az most már?

– Nekem nem.

– A gyermeknek annál inkább...

– Éppen ezért, kérem, boncolja föl, tudni akarom, hátha én vagyok a hibás.

– Fiatal kollégám, jól meggondolta, tisztában van vele, mit kér tőlem?

– Tudom.

– Azt is tudja, hogy én nem egyedül jövök, hanem az ügyéssel?

– Azt is tudom.

– Vigyázzon, a boncolási jegyzőkönyv egy példányát és a szervekből vett szövettani próbákat a fővárosi Törvényszéki Kórbonctani Intézetbe küldjük...

– Igen, ezt is tudom.

– Nézd, most már ne hülyéskedj, fiam! És ha tényleg valamilyen hiba csúszott a receptbe? Nem adtál kezelést, nem mentél ki házhoz, amikor a beteghez hívtak, nem voltál hajlandó elsősegélyt nyújtani, vagy mit tudom én? Gondold meg jól, fiam. Elrepül a nagy kő, ki tudja, hol áll meg.

– Meggondoltam, kérem, boncolja fel.

– Nos, kolléga, ha ennyire ragaszkodik hozzá, ám legyen. Remélem, tudja, hogy ebben az esetben az orvosi törvényszéki eljárás indokolása hogyan hangzik?

– Azt hiszem, igen. Dr. Iksz Ipszilon orvosi felelősségének és szakmai kompetenciájának kivizsgálása.

– Pontosan. És ennek árán is óhajtja? Mondja, mit nyer ezzel? Ezen csak veszíthet, rajtaveszthet!

– Mit nyerek? A nyugalmat... remélem.

– Nézze, fiam, a gyermek adatait még nem mondta be, de ne is mondja. Ha mégis úgy döntött, hogy kitart a boncolás mellett, hívjon fel holnap reggel nyolckor, még jobb kilenckor... ha nem hív, én el is felejtettem az egészet, hisz hivatalos bejelentés még nem történt. Ez a hajnali beszélgetés nem nevezhető annak. Ajánlom, előbb aludjon rá egyet.

– Jó éjt. Vagy még inkább, jó reggelt.

Csak úgy ruhástól dobtam magam a vaságyra. Azt hittem, nem fogok tudni elaludni, de olyan hirtelen zuhantam bele az álomba, mint a kútba hulló kő.

Olga néni nem költött fel, mint máskor, így magamtól, későn ébredtem. Jólesik a hideg víz, amit pléhkannából öntök a nyakamba, és mint két hajfonat csorog a címeres porcelán mosdótálba. Régi darab, ki tudja, hogy került ide. Alján arasznyi a csúful mázolt leltári szám. Még fel sem ébredtem teljesen, máris korog a gyomrom. Nyilván, nem is vacsoráztam...

Jaj, már kilenc óra, el is múlt. Milyen bután elaludtam. Rögtön szertefoszlik az ébredés, a mindennapi újjászületés varázsa, a reggeli bizonytalanságból kibontakozó öröm, ha az emberre olyasmi vár, amit szívesen csinál. Máskor így ébredek. De ami ma rám vár, arra enyhe túlzás lenne azt állítani, hogy szívesen csinálom.

Fel kell hívnom Papp doktort, nehogy azt higgye, félek a boncolástól. Azt mondta, kilencig, de már elmúlt... talán elment másfelé, és akkor el is marad az egész... Nem is olyan nagy baj... jobb is lenne. Végeredményben most már olyan mindegy, miben halt meg az a gyermek... Nem! Noblesse oblige! Jöjjön, aminek jönnie kell, inkább bizonyítsák rám, hogy hibás vagyok, mintsem ez a bizonytalanság.

Kinyitom az ablakot, esőszag áramlik be, pedig nem is esik, csak köd permetez, amitől fekete lett a hársfák kérge.

Úgy látszik, idén korán jön az ősz.

Sokan ülnek a váróteremben. Páran a rendelő ajtaja előtt az öregasszonyt fogják körbe. Ropogásra vasalt feketeségéből csak fehérlődő zsebkenője világít, gyászát még ünnepélyesebbé teszi körülötte a naftalinszag. Előreengedem. Hallhatóan összesúgnak az emberek, valaki nagyot sóhajt.

– A halotti bizonyítványért tetszett jönni, ugye?  
– csak bólint, és átnyújtja a keresztlevelet.

Kilenc óra húsz. Azonnal kapcsol a községi posta, a túloldalon kellemes női althang.

– Papp doktor? Pont most ment el... De egy óra múlva visszajön. Mit mondjak neki?



– Ó, semmit. Köszönöm, igazán semmit. Csak úgy... kerestem.

– Kérem, nagyon szívesen.

– Halló, halló! – késő, már letették! Megkönynyebbülök. Előttem a halványzöld keresztlevél. Most. Most lezárhatom az egész ügyet és megszabadulok tőle. Kinn legalább harmincan vannak, betegek, mind tőlem várják, hogy segítsek rajtuk. Biztosan lesz egy-két érdekes eset is közöttük. Amióta itt vagyok, olyat is láttam, akinek hat ujja van a lábán... Tisztára bediliztem.

Végezredményben az a gyermek beteg volt, és a betegek néha meg is halnak. Én sem meg nem fojtottam, sem el nem gázoltam, akkor meg minek ez a lelkiismeret-furdalás? Rendben van, túl adagoltam a luminált, de attól még élhetne!

Láttam én már epilepsziás rohamban az adag négyszeresét is beadni, mégsem halt bele a páciens. Igen, igen, de azoknak a szervezete a görcsöktől eltekintve egészséges volt, meg sem kottyant nekik egy kicsivel több altató... Míg ez a gyermek súlyos beteg volt, klinikai halál után... az én luminálom volt az utolsó csepp...

– Halló, posta. Halló... Igen. Nem tudom, mi történt, megszakadt a vonal. Kérem, kapcsoljon vissza az előbbi számra – örvendek, amikor ismét meghallom az althangot.

– Hivatalos bejelentést szeretnék tenni. Tegnap meghalt egy gyermek, a halál oka ismeretlen.

– Erőszakos halálok feltételezhető?

– Nem.

– Akkor nem értem...

– Papp doktor majd megérti, tessék csak közölni vele.

– Halló, épp most lépett be, tessék vele beszélni. Viszlát.

– Szóval nem gondolta meg magát?

– Nem.

– Akkor figyeljen ide, kolléga. Egy és kettő között érkezünk, addig hozassa fel a hullát a rendelőbe. Ott boncolunk. Most pedig kérem a gyermek adatait.

Megkönnyebbültem, szinte vidáman tettem le a kagylót, és igazán sajnáltam szegény öregasszonyt, aki megértette, miről van szó. Zokogott, hogy minek felvágni azt a szegény gyermeket, az semmiről sem tehet.

– Ne tessék haragudni, muszáj. Nem tudom, miben halt meg.

– És maga tanulni akar az én unokámon. Könyörgök, ne tegye.

– Nem tanulni akarunk, de a törvény előírja, hogy mindig ki kell deríteni, hogy ki miért halt meg. Hátha valaki hibás a haláláért.

– A törvény... megtalálja a hibást. Mondta a lányom, hogy maga rosszat akar neki. Mondta nekem. Doktor úr, bocsásson meg neki, igaz, hogy sok hibája van és szörnyen ideges, de nem rossz lány. Tegnap este csúnyán viselkedett magával, jogosan haragudhat rá, de az istenre kérem, ne bosszulja meg magát rajta és a kisunokámon... jaj, jaj, bár halnék meg én...

– Nényi drága, higgye el nekem, nem haragszom a lányára, szó sincs róla, hogy valamit is

meg akarnék bosszulni, de nem tehetek másként. Tudnom kell, miért halt meg az unokája.

– Drága doktor úr, ne tegye ezt velünk. Meghálálom... Hozok tíz liter bort, finom házi bort... és karácsonyra egy pulykát... Nézze, letérdelek maga előtt. Az istenre kérem, ne boncoltassa fel!

Már bántam, hogy így döntöttem, és a legszívesebben visszacsináltam volna, de már úgysem lehetett.

– Nézze doktor, inkább megmondom magamtól. Ha felboncolják, úgyis megállapítják, úgyis meglátják, hogy nincsen benne semmi orvosság. A gyógyszerből, amit magától kaptam, csak egyszer adtam a gyermeknek. Másnap megjött a lányom, és azt mondta, hogy azok semmit sem érnek. Szulfamiddal csak tyúkokat lehet gyógyítani. Mondta a lányom... ki is dobta nekik az udvarra, de azoknak sem kellett. Aztán a gyermek jól volt egy darabig. Ó, a lányom, ó, a lányom. Bár ha se jött volna. Inkább maradt volna ott örökre.

– Legkésőbb egy órára hozzák fel a... gyermeket. Ha nem...!

– Itt lesz – kemény, határozott léptekkel ment ki a nagyszony.

Egyik nővér forró teát hozott, jólesett. Beteg jött beteg után. Hűlés, gyomorfekély, régi reuma, volt aki házasodni akart, a másik, hogy a vérnyomását mérjem meg...

Megerőltetésbe került, hogy éppen a soron levőre tudjak koncentrálni, minduntalan elkalandoztam. Egyrészt félttem attól, amit a boncolás felszínre hoz, másrészt alig vártam, hogy végre tiszt-

tán lássak. Kövérkés fiatalasszony jött be. Arcán mondvacsínált bánat.

– Szegény kicsi gyermek, pedig milyen szófogadó jó fiúcska volt. Mondtam is Natasának, így hívják az anyját, hogy te Natasa, nem is érdemled meg ezt a gyermeket, olyan szép és jóra való. Mi barátnők voltunk Natasával addig...

– Mi a panasza?

– Hm... kérek küldőcédulát röntgenre. Szúr a szívem, és gyakran kell sóhajtsak. Hajjaj... Azt is mondtam Natasának, hogy vigyázz te, meghűl az a gyermek, máris köhög, egy szál ingecskében hogy viszed a városba... Tetszik tudni, mi a férjemmel bemotoroztunk a múlt héten, függőnyt akartunk venni. És mit láttam? A szomszéd falu előtt Natasa kiszáll egy kamionból és a sofőrrel bemegy a kukoricába. Be bizony, csak úgy, fényes nappal.

– Na és? Az ő dolga. Mit pletykál nekem?

– Isten ments! Nem is mondtam semmit. És semmi közöm hozzá. Különben sem vagyunk már barátnők. Én mégis megértem, hisz olyan régóta...

– De mi volt a gyermekkel?

– Csak annyi, hogy este, amikor visszajöttünk, a kamion még mindig ott állt, az ülésen összekuporodva a gyermek, sírt és reszketett. Talán félt, már sötétedett.

– Lehet.

– Szegény gyermek. Köszönöm a cédulát, majd még jövök.

Mennyi mindent összehordott ez a fehérnép! Az, hogy Natasa sofőrökkel kukoricázik, az az ő baja, de egy gyermeket fél napig magára hagyni

az országúton... talán nem is azért reszketett, mert félt, hanem lázas volt és rázta a hideg.

Olga néni jön be, és úgy könyököl az íróasztalomra, hogy rögtön látom, valami fontosat akar mondani. Áldott lélek, de most idegesít, rá is kiáltok elég durván.

– No, gyөрünk öreglány, csipogjon! Mi a baja?

– Nekem semmi.

– Hát akkor?

– Esetleg magának.

– Nekem nincsen semmi bajom.

– De még lehet.

– ?

– Azt mondja Natasa, nem bocsátja meg magának azt, hogy felboncolja a gyermekét.

– Sajnálom, nem tehetek másként.

– Azt is mondta, hogyha neki a legkisebb baja is származik ebből a boncolásból, akkor ő tönkreteszi magát.

– Ugyan, nevetséges.

– Azért csak ne nevéssen, ez a nő bolond és mindenre képes. Még felbujtat valakit...

– Hogy gázoljon el? Úgy tudom, a sofőröket nagyon szereti.

– Nem csak a sofőröket. Natasa olyan nő, ha egy férfi azt mondja, üljön le, ő rögtön levetkezik. Mondom, bolond és nagyon forró a vére, szegénynek... nem bír magával. És a férfiak szívesen elfogadják a könnyű prédát.

Megérkezett a szekér a gyermekkel, és nem-sokára autó fékez a bejárat előtt. Megjött Papp doktor, és ha lehetséges, még egy nálamnál is fia-

talabb ügyész. Utánuk a sofőr a diplomatatáska alakú műszeres dobozzal. Bár egyfolytában dolgoztam, mégis tele a várószoba beteggel. Mintha mindenki ma akarna meggyógyulni. Legnagyobb meglepetésemre Papp doktor megáll Natasa előtt, nem is tudtam, hogy a nő itt van.

– Ne te ne, fiatalasszony, maga itthon van?

– Amint látja. És maga miért jött?

– Mert hívtak.

– Hogy felboncolja a fiamat és kisüssenek valami hazugságot, amivel engem bemárthatnak. Ugye? Ahhoz értenek. Pedig ez a kicsi doktor a hibás. Még tiszta gyermek. Elkezelte a fiamat, tablettákkal akart gyógyítani egy komoly betegséget.

– Ha a gyermeknek adta volna, meg is gyógyul, de maga a csirkéknek dobta! – tudtam, nem okos dolog ilyenkor, tömegben, egy ideges nővel vitatkozni, aki, tegyük hozzá, a saját gyermeke boncolására jött el. De nem álltam meg. Papp doktor gyorsan betuszkolt a rendelőbe.

– Teljesen fölösleges bármit is mondani, csak a tények számítanak, bár az emberek azokat sem mindig fogadják el, főleg, ha azok kellemetlenek számukra. Kolléga úr, küldje haza a betegeket, hozassa be a gyermeket és egy pár lepedőt.

Olga néni, a kocsis, a nővérek mind eltűntek. Senki sem volt, aki segítsen. Kiszóltam a várószobába.

– Kérem, hozzák be a gyermeket!

Senki sem mozdul, egy-két férfi lesüti a szemét, vagy hárman kioldalognak az ajtón.

– Hát senki sem hajlandó segíteni? – néma

csend, ami kellemetlenül hosszúra nyúlik, és már tudom, hogy nem lesz jelentkező.

– Hozza be maga! – mondja Natasa, és csúfondáros a hangja. Vagy csak nekem tűnik úgy? Most tényleg semmi értelme a vitának, inkább szomorú vagyok. Főleg az bánt, hogy a személyzetem is cserbenhagyott. Csupa idegen ember körülöttem, teljesen egyedül vagyok, és lehet, hogy bűnös is. Nagyon rossz. Hát jó, akkor legyen. Érzem, hátamba fúródnak a tekintetek. Csak rajta, a hátamon nincs vért, azért megyek! Előre.

A szekéren alma illatú szénaágyra fektetve a frissen gyalult, alig ölnyi fenyőfakoporsó. Sebtében az éjszaka csinálhatták, le sincs festve, barna szemek rajta a bogok. Magamhoz ölelem, úgy viszem, hogy nem látok a lábam elé. Az autót meg kell kerülnöm. Keresztbe állt a cementjárdára, nehogy sárba lépjen a doktor. Bezzeg az én fehér cipőmbé befolyik a hideg lé. Felülről.

Amíg végigmegyek a várón, mellettem topog az öregasszony, húzogatja, egyengeti a kilógó szemfedőt, mint vasárnap otthon az abrosz rojtjait, még egyszer, utoljára, amikor az ajtón már kopognak a vendégek.

Még soha életemben nem nyitottam fel koporsót. Nincs leszegezve. Papp doktor egy egészen apró borostyán szipkába cigarettát dug. Nagy lófogai vannak, pont olyan sárga, mint a borostyán. Orrán eregeti ki a füstöt.

– Szép gyerek... kár érte.

Az ügyész nem közeledik túlságosan, derékből meghajolva, hátra tett kezekkel kissé pipiskedik,

mintha attól tartana, beleesik a cseppnyi koporsóba. Nyilván, rám vár az, ami a legkellemetlenebb: lecibálni a merev testről a vadonatúj inget – amin még az árcédula is rajta lóg –, befűzött lakkcipőt, harisnyát. Dianás üvegben kevés víz, papírba csomagolva pár szem karamellcukorka is van a koporsóban. És egy pénz a markában.

Ó Charon, Charon, milyen utakon jutott el a te híred ebbe a kis faluba? Aligha hallottak ezek az emberek a Styxről, de arra emlékeznek, hogy neked, alvilági hajósnak fizetni kell. Talán semmit sem tudnak rólad, csak annyi maradt rájuk őseiktől, hogy ilyenkor ezt így kell csinálni, és ma, az atom századának második felében is pénzzel a markában bocsátják utolsó útjára halottjukat. Mert a szokás túléli magukat az isteneket is...

– Hát akkor, ifjú kollégánk, elmondaná még egyszer, mi is történt ezzel a gyermekkel?

– Szeptember másodikán mandulagyulladás találtam nála. Szulfamidot, piramidont, toroköblögetőt adtam, tessék, itt van bejegyezve a regiszterben. Akkor nem volt súlyos eset. De tegnap délután, amikor rohanva hozták, cianotikus volt, nem lélegzett, és valószínűleg szívműködése sem volt már, én...

– Tehát már halott volt.

– Csak a klinikai halál állt be. Mesterséges lélegeztetéssel, szívmasszázzsal sikerült újraélesztenem.

– Magához tért?

– Nem, de rendbejött a szíve és spontán lélegzett. Igaz, csak egy pár percig. Sztetoszkópom alatt



állt meg újra a szív és görcsölni kezdett, ami nyilván agyi oxigénhiány jele volt. Azonnal adrenalin-t adtam szívbe és luminált izomba. Egy egész fiolát... egy egész 1 fiolával adtam be...

– Ennyi?

– Ennyi.

– Ha tényleg így volt, nem értem, miket mondott nekem az éjjel a telefonba? – nehezen húzza fel a gumikesztyűt, nincs benne talkum. – Valami olyasmit, hogy maga lenne a hibás a gyermek haláláért. Ezt hogy érti, kolléga?

– Hát a luminál...

– Mi az, hogy a luminál?

– Amit beadtam, amikor görcsölt.

– No és?

– De én egy egész fiolával adtam, az adag kétszeresét, pedig kómában volt a gyermek.

– Úgy értettem, hogy a második szívmegállás után adta be?

– Pontosan, amikor görcsölni kezdett. De utána még volt egy pár szívösszehúzóadás.

– Ennyi lumináltól meg lehet halni? – szólalt meg először az ügyész. – Néha én is beveszek egy tablettát...

– Persze – morogta Papp doktor, csak az nem volt világos, mit akar ezzel jóváhagyni. Szakszerű mozdulatokkal bontotta ki a mellkast, mi az ügyésszel némán figyeltük.

– Tessék, kérem – mutatott a szíven egy alig bolhacsípésnyi bevezetésre. – Itt hatolt be az adrenalin. A szúrás körül vérzés látszik, ami azt jelenti, hogy az injekció után még élt egy darabig,

egy pár percig. Ennél fontosabb a kétoldali maszszív tüdőgyulladás. Alig maradt légzőfelülete a gyermeknek. Kérem, ez a halál oka...

– Ez azt jelenti, hogy a gyermek halála előtt pár napig lázas volt, köhögött és nehezen kapott levegőt, ugye?

– Nyilván súlyos beteg volt, és az a híres anyja későn hozta el magához.

– Sőt teljesen kezelés nélkül hagyta, a gyógyszereket sem adta be neki.

– Ezt már hallottam, de honnan tudja?

– A gyermek nagymama mondta, hogy amikor hazajött Natasa, kidobta a gyógyszereket a csirkéknek.

– A csirkéknek? – csodálkozott az ügyész.

– Igen, és Natasa másnap felpakolta a gyermeket egy kamionra, és otthagyta egész délután, míg ő a sofőrrel hetyegett a kukoricában.

– Látom kolléga, egészen jól informált. Akkor biztosan azt is tudja, honnan jött haza Natasa.

– Azt nem.

– Hát a börtönből. Most szabadult a börtönből az új amnesztiarendeletről. Szerencséje volt, egy évet sem ült.

Papp doktor int, gyűjtsak meg neki egy cigarettát, amit nyállal az alsó ajkára ragaszt, mint öreg parasztok, úgy szívja, ki sem veszi a szájából.

– Natasa megölte a második gyermekét. Miután titokban otthon megszülte, kivitte az udvarra, szalmát, földet tömött a szájába, és még el is kötötte a nyakát egy madzaggal. Aztán bedugta a szalmakazalba, de a kutyák kikaparták. Natasát

a szomszédjai jelentették fel. Az is fiú volt, én boncoltam tavaly karácsony előtt. Bocsánat – meglepetőzött Papp doktor, és kiköpte az ajkára égő csikket. Velem pedig nagyokat perdült a világ. A dolgok olyan fordulatot vettek, hogy ezek mellett igazán eltörpült minden eddigi problémám. Úristen, ez az asszony megölte a második fiát, kiszabadul a börtönből, és pár nap múlva... az első is meghal... Csak nem ölte meg ezt is? Első épkezláb gondolatom az volt, hogy gratuláltam magamnak, amiért nem adtam ki a halotti bizonyítványt, pedig mennyire követelte Natasa.

– Eleinte nem akartam felboncolni ezt a gyermeket, nem akartam eljárást indítani, de amikor az ügyészségen rájöttünk, kiről is van szó, úgy döntöttünk, jó lesz utánanézni.

– Elképesztő, amit Natasáról hallok, ki hinné, hogy egy ilyen csinos nő ilyesmire képes. Azt megfojtotta, ez pedig gyanús körülmények között halt meg, kezelés nélkül, túl hirtelen... Bocsánat, talán butaságokat beszélek, hisz láttuk, tüdőgyulladás volt a halál oka.

– Tüdőgyulladás, de mutatok még valamit. Tessék... bélelzáródás két nívón. Nézzék meg.

– Ezt operálni kellett volna – mondom –, amit nem bírt volna ki ilyen tüdővel. Most már világos, hogy az én luminálom nem sokat ronthatott.

Végre érzem, hogy szabadulok a nyomás alól, az önmagam teremtette nyomás alól. Nem vagyok hibás! Nevetséges, hogy is gondolhattam arra, hogy csak úgy meghal egy dupla adag lumináltól? Esetleg alszik pár órát, de abba belehalni...

– Kérem, foglaljuk össze – mondja Papp doktor, mintha most is diákoknak magyarázna, mint annak idején, a főiskolán.

– Tíz nappal ezelőtt torok- és mandulagyulladásal jelentkezik a beteg. Megfelelő kezelést kap, de azt nem adják be neki. A fertőzés leszáll, kiterjedt tüdőgyulladás alakul ki. Végül tudjuk, hogy kisgyermekeknél a hosszan tartó magas láz néha bélelzáródást is okozhat. A halál oka nyilvánvaló, erőszakos, kriminális tényezők nem mutathatók ki. De van a kérdésnek egy erkölcsi oldala is. Ez a gyermek legalább egy hétig komoly beteg volt, amit a környezete észre kellett volna vegyen. Mégsem hozták orvoshoz. Jól fejlett, kemény gyermek, megfelelő kezeléssel, lázcsillapítással, azt hiszem, meg lehetett volna menteni. A manduláin már nincs is semmilyen elváltozás, meggyógyultak. Nem is azokkal volt a baj, hanem a tüdőgyulladással, amit a torokból leszállott fertőzés hozott létre. Ekkor kellett és lehetett volna még gyógyszeresen beavatkozni. Végül, amikor a bélelzáródás is kialakult, már késő volt.

– Mire hozzám került...

– Mire magához került, már halott volt. Kollega, még visszaráncigálta az életbe pár percre, de higgye el, ilyenkor már a klinikán sem tudnak többet tenni.

– Őszintén szólva, én is így láttam, de megíjedtem, hogy túl sok luminált adtam...

–Ide figyelj, édes fiam, ha még egyszer azt halom, luminál, fenéken rúglak! Annyit magadtól is tudhatnál, hogy abból ugyan semmi fel nem szí-

vódott, nem volt már rá ideje. És ha igen, legfeljebb aludt volna egy keveset, de ennyitől nem hal meg...

Jóindulatúan mosolyog rám az ügyész, mint ha ő ezt eddig is tudta volna. Most meg igazságtalan vagyok vele, pedig csak engem akar megnyugtatni. Mindenki engem akar megnyugtatni, pedig én már teljesen nyugodt vagyok. Hál' istennek, a boncolás meggyőzőtt, világos, hogy semmiért sem vagyok hibás.

– Nagyon örvendek, hogy felboncoltuk, különben egy életen át bennem maradt volna a tövis, a bizonytalanság, az önvád... Kérem, ne haragudjanak rám.

– Elkaptad, fiam, szarva közt a tőgyit. Mit gondolsz, mi a véleménye a gyermek haláláról a falunak? Biztosan vannak, akik az anyját gyanúsítják, például azzal, hogy megmérgezte, hisz a másik gyermekét is megölte! És ha te megengeded, hogy egyszerűen eltemessék, holnap az egész megye azt suttozná, tapasztalatlan tacsókó vagy, semmit sem értesz a szakmádhoz.

– Tehát megmentettük Natasát, legalábbis a gyanúsításoktól. Nem mondom, derék dolog, pedig jó része van a gyermek halálában.

Papp doktor csak bólogat és mélyre szívja a füstöt, amit már oly rég várt.

– Törvényes eljárás mégsem indítható a gyermek anyja ellen. – Az ügyész most elemében érzi magát. – Tény, hogy a kezelést elhanyagolta, és amikor ismét orvoshoz jött a gyermekkel, túl késő volt, de ez nem jelent előre megfontolt szándék-

kal elkövetett emberölést. Amit Natasa tett, az hanyagság. Bizonyos esetekben a hanyagság is büntetendő...

– Kolléga, hívja csak be őket.

Meglepődtem, mert a váróban csak Natasa volt és az öregasszony, aki úgy roskadt a székén, mint egy odadobott télkabát.

Natasa reszkető ujjakkal közelítette cigarettáját Papp doktoréhoz.

– Elfogyott a gyufám... Nincs már semmim.

Mintha elpárolgott volna nagy magabiztossága, szemtelen impertinenciája, megtört, szűkülő asszonynak szeretett volna kinézni.

– Kérem doktor urak, higgyék el, én nem bántottam ezt a gyermeket, nem akartam, hogy meghaljon... Semmi rosszat nem csináltam neki.

– De jót se! – Papp hangja kemény. – Még a gyógyszereket sem adta be neki.

– Az igaz, hogy kidobtam az udvarra a tablettákat. Aznap este jöttem haza a börtönből, amikor anyám a gyermekkel a mi kis doktorunknál volt. Sírt a fiam, anyámba kapaszkodott, nem akart hozzám jönni. Azt hiszem, nem ismert meg.

– Sohasem volt a te fiad! Én neveltem. Bár haltam volna meg inkább én. Ráncos arcán nem folynak a könnyek, mégis olyan mintha sírna. Mintha egy éve, tíz éve, születése óta egyfolytában sírna.

– Amikor látta maga, hogy a gyermek lázas és nincs jól, miért nem hozta ismét a rendelőbe?

– Mert a lányom megtiltotta. Azt mondta, nem bízva ilyen fiatal orvosra a gyermekét. Majd ő beviszi a városba.

– Be is vittem. Nyulas doktorhoz.  
– De mikor? Csak tegnapelőtt, amikor már alig kapott levegőt szegénykém. Addig csak lófráltál mindenfelé.

– Először bementem Nyuszihoz, kérdezzem meg, hozhatom-e a gyermeket. Azt mondta, bármikor, értem mindent megtesz.

Natasa ismét magabiztos volt és kacér. Időnként megnedvesítette az ajkát, nem létező kontyát simogatta, aprókat kacarászott, mintha nem is az ő fia koporsója körül állnánk mindannyian...

– Ki az a Nyuszi? Csak nem Nyulas doktor? – mondom, hadd ugrasszam ki a bokorból Natasát.

– Eltalálta, doktorka. Igen jó barátom.

– Mondd inkább, hogy a kurvája vagy, tegnap éjjel is vele háltál. Jól meg is fizetett... egy demizson pálinkával.

– Anyám! Elég legyen. Az én dolgom, senkinek semmi köze, mit csinálok! – aztán ránk mosolyog.

– Nyuszi... Nyulas azt mondta, tüdőgyulladása van. Penicillint adott és befektette a kórházba.

– Te pedig befeküdtél Nyulas ágyába.

– Igen, anyám, de az az ágy is a kórházban volt – viczorogja a nő, mint kutya, amikor felhúzza az ínyét.

– Nem értem. Tegnapelőtt Nyulas beutalta a gyermeket, tegnap délben pedig meghalt itt a rendelőben. Ez hogy lehetséges?

– Az úgy, hogy tegnap reggel meg akarták operálni a gyermeket. Azt mondták, nagy a veszély, ezért nem hagytam.

– És hazaszöktél a kórházból – legyint az öregasszony, mintha csak azt mondaná, hogy amit az ő lánya csinál, az mindig rossz. – Amikor hazaért, rögtön láttam, hogy vége. Már engem, a nagyanynját sem ismert meg. Mondom a lányomnak – magyarázza nekünk, mert hirtelen megfeledkezik róla, kik vagyunk –, szaladjunk gyorsan a rendelőbe, ne haljon meg itthon. Még azt fogják mondani, ezt is te ölted meg.

És megint az a sírás nélküli sírás.

Hamar sötétedik itt a hegy alatt és hosszúak az éjszakák. Alattunk a völgyben kezd leszállni a köd, vagy felszállni a füst? Talán mindkettő. Valahol disznó visít, aztán elégedetten rőfög.

A terepjáró elment, jó lesz sétálni egyet a rendelő parkjában, amíg be nem sötétedik. De nem lehet, az alattomos esőtől felázott a talaj.

Úgy gondoltam, séta közben majd kiélvezem a győzelmemet, azt, hogy nekem lett igazam, törvény, Isten és ember előtt, őszintén szólva, ezekről nem is féltem, csak önmagamtól. Attól az önmagamtól, akitől este nem tudok elaludni. Akitől nem lehet megszabadulni, csak ha igazságot szolgáltatok neki.

Hát sikerült.

És most figyelem, lesem magamat, és valami nagy-nagy elégtételt várok... önmagamtól. Mintha, mondjuk, érdemlegesen gratulálhatnék magamnak. Várom, milyen érzés, amikor igazán elégedett vagyok és megdicsérem magam. Várom, de hiába... Csak a nagy fáradtságot érzem és a hideg



vízcseppeket, melyek időnként a nyakamba potyognak.

A váróterembe lépve már alig látok. Olga néni a bakancsokról, bocskorokról lerázott sárkölöncöket sepri össze.

– Nehéz nap volt ez a mai – mondom, talán csak azért, hogy ne menjek el szótlanul mellette.

– Egyik nap olyan, mint a másik – válaszol Olga néni, talán csak azért, hogy ő is mondjon valamit. – Doktor úr – szólít vissza szobám ajtajából. Egy újságpapírba csomagolt félliteres üveget nyújt felém.

– Hát ez mi?

– Édes pálinka. Natasa anyja hagyta itt magának. Holnap a temetőkapuban mindenki kap egy kupicával. Gyermek temetésén édeset szokás. No, jó éjt.

Hordóbüdös a pálinka és ragacsos az égetett cukortól. Nagyokat kortyolok, míg magától el nem szorul a torkom, és öklendezek.

## JÓ TÁRSASÁG

– Gyorsan, gyorsan, most vegyétek, amíg még friss, olyan friss, hogy még mozog... ha elfogy, másikat hozok... komolyan gyerekek, hagyjátok azt a büdös cigarettát, a töltött kifli csak melegen jó! Tessék Zoli, vegyél kettőt egyszerre, tudom, hogy szereted... Teréz, te fogyókúrázz otthon, de ne nálam... még van egy egész tepsivel...

Majdnem minden szombat este találunk valamilyen ürügyet arra, hogy találkozzunk. Úgy hozta a véletlen, hogy évfolyamunkról heten ebbe a kisvárosba kerülünk. Szerencsés helyzet, így legalább megvan a társaságunk és kölcsönösen kiségtjük egymást. Minden téren, még pénzzel is. Ma például azt ünnepeljük, hogy Paliék befizettek az ezerháromszázásra. Úgy tudom, mindannyian kölcsönöztünk nekik valamennyit. Nekem csak ötezrem volt, de Zsazsa húszat adott. Hiába, nekik megy a legjobban. A férj agronómus, ő látja el a konyhát.

De nem akarok én pletykálni. Annak ellenére, hogy kollegák voltunk, annak ellenére, hogy nem megy mindannyiunknak egyformán jól, és már több mint öt éve együtt vagyunk, sőt attól függetlenül, hogy mind a heten orvosok vagyunk, mi sohasem veszekszünk. Szeretjük egymást. Ezt meg is kéne mondjam.

– Tudjátok, mit mondtak nekem ma? Azt beszéltek, hogy a mi társaságunk most éli az aranykorát.

– És mi ebben a rossz, Zoltán?

– Semmi, de azt is hozzátették, hogy tapasztalat szerint az aranykorok csak két-három, legfeljebb négy évig tartanak.

Hogy ezt miért kellett bemondjam? Most egész este ezen fogunk vitatkozni, pedig kár lenne ezzel tölteni az időt. Különben is a barátság csak addig tart, amíg nem beszélnek róla; amint túl gyakran kezdik emlegetni, azt jelenti, bomlófélben van.

A mi társaságunkba többen beházasodtak. Legelsőnek a háziasszony. Pontosabban Pali nőszült be hozzá. Ő idevalósi, kicsi, dundi, házias és irodalomtanárnő. És boldog, hogy orvoshoz ment feleségül. Pali lassan pocakot eresztett, azt mondja, egy iskolaorvosnak szabad... Jók ezek a szombat estéek, kellemesen elbeszélgetünk, mondanom sem kell, főleg orvosi kérdésekről.

– Figyelem, én javaslok valamit – emelkedik fel Teréz férje, az ügyész. – Ma este mindenről szabad beszélgetni, csak betegségről, kórházról nem. Aki ezt megszegi, tíz lejt köteles ebbe a vázába tenni. Mindenki egyetért? Ellenvetés nincs, ezek szerint a határozati javaslat törvényszintre emelkedett, és ha kell, könnyörtelenül lesújt.

– Jaj, de félelmetesek ezek az ügyészek! Te sohasem félsz tőle, Teréz?

– Lesújt azokra az orvosokra, akik nem tudják orvosolni a jókedvet és állandóan betegségről, fájdalomról, szomorúságról beszélnek.

– Éljen a vidámság! – emeli fel jobb híján az üres feketéscsészét Só.

– Jaj, Pali, hogy te semmivel se törődsz, pedig az ital a férfi dolga. Tölts valamit Sónak, bezeg náluk mindig vannak különleges italok.

– Neki lehet is, elvégre Só sebész. Nekem csak pálinkám van. Mit iszol, apám? Sört, bort? És te Pytia tisztelendő asszony?

Az agronómus és az ügyész vodkát iszik és konyakot, a többiek sört. Pali magasról tölti a habzó italt egy virágvázányi pohárba, ami akkora, hogy az üveg tartalma mind belefér, csak a habja fut ki belőle giccsesen. Só élvezettel szürcsöli, Pici csak kóstolgatja. Só furcsán választott, amikor Picit elvette. Pici pap. Kreolbőrű, nagy fekete szemei és olyan alakja van, hogy azzal akár színésznő is lehetne. Pici is furcsán választott, mármint a szakmát illetőleg. De Sóval jól megvannak, és ez a lényeg. Pici felemeli a poharát, de a kezét is, mintha szót kérne.

– Én is azt mondom, hogy éljen a vidámság, de vissza szeretnék térni arra, amit az előbb mondtatok – halkán beszél, kénytelenek vagyunk elhallgatni és figyelni arra, amit mond. – Nagyon szeretném összegyűjteni az összes szomorú verset, bánatos éneket, komor prózát, fájdalmas drámát egyetlen nagy-nagy kötetbe. Mert én úgy érzem, hogy ami igazán szép, az szomorú hangú.

– Ez azt jelenti, hogy a bánat, a gyász általánosabb érzés, mint az öröm, a jókedv? Ennek minden bizonnyal történelmi gyökerei vannak, amik az ősemberig követhetők. A népek, gondolom min-

den nép, de a miénk biztosan jóval többet szenvedett, mint amennyit mulatott.

– Okosan beszél az ügyész, és folytatná, de az irodalmár háziasszony belevág.

– Hát persze. Az életben több az öröm, mint az öröm. Sírva születünk és sírva halunk meg.

– De vidáman élünk, és ez a fontos. Te Pytia, tagadod, hogy például a Windsori víg nők, Beethoven Örömmódája, vagy mondjuk az Áprilisi capriccio komoly művészet?

– Szó sincs róla, csak azt mondtam, hogy...

– Ma egy asszony felkért, hogy öljem meg a kislányát.

Zsazsa zavartan mosolyog, többször egymás után köhint, így szokta, amikor izgul, ilyenkor a hangja is halkabb. Zsazsa ritkán beszél, most még inkább zavarban van, érzi, mindenki őt figyeli.

– És te meg tudtad tenni? – kapja szája elé vastag ujjacskáit a háziasszony.

– Zsazsa ezt nem tudná megtenni – mondja Pici, és pontos, kerek füstkarikát fúj.

– Kérlek, ne zavarjon, hogy ügyész vagyok, de kérdeznék valamit. Ti az ilyesmit el szoktátok mondani egymásnak?

Az agronómus bólogat, mintha csak azt mondaná, én ezt előre tudtam. És tölt magának a pálinkából. Az ügyésznek is. Halkan szedegeti össze a feketéscsészéket a hímzett köténykés irodalomtanárnő, közben hangosakat sóhajt, mintha egyedül ő kellene megoldja ezt a nehéz kérdést. Csak mi orvosok hallgatunk. Zsazsa férje ideges.

– Ha már belekezdte, mondd végig!

– Azt is akarom. Kemény, jó húsú, egészséges, sőt szép fiatalasszony. A gyermek Little-kóros, a legsúlyosabb formában. Bocsássatok meg, csak a nem orvosoknak mondom, hogy ez egy veleszületett betegség, a kislány alsó végtagjai nyomorékok, soha nem fog megtanulni járni. Ezenkívül oligofrén, mi több, idióta, azaz veleszületetten hülye. Beszélni se fog soha.

– Kezelni lehet?

– Kezelni igen, gyógyítani nem.

– Tehát szellemileg fogyatékos marad élete végéig.

– Nagy részük nem éri meg a tízéves kort.

– Még tiszta szerencse – tölt újra az agronómus.

– Hogy beszélhetsz így egy kicsi gyermekről? – méltatlankodik a háziasszony.

– Úgy, hogy az ilyenek jobb, ha meghal. Semmire sem jó, csak társadalmi teher.

– Az azért még nem kritérium. Vallási szempontból semmiképp...

– Szörnyeteg vagy! Egy kis testi hibával még lehet valaki értékes tagja a társadalomnak. Ott van például Lord Byron, a költő... – méltatlankodik a tanárnő.

– No, ne hülyéskedj, asszony. Byron egy jóképű izompacsirta volt, és sántaságát olyan jól ellensúlyozta más szerveivel, hogy a nők szívesen elnézték azt a három centit, ami hiányzott a lábából. Ezenkívül ragyogó fej volt, de hallottad, hogy ez a gyermek idióta!

– Úgy van. Egész nap csak ül az ágyon, csorog a nyála, maga alá csinál és egyfolytában eszik...

Zsazsa érzi, hogy leköti a társaság figyelmét, ebbe belepirul.

– Ez a gyermek csak négyéves, de azt mondja az anyja, hogy többet eszik, mint egy felnőtt.

– Csak nem sajnálja tőle az ételt?! Micsoda anya!

– Dehogyan sajnálja, de állandóan tömni kell, különben ordít. Szavam se lehet, az anyja rendesen eteti és tisztán tartja.

– Te Zsazsa, hogy közölte veled az asszony azt, hogy szeretné, ha megölnéd a leánykáját? Én pap vagyok, és kíváncsi lennék, mi mehet végbe egy ilyen anya lelkében.

– Elmondom, de ne szakítsatok állandóan félbe.

– „Doktornő, mondja, becsületes asszonynak tart engem?

– Hát persze... Hogy kérdezhet ilyesmit?

– És megbízik bennem?

– Furcsákat kérdez, Bogdánné.

– Még hány évig élhet a lányom?

– Már megmondtam: két-három évet, de ki tudja, ha ilyen jól ápolja, akár öt-hatot.

– Látja doktornő, ez a baj.

– Baj?

– Amióta megszületett, én gyakorlatilag állandóan a kórházakban vagyok. Voltam én már mindenütt vele. Egy autóra valót költöttem rá. Ez nem lenne baj, csak lenne egészséges, de nem az. És nem is lesz soha ember belőle, ezt mindenki mondja és én is látom. Elfogyott a türelmem.

– No és? Mit lehet tenni, öljem meg?

– Úgy van. Pontosan erre akartam megkérni. Doktornő, adjon neki egy nagy adag altatót, vagy egy injekciót, hogy ne szenvedjen tovább... és én se szenvedjek tovább.

– Maga gyilkos, nem anya!

– Doktornő, ne ítéljen el. Inkább képzelje magát az én helyzetembe. Nemsokára harmincéves leszek. Nekem most kell, most kellene gyermeket szülni. Legalább egyet, de még jobb lenne kettőt. Most, amíg még fiatal vagyok. Amíg még bírom a terhességet és a gyermekneveléssel járó munkát. Értsen meg engem, nekem nincs időm várni! Ha nem sietek, elkések, és itt maradok gyermek nélkül. Hát nincs igazam?”

– Szegény asszony, nagyon sajnálom – szipogott a tanárnő, de közben körbejárt a szeme, lám, mit szólnak hozzá a többiek.

– Én megmondtam a feleségemnek, az ilyen gyermek nincs miért éljen – legyint az agronómus.

– Ezek szerint öljem meg, egyetlen uram és parancsolóm? (Húha, Zsuzsa nem szokott ilyen hangon beszélni.)

– Azt nem mondtam...

– Akkor meg mit csináljak?

– Mindenekelőtt ne légy ideges és főleg ne várj kész receptet tőlünk. Én a törvény embere vagyok, de bátran kijelentem, hogy ennek az asszonynak igaza van.

– Ezt mondtam én is. Szegény asszony, nehéz lehet neki, de mit tehet? Ó, Istenem – sóhajt nagyokat az irodalomtanárnő.

– Tehát kijelentem, hogy ennek az asszonynak



igaza van, de amit kér, az merőben törvénybe ütköző cselekedet. Ha nekem így teszi fel a kérdést, mint most, azt mondom, természetesen, hogy nem szabad beadni azt az altatót vagy micsodát, de ha már megtörtént, én felmentenélek, Zsazsa. És nemcsak téged, mást is. Az asszonyt is.

– Hogy kívánhatja az ember saját vérének a pusztulását?! Én ezt nem értem – csóválja a fejét Pici. – Nem tudom ésszel felfogni. Értem, hogy egy magasabb célért van, aki mindent feláldoz, még a gyermekét is. Például Ábrahám is fel akarta áldozni Izsákot, de én erre képtelen lennék. Végeredményben minden élőlény arra igyekszik, hogy fajtát fenntartsa. Mindegy, milyen módszerrel éri ezt el, túlszaporodással, mint a baktériumok, vagy azáltal, hogy óvja kicsinyeit, mint a felsőbbrendű emlős.

– Kérlek, tisztázzunk valamit, Pici. Teológiát végeztél vagy biológiát? Pap vagy te egyáltalán?

– Tudod mit? Tölts egy korty erőset.

– És egyetek egy kiflit is... ó, szegény asszony, nagyon sajnálom. Meg kell ölje a gyermekét, hogy gyermeke lehessen.

– Úgy van! Neked van igazad. Ez a beteg gyermek a fajfenntartás útjában áll. A magasabb cél érdekében, ami egyben a legalapvetőbb is, félre kell állítani. Azt hiszem, ez a hit szempontjából sem elítélendő, hisz ott van Izsák története. Kétségtelen, hogy annak az asszonynak igaza van, még ha ezt olyan nehezemre esik is kimondani.

– Én csak azt mondom, kár erről annyit beszélni – böffen az agronómus.

Eddig az orvosok nem szóltak bele a vitába. Teréz elgondolkozva bámulta a falat, Só és Pali néha összesúgtak ugyan, Zsazsa nagyon ügyelt arra, nehogy arca valamit is eláruljon, de egyikünk sem szólalt meg.

Nem beszéltünk, mégis biztos vagyok benne, hogy mindannyian ugyanarra gondoltunk. Tudtam, ha megszólalunk, tovább éleződik az ügy. Mégsem álltam meg.

– Hallottad, Zsazsa, mi a közvélemény? Ember, Isten és a törvény igazat ad neked, ha örökre elaltatod azt a nyomorult kölyköt. Nos?

– Te viccelsz, Zoli! És ti komolytalanok vagytok. Jusson eszetekbe, úgy kezdődött a dolog, hogy Spártában a Tajgetoszról ledobták az életképteleket. Mondjuk, hogy egy bizottság megvizsgálta az újszülöttet, és ha testi hibát fedezett fel rajta, zsupsz, bele a szakadékba. Még tiszta szerencse, hogy Leonidásznak megkegyelmezték, különben ki lett volna a spártaiak legnagyobb királya?

– Látjátok, Leonidász is sánta volt, mint Lord Byron, mondtam én nektek – csipogja az irodalmi háziasszony.

– Drágám, ha te annyira szereted a sántákat, csodálom, hogy nem mentél feleségül egy nyomorékhoz, egy Quasimodóhoz, egy harmadik Richardhoz, vagy ahhoz a *nemtudoménhogyhúvják* svéd királyhoz, akinek mind a két lába hiányzott. Királynőm, amint látod, én megállok a saját lábaimon is.

– Hagyd el, Pali, kértelek, ne mind szakítsatok félbe. Szóval a Tajgetoszt fejlesztette tovább Nietz-

sche meg a modern fajelméletek, és ettől már csak egy lépés a fasizmus! Erre nem gondoltok?

– Ne légy ilyen komor, Zsazsa – igyekszem megnyugtatni –, senki sem mondta, hogy öld meg, ha úgy is értetted, mi orvosok vagyunk és az életért kell küzdjünk. De te is értsd meg, hogy az aszszonynak is van valami igaza.

– Persze, hogy igaza van! Látjátok, ez a tragédia, amikor mindenkinek igaza van – tárja szét karjait Zsazsa.

– Mi a főiskolán nem így tanultuk.

– Az lehet, de nekem tetszik. Az a tragédia, amikor mindenkinek igaza van – kószolgatja Pici a szavakat.

– Ezek szerint az a komédia, amikor senkinek sincs igaza, de mindenki azt hiszi. Hát nem?

– Miért nem külditek valamelyik elmegyógyászati telepre? – szólal meg először Teréz. – Nem kell megölni, meghal az ott magától.

– Mert az anyja nem akarja. Azt mondja, örvendene, ha a gyermek egyik napról a másikra elpusztulna, de azt nem bírja ki, hogy valahol messze tőle, mocsokban fetrengve éhezzen a kislánya.

– Jaj, a kifli! Egész tepsivel van a sütőben, biztosan odaégett. Így jár az ember, ha irodalomvítázik...

– Ezek az irodalmárok azt hiszik, más vita nem is létezik, mint irodalmi. Hohó, Zsazsa – pattan fel az ügyész –, tedd csak be a tíz lejt a vázába. Megegyeztünk, hogy orvosi kérdésekről nem beszélünk ma.

– Rendben van, de tedd be te is és ti is, mind-

annyian. Hozzászóltatok! Gyerünk, szentatyám, illetve szentanyám, hasítsd meg hát aranyszüged!

Zsazsának megjött a hangja, felszabadultan hordja körbe a vázát. Jót tett neki, hogy kibeszélhette magát. – Tíz lej még hiányzik. Valaki még nem tett be... persze, a háziasszony...

– Mi van a háziasszonnyal?

– Azt kérdeztük, szénné égett-e a töltött kiflid? Carbo medicinalis. Én úgy is szeretem – nyúl Só egy megfeketedett csücsök után.

– Képzeljétek, kialudt a gáz, csak úgy magától. Kiadta a lelkét a butélia. Tessék... tessék... csak melegen jó, mint a csók... csak melegen...

– Én pedig azt mondom, igyunk is egy kortyot. Iszunk még egy üveg sört, vagy áttérünk a borra? Finom vörösborom van, fiúk, rékási kadarka, jobb, mint a bikavér. Tényleg, hol van Bi és Kata?

Bi az Bíró doktor. Bíróka, ahogy a főiskolán becéztük, néha csak Bi-nek, vagy Bi-kának. Kata, a felesége csoporttársunk volt, fehér bőrű, mosolygós, szemüveges leányka. Körzeti orvosok egy közeli nagyközségben és van egy régi Trabantjuk.

– Itt vagyunk. Sürgősen egy pofa italt, aztán kezet szeretnénk mosni. Szervusztok. Kétszer cseréltem gyertyát.

– Vályúhoz! Vályúhoz! Tisztelt társaság, tessék helyet foglalni. Töltelékes káposztát főztem a mosófazékban.

– Hogy elég legyen, ugye? Tudtad, hogy én sokat eszem – törli meg a kezét Bíróka.

– ...káposzta, káposzta, téli, nyári káposzta... Kabar étel. A káposztát mi a kabaroktól vettük

át... Mennyei illatok. Csombor is van benne? Csak kettőt kérek. Inkább Zsazsának szedjél, ma hosszú napja volt... Bort. Ugye bort? Vagy kér még valaki sört? ...Tündérke, nehogy elrontsd tejföllel ezt a finom káposztát. Én vérző gyomorfekélynek néztem. Szurokszéklete volt és kávéaljszerű a hányadék...

– Miről beszéltek ti ott, gusztustalan doktorok!  
– szól Bi-re az ügyész. – Ti még nem voltatok itt, amikor elhatároztuk, hogy aki orvosi témába kezd, tíz lej büntetést fizet a vázába.

– Én pedig már azt hittem, nekünk gyűjtötök autóra, ha majd a trabcsi elkopik.

– Úgy látom, sokan vétkeztetek – túr bele a vázába Kata –, pedig én is el akartam mondani egy érdekes esetet... Bi, adj tíz lejt! Ez huszonötös!

– De én is akarok mondani valamit, otthon úgyis mindig csak te beszélsz... és még én fizetek be neki. Te mit akarsz elmondani, Kata szívem, a fekélyest?

– Azt a szifilisztes lányt...

– Jó. Én is pont azt akartam.

– Tudjátok, amikor idekerültünk, kiderült, hogy van egy fiatal óvónő a faluban, aki veleszületett szifilisztes. Ez nem is lenne olyan nagy baj, hisz nem fertőző, de nem volt hajlandó a nő alávetni magát a kötelező kezelésnek. Egy-két injekcióra még eljött, a többire már nem. Így egyetlen szériát sem fejezett be.

– Nagyon szép lány volt, mégsem udvarolt neki senki. Tudták a faluban, hogy szifilisztes.

– Te csak hallgass, Bi, udvaroltál te neki ele-

get. Órákig magyarázta a szifilisz formáit és kezelését.

– Ne hülyéskedj, Kata! Szóljatok ti is hozzá, ha udvarlás az ilyen. Egyszerűen meg akartam győzni, hogy csinálja a kezelést rendesen. Mondtam, arra is hajlandó vagyok, hogy személyesen menjek el haza hozzá minden alkalommal, este, amikor senki sem látja, hogy beadjam az injekciókat. Hová gondolk! Hírbe hozom.

– Mind csak azt hajtogatta a liba, hogy szűz, ő nem lehet szifilisz, valaki rosszindulatból vette nyilvántartásba. Mondd csak tovább, Bi – int Kata.

– Egy este motorkerékpárral jöttem a rövidítésen, a patak medrében, és a nagy híd alatt ölelkező pár rebtent szét a fénycsóvában. Egy fiatal tiszt volt, nagyon szőke szép fiú és a mi kis óvónőnk. Én diszkréten leoltottam a fényt, az óvónő pedig hamarosan eltűnt a faluból. Azt hallottuk, férjhez ment a tiszthez, és valahol Resicán vagy Boksán lakik. Rögtön írtam egy levelet a resicai egészségügyi igazgatósághoz. Semmi válasz.

– Mi több, körülbelül egy évre rá a resicai kórház felszólított – folytatja Kata –, hogy közöljük, hány szériát fejezett be a fehérnép, mert ki akarják venni a szifiliszesek nyilvántartásából. Hallottatok már ilyen örülséget? Közöltük velük, hogy nálunk ugyan egyetlen szériát sem fejezett be, egyszerűen nem volt hajlandó magát alávetni a kötelező kezelésnek, sőt mi több, megszökött egy szőke tiszttel. Aztán évekig nem hallottunk róla. El is felejtettem. Hétfőn, mit gondoltok, ki jön be a rendelőbe?

– Nyilván a csinos kis óvónő, kékített szemhéjjal, szőke parókával, felvágott szoknyával és még jobban felvágott szájjal, hogy felelősségre vonjon, amiért nem hazudtuk azt, hogy márpedig ő a törvényes kezelést elvégezte – legyint Só, mint aki jól ismeri a városra szakadt falusiakat.

– Nem találtad el, Só. Sírt szegény...

– Mert megbüntették a resicaiak. Rájött, ha későn is, hogy mégiscsak jobb lett volna Bi-vel megcsináltatni a törvényes kezelést. Így volt-e? – kérdi Pali...

– Valahogy így. Megbüntette szerencsétlent a sors. Elhagyta a férje.

– Az a szőke szépfiú?

– Az. Ő pedig ott maradt a gyermekkel.

– Az nem is olyan nagy baj, a gyermek a fontos – bólogat Pici.

– Igen, a gyermek a fontos, de ez a gyermek beteg, idióta, Little-kóros.

Olyan hirtelen nehezedik ránk a csend, mint amikor kikapcsolják a központi szellőztető berendezést, vagy leesik a favágógépről a szíj. Pedig nem is lepett meg túlságosan. De a bizonyosság, az vágott mellbe.

– Ő az. Tudod Kata, mi történt ma? Pont ezt meséltem, amikor jöttetek. Halld te is, Bogdáné megkért, csak úgy, hogy öljem meg a gyermekét, mert megunta a sok kórházat. Érted, Kata?

– Azt a fehérnépet fel kellene kötni – csapja oda poharát az agronómus.

– Én pap vagyok, nem értek a testi nyavalyákhoz, de úgy értettem, hogyha ez a nő idejében ke-

zeltette volna magát, most egészséges gyermeke lehetne.

– Hányszor mondtam ezt neki – sóhajt Bíróka –, de nem hitte.

– Tehát csak a nő a hibás. Az a szegény gyermek nem tehet róla, anyja bűneiért szenved. És *horribile dictum*, ez az anya most meg akarja ölni azt az árva teremtetést, akinek szerencsétlenségéért kizárólag ő a hibás. Biztosan furdalja a lelkiismerete, ahányszor beteg gyermekére néz. Lelkiismerete? Van egy ilyen anyának egyáltalán lelke? ... Jól tetted, Zsazsa, hogy nem csináltál... valamit. Mi, emberek semmit sem tehetünk Isten akarata ellen. Bűnös ez az asszony, hát bűnhődjön, hordja csak a saját keresztjét.

Az ügyész ivott egy korty bort, megtörölte zsebkendőjével a száját, szétterpesztett ujjait egymáshoz illesztve nézett körül. Látszott, így szokta a tárgyalóteremben is.

– Az eset világos. Annak idején nem vetette magát alá a kötelező kezelésnek. Ez már büntetendő. Aztán betegsége tudatában félrevezetett egy ifjút, férjhez ment hozzá, sőt gyermeket hozott a világra, pedig jól tudta, hogy az esetleg beteg lesz. Végül meg akarja öletni a saját, igaz csökkent értékű gyermekét, akinek szellemi és fizikai fogyatékoságáért kizárólag ő, az anya a felelős. Én is azt mondom, Zsazsa, jól tetted, hogy nem csináltál valami meggondolatlanságot. Csak kínlódjon Bogdánna! Ez a legenyhébb büntetés, amit kiszabhat neki az élet. De ha úgy gondolod, Zsazsa, jelentsd fel, hajlandó vagyok eljárást indítani ellene. Gyil-



kosságra való felbujtás címén... Különben hagyd a fenébe... Rongy ember az ilyen.

– Elég a dumából, igyunk végre egy pohár kadarkát. Köszönöm mindannyiatoknak, hogy besegítettetek az első részletbe.

Pali sürgősen tölt mindenkinek, olyan fekete a kadarkája, mint az alvadt vér. Ahol elcseppen, foltot hagy a varrottas abroszon.

Gyorsan felhajtok egy pohárral, és ismét odartartom a kancsó alá. Szájamban keserű, torkomban édes, gyomromban melegít a nemes lé. Ilyen az igazi bor. Az agronómus továbbra is pálinkát iszik. Tortát osztogat a tanárnő, mogyorós csokoládétortát. Egy pirinyó az abroszra hull. Nyomban felkaparja rózsás körmöcskéjével és a szájába veszi.

– Azért annak az asszonynak sem olyan egyszerű. Egy pici igaza neki is van. Tény, hogy ő a hibás, de az is tény, hogy most már késő a bánat. Mit akartok, mit csináljon? Keseregjen a múlton, vagy rendezze be a jövőjét? Természetesen megölni azt a gyermeket, valahogy mégis... egy édes kisgyermeket.

– Mondtam már asszony, hogy ez nem egy édes kicsi baba, ne képzeld olyannak, mint egy tejporreklámot. Ez inkább egy nyomorék, idióta zsarnok – Pali nagy mozdulatokkal magyaráz. – Bájosak vagytok ti civilek, mármint ti nem orvosok. Miután Zsazsa elmondta a tényeket, készek voltatok könnybe lábadni és igazat adni az anyának. Aztán Biéktől megtudtátok az előzményeket is, erre most mindannyian elítélitek. Az ügyész megígérte Zsásának, hogy felmenti, most pedig már hajlandó

lenne perbe fogni az anyát. A pap Ábrahámra és Izsákra hivatkozott a vita kezdetén, most meg keresztet tesz az asszony hátára... furcsák vagytok!

– Én megismétlem, amit az elején mondtam – sóhajt Teréz –, ezt a gyermekeket egy elmeegógyászati telepre kell küldeni. Mi az, hogy az anyja nem akarja? Örvendjen, hogy az állam leveszi válláról ezt a keresztet, hogy Pici kifejezésénél maradjak. Te mit szólsz hozzá, Zoli?

– Azt, hogy én haragszom a fehérnépre. Mit hisztizik? Fogja a gyermekét, vigye haza, ápolja, amíg él, és közben nyugodtan szülhet még, akár egy óvodára valót is. Láttunk mi már olyan családot, ahol egy nyomorék gyermek mellett két-három egészséges is van. Ha pedig olyan nagyon finnyás a hölgy, hogy nem bírja ki maga mellett a saját hülyesége termékét, akkor küldje telepre. Mi lenne, ha minden fogyatékos gyermeket megölnénk? Ma csak a Little-kórosokat, holnap már minden idiótát, holnapután minden sántát és bénát, aztán mindenkit, aki gyógyíthatatlan betegségben szenved, végül már nem tudnánk megállni, és logikus lenne az, ha az öregeket és súlyos betegeket is kiirtanánk, legvégül mindenkit, akinek más szeme vagy nem tetszik a bőre színe.

Értsétek meg, hogy most nemcsak erről a szerencsétlen gyerekekről van szó, hanem egy ennél sokkal véresebb elvi kérdésről.

A háziasszony sűrög-forog, újabb kistányérokat rak az asztalra. Úgy érzem, képtelen lennék bármit is enni, de rögtön összefut a nyál a számban, amikor meglátom, mit hoz. Nagy lapos tálon hosz-

szúkásra szeletelt májas, véres, disznófősajt, közöttük ujjnyi széles sajtdarabkák.

– Gyerekek, Pali szerint a disznótoros tál torta után jobban csúszik, mint vacsora elején. Szeresétek. Pali, tölts bort.

– Igaza van Palinak, és milyen jól csúszik erre a bor. Ezt hívják borkorcsolyának? – söpri tányérjára Só a tál feléje eső részét, minden válogatás nélkül.

Úgy eszünk, mintha csak most ültünk volna asztalhoz. Csilingelnek a poharak, senkinek sem tűnik fel, hogy a rézینگás óra csak egyet üt. A háziasszony kézimunkáról beszél. Zsazsa nagyot kacag, férje az agronómus súgott neki valamit, és épp most kezét csókol neki.

Alig csenget egy picit, mégis mindenki kővé meredt. Nincs rosszabb, mint amikor éjszaka, orvos házában vagy orvostársaságban megszólal a telefon. Fülembe hasít a csilingelés, és úgy érzem, minden koponyacsontom belérezeg. Agyamban megindulnak az apró fogaskerekek és kigyulladnak a piros lámpácskák. Baj van! Orvost éjszaka csak akkor keresnek, ha valaki bajban van. Vajon ki lehet az ismerőseim, betegeim közül? Mit tudok csinálni? Messzire lakik-e? Tudom, most mind a heten erre gondolunk. Bi és Kata a vérző fekélyesre. Só valamelyik ma operált betegére, vagy sürgősségi esetre, talán éppen a Biék betegé az. Teréz is ráncolja a homlokát, Pali a legnyugodtabb. Iskolaorvost nem szoktak éjszaka kihívni, bár sohasem lehet tudni. Egyszerre indulnak Sóval a telefon felé, de a háziasszony megelőzi őket.

– Halló! Igen, igen itt, hívjam a telefonhoz? – most szökik fel valamennyiünk vérnyomása. Most rögtön beint a háziasszony és kiderül, ki kell elmenjen. Só mosolyogva gyújt cigarettára és zsebébe csúsztatja a dobozt gyújtóstól, ami eddig az asztalon volt. Tudja, hogy ilyenkor leggyakrabban a sebészt keresik. Erre büszke is egy kicsit. De a háziasszony senkinek sem int, senkire se néz, még elrebeci, hogy... jó, jó, megmondom, és leteszi a kagylót.

– Na, mi van? Miért dermedtél így meg? – kérdi Zsazsa –, talán Palit hívják az érettségiző lányai házibuliba?

– Meghalt! Meghalt a gyermek, Zsazsa... Pontosabban halva találták az ágyában.

– Micsoda? Hogy? Az a gyermek, akiről Zsazsa beszélt? Az hát... De hiszen akkor... Ki mondta? Furcsa... Nagyon furcsa... Istenem, Istenem... Azért mégis... Megállni! Hátha más betegről van szó! Szóval biztos? A szolgálatos nővér... Nem is tudom, mit mondjak... Azt hiszem, ideje lenne hazamenni.

– Igen, későre jár, menjünk haza – szedelődzködik az agronómus.

– Dehogy mentek haza, iszunk még egy pohár bort – tölt gyorsan Pali mindenkinek, mert Pali jó házigazda, és fél attól, hogy most hirtelen szétmegy a társaság. – Hiába, ilyen az élet, az ember megszületik, él annyit, amennyit, aztán meghal. Ennek jobb is így.

– Szegény kicsi angyalka!

– Mondtam már, az úristenedet, hogy ebben

az esetben nem egy Murillo-angyalkáról van szó, ez inkább egy Brueghel-gnómhoz hasonlított.

– Akkor is élet volt! Emberi élet. Nem kellett volna, Zsazsa...

Rózsás ujjacskáját ismét a szája elé kapja, mint-ha vissza akarná szívni, amit már úgysem lehet, de nem is akarja.

– Micsoda?! Mit nem kellett volna? – ugrik talpra Zsazsa.

– Te most fogd be a szádat! – rántja vissza a székre az agronómus, a férje. – Sokkal jobban tetted volna, ha egy szót se szólsz az egésze-ről. Mondtam neked.

– Hát rendben van, akkor beszéljete-k ti. Úgyis jobban tudjátok – túr a hajába Zsazsa.

– Dehog-y tudjuk jobban. Mi semmit se tudunk. És nem is akarunk semmit se tudni – húzza fel vállait az ügyész. – A való igazat úgyis csak te tudhatod, Zsazsa. Ahhoz nekünk semmi közünk. Az a te dolgod. Én személyesen nem is akarok beleavatkozni a te dolgaidba. Tudod, engem minden ügy csak akkor kezd érdekelni, amikor feljelentés érkezik. Ha nincs feljelentés, semmi közöm hozzá. No, ígyunk egyet.

– Zsazsa, kérlek, ne haragudj az uramra, neki ilyen a szakmája. Hiába, ilyen durva az igazság. Aztán ő soha az életben ártatlan embert el nem ítél. Ő nem tudhatja, hogy a mi szakmánkban néha olyasmit is kell csinálni, ami talán törvénybe ütköző.

Lám, az eutanázia vagy kegyelmi aktus, ami egy gyógyíthatatlan beteg szenvedéseinek, hm...

a megszüntetését jelenti, nem egyenlő az emberöléssel. Bizonyos országok törvényei...

– Nem követtem el semmilyen eutanáziát. Értétek meg, fogalmam sincs, miért halt meg a kislány! – Zsazsa már sírással küzd, pedig keményfajta...

– Ne vedd a szívedre, Zsazsa! – kínálja meg cigarettával Só, pedig jól tudja, hogy Zsazsa nem szív. Különös, de Zsazsa elvesz egy cigarettát és a gyújtó lángjába dugja. – Mert ha én mindig a szívemre vettem volna, amikor hibáztam, már rég fel kellett volna kössem magam. Nem mondom, hogy jó érzés, de próbáld túltenni magad rajta. Nézd, Zsa, ha megtörtént, megtörtént. De most már ne rágódj. Neked holnap is dolgozni kell. Mi orvosok nem állhatunk le, mi sohasem pihenhetünk. Él vagy hal a mai betegünk, de holnap jön a másik, és azon is segíteni kell. Erre gondolj, Zsazsa. Lehet, hogy hibáztál, de holnap is nap lesz. Fel a fejjel!

Zsazsa már komolyan sírt. Mosolyogni próbált és dörzsölte a szemeit, mintha csak a szokatlan cigarettafüsttől könnyezne, de mindannyian tudtuk, hogy ez nem igaz. Éreztem, mondanom kelle-ne valamit, de nem tudtam, mit. Pedig mindenki rám nézett. Szerencsémre megszólalt Pali.

– Tulajdonképpen magától is meghalhatott volna a gyermek. Olyan volt a betegsége, és különben is már itt van az ideje. Neki jobb így, az anyjának is, sőt a társadalomnak is. Úgyhogy ne búsulj, Zsa. Te jót tettél mindenkinek. De nem muszáj ezt feltétlenül világgá kürtölni.

– Pali! Már te sem hiszel nekem?

– Drága Zsazsa. Mi mindannyian hiszünk neked. Hát nem vetted észre, mennyire biztatunk? Nem érzed, mennyire melletted állunk? – Pici szoros helánkája csak még jobban kidomborítja feles melleit. – Mennyire együttérzünk veled? Ó, én tudom, nem lehetett könnyű neked... és azt is tudom, hogy jót akartál. Mert te egy olyan Jólélek vagy. Vedd úgy, hogy előbb-utóbb úgyis bekövetkezett volna, így legalább az a szegény asszony is új életet kezdhet. Azért tudod, Zsazsa... mégis...

– Nézzétek, gyerekek. Mi Bírókával úgy látjuk, hogy tárt kapukat döngetünk. Véleményt mondunk, pedig azt se tudjuk, mi az igazság. Az lenne a legjobb, ha Zsazsa bemenne a kórházba és megtudná, mi történt. Nos?

– Én nem megyek sehová. Menjete ti, ha akartok – legyint Zsazsa. Csontjait ropogtatva, nyújtózkodva áll fel az ügyész.

– Én is azt mondom, Zsazsa menjen be a kórházba, mi pedig induljunk haza.

– Ülj le! Senki sem megy haza, amíg ki nem derítjük, mi történt. De én sem megyek be a kórházba, menjen más.

Zsazsának igaza van, de ki legyen az, aki bemegy? Ő nem, Bi és Kata sem, ők is az esethez tartoznak. Pali házigazda, marad Só és Teréz. Akkor menjenek ők ketten. De azonnal visszadobják a labdát...

– Jobb, ha te mész, Zoli. Feltéve, ha Zsazsa is beleegyezik. És még valaki, mondjuk... az ügyész. Jó?

Mikor félóra múlva visszajöttünk, mindenki a helyén ült, csak Zsazsa nem.

– Adjatok egy korty lőrét, aztán Zoli beszélj! – dobta le kabátját az ügyész.

– Én azt mondom, beszélj inkább te. Az ügy közelebb áll hozzád.

– Jó, de nem sokat mondhatok. Az eset olyan egyszerű, mint a pofoncsapás. Az asszony kiment a vécére, ezalatt a gyermek beledugta az ujjait a konnektorba. A csatlakozó rossz volt, lejárt az ebonitburok róla. Szóval ennyi. Mire az asszony bejött, a lányka már halott volt. Áramütés, egyszerű baleset, amiért senki sem vonható felelősségre. Esetleg a kórházi adminisztráció, amiért nem tartják karban a villamos berendezést. Ugyan. Jobb így...

– Nahát... De ki hallott ilyet? Mindjárt mondtam... Én tudtam, hogy nem lehet Zsazsa, nem lehet szíve hozzá... Hogy mik elő nem fordulnak? Biztosan sírt az anyja... Hogy bírhatta volna ki egy édes kicsi gyermek... Ugye mondtam, hogy más az oka... El sem tudtam volna képzelni Zsáról, hisz mi egy jó társaság vagyunk... Olyan jó néha elbeszélgetni... Olyan jók ezek a szombat esték... De hol van Zsazsa... Zsazsa! Zsa... Hol vagy? Zsazsa nincs sehol. Sebaj... Jó éjszakát...



## CSÁSZÁRMORZSA

Az asszony jóval fiatalabb volt, mint amennyinek kinézett. Biztos, hogy leánykorában szép volt és még utána is egy-két évig. Akkor még he-tente elment a fodrászhoz, divatosan öltözött, kis-sé festette is magát, mint a legtöbb munkáslány. Szerелеmből ment férjhez, senki sem kényszerít-tette. A házassággal a második váltás is a nyakába szakadt, a háztartás és a gyermekek.

Lassanként lekopott a rúzs és elkopott a cipők sarka. Új ruhát a gyermekeknek vett, ő a lánykori télikabátjában járt, fodrászhoz csak nagy ünne-pek előtt ment. Mint a legtöbb munkásasszony.

– Nem számít, drágám, így is szép vagy, és én úgyis csak téged szeretlek. Minek festenéd magad, szebb vagy így. Ki nem állom azokat a festett csa-jokat!

És az asszony elhitte, mert hiszékeny volt, mint a legtöbb asszony.

Reggel elsőnek volt talpon, este utolsónak fe-küdt. Hiába, a háztartási munka olyan, hogy csak akkor látszik meg, ha nem csinálják. De ha egy-folytában csinálja is az ember, akkor is mindig el-marad valami. A gyermek mindig olyan, hogy azt etetni, fürdetni kell, ha beteg, akkor babusgatni, ha egészséges, akkor pedig játszani kell vele. Fér-je jó ember volt, néha még segített is. Igaz, csak

vasalt inget volt hajlandó hordani, azt mondta, így szokta meg otthonról, meg aztán a műanyagot nem is bírja... Az ingeket anyósa ellenőrizte, meg azt, hogy előlegnél beteszik-e az ötszáz lejt autóscsekkre, mert mások már be is fizettek!

Az asszony kötést vállalt, pénzért, pedig annyi volt otthon a munkája, hogy gyakran a gyárban pihente ki a háztartás fáradalmait. Tiszta szerencse, hogy az asszonyoknak is joguk van a termelőmunkához, különben még többet robotolhatnának... otthon. Mégis az asszony boldog volt és bírta az iramot.

Amikor a férje délután dolgozott, mindig megvárta, de rendszerint belealudt a tévéműsorba, és úgy feküdt le, hogy fogat se mosott. Mire a férje melléje került, már nem tudta nyitva tartani a szemét, de nem is nagyon igyekezett. Fáradt volt, és úgy érezte, elég volt neki a két váltás, a harmadikhoz már nincsen ereje...

Hítvesi ágyuk felett ott függött a durva szemcsés, színesre vastagon retusált menyasszonyi kép és két lila vízben ficáncoló rózsaszínű hattyú, amit még menyasszonykorában varrt műszálhulladékból... Négy éve voltak házasok, amikor a férje először megcsalta.

Úgy kezdődött, hogy elkezdett meccsre járni, pedig azelőtt soha sem érdekelte a futball. Érdekes, majdnem minden délutánra jutott egy-egy mérkőzés vagy gyűlés, amire feltétlenül el kellett mennie. Az már csak természetes, hogy nem reggel borotválkozott, mint azelőtt, hanem ebéd után. Elvégre az Olimpia sportterembe vagy a Vadász-

Halász Társaság közgyűlésére friss pofával illik menni.

Ennyiből értett az asszony; ennyiből majdnem minden asszony ért. Csak mosolygott, amikor a jóakarók figyelmeztették.

Bár torkában ott érezte a csomót, ő csak mosolygott, mert erősnek érezte magát. Tudta, hogy az a kis hőbörgés, kakaskodás nem veszélyes. Okos asszony volt. Akkor ijedt meg, amikor a férje kiborította az ételt.

– Csak nem képzeled, hogy én spenótot fogok enni... fokhagymával...

– Mikor délután az ebtenyésztők ülésére mész, ugye, szívem?

– Igenis, ha tudni akarod! És engem ne vonj felelősségre, odamegyek, ahova akarok. Nem tartozom senkinek beszámolni arról, hova megyek, főleg neked nem.

Ennél világosabban már nem is lehetett volna. Az asszonyt elöntötte a düh, és egy pillanatig arra gondolt, hogy a férfi fejére borítja a maradék spenótot. Elképzelte, mint csorog le a zöld massa férje friss, levendula illatú képén, utcaseprő zubonyszínű nyakkendőjén. Ezen mosolygott, amikor Éva ősanyja megszólalt belőle.

– Ne haragudj, drágám, jó hogy figyelmeztetél, nekem sem tesz jót a fokhagyma... és siess es-tére haza, meglepetést tartogatok a számodra.

Csattant az ajtó. Az asszony sietve öltözött és elrohant otthonról. Mindenek előtt beváltott egy ötezer lejes autós csekkkönyvet. Aztán a fodrász, kozmetikus, manikűrös következett. Kétezerért

dzsörzékosztüm, Gubán cipő és egy kis üveg Chat-Noir. Hideg vacsora, két palack pezsgő, egy skót whisky... két pici nyársat is vásárolt, amire majd falásnyi májat, húsokat szúrnak, amit tűzálló táliba öntött szesz lángjánál fognak megpirítani. Olvasta valahol, hogy a lilán táncoló lángok és a sercegő sültecskékkel való bíbelődés közelebb hozza egymáshoz a társakat, gátlásokat old, intim hangulatot teremt...

– Jaj, nehogy elfelejtsem, császármorzsa a cukrászdából! Azt tetszik mondani, régi és száraz a császármorzsa? Nem baj semmi, majd tejszínt öntök rá és felfrissítem.

A férfi későn jött haza, morcosan lökte be az ajtót, veszekedésre készen. Mi több, még kezdeményezett is, mint aki hamar túl akar esni a kellemtelen családi jeleneten.

– Na, mi van, még nem alszol? Pedig soha sincs türelmed megvárni...

Szörnyen meglepődött, mégis úgy tett, mintha észre sem venné a megszépült, illatos asszonyt. A hangulatvilágításra, terített asztalra morgott valamit, de elfogadta a jeges italt. Kíváncsi is volt, még sohasem ivott skót whiskyt. Szótlanul evett, inkább megjátszotta a haragost, nem tudta, hogy kellene viselkednie. Egészen más lett volna, ha az asszony szemrehányásokkal, szidással fogadja. Akkor lenne, amiért haragudjon... Ha kisírt szemekkel fogadja, és tüntetőleg félrevonul, most ordíthatna és kiverhetné a grand hisztit, hogy milyen boldogtalan. De így!? Az asszony kacag, csacsog, még viccet is mesél. Mit kell ilyenkor tenni?

A férfi várta, hogy valahogy oldódjon, immár szeretett volna megszabadulni az önvádtól, szívesen együtt kacagott volna a szépasszonnyal, aki egyre szebb lett... Kutyául érezte magát, de elhárította, hogy nem hagyja magát olyan könnyen meghódítani.

– Aztán mire való ez a céció, mit ünnepelsz ma? – döfte nyársát a kék lángokba. Milyen jó a tűzbe bámulni, olyan megnyugtató és legalább addig nem muszáj az asszony szemébe nézni.

– Ünnepelünk. Ünnepelünk mi ketten. Tölts még egy korty whiskyt és megmondom. Hát tényleg nem tudod?

– Nem is érdekel. (Ezt nem kellett volna mondani, most már oldódni kellene!) Fogalmam sincs drága... szép hölgyem, mondja el a bácsinak.

– Elmondom, de csak azért, mert észrevetted, hogy szép vagyok. Hát... tudod... hogy is mondjam, ma van pont hat éve annak, hogy először megcsókoltál. Most már emlékszel? Este megvártál a gyár előtt és a Neptun-fürdő felé kísértél haza.

Hátulról átölelte a nyakát, úgy suttozta a férfi fülébe. Az asszony észrevette, hogy a levendulához valami más idegen illat is vegyül, de ezt most nem akarta tudomásul venni.

A férfi hátbőrét perzselték az asszony feszülő mellei. És milyen megnyugtató volt a mellek ismert alakja, annyira izgató a sok ismeretlen illat. Szóttalanul összeölelkezve bámulták a lobogó tüzet, a hangtalanul égő szesz kikericslila lidérclángjait. Ami volt, az elmúlt, most nagyon szerették egy-

mást. A férfi őszintén érezte, hogy esze ágában sem volt elhagyni ezt a csodálatos asszonyt egy kis kalandért, ami – most úgy tűnt – nem is volt túl érdekes.

– Hogy te mikre nem gondolsz? Ezért főzted a kedvenc ételemet, mert jó asszony vagy. Hiába, ilyen finom császármorzsát csak te tudsz készíteni. De ezt tényleg ünnepeljük meg! Durranjon a pezsgő!

És durrant a pezsgő, habzott a nemes ital, jutott belőle a mogyorószínű dzsörzérúhára is. Nem számít, ütközetben nincs idő a sebesültekkel foglalkozni.

– Olyan szép vagy, mint lánykorodban, még szebb. Mindég így szeretnélek látni – suttogta a férfi elalvás előtt.

Az asszony nem aludt, pedig most fáradtabb volt, mint házasságuk óta bármikor. Félálmában is vissza tudott emlékezni arra a bizonyos első csókra; ajka az ízére, gerince a bizsergésre emlékezett... de hogy az mikor lehetett, azt már ő sem tudta.

## SZÍNES KÉPEK

Karósovány sápadt fiatalember volt Balázs. Végtagjai aránytalanul hosszúra nőttek, úgy állt rajta a konfekció, mintha fogasra akasztották volna. Szép szál penészvirág vagyok, mondta magáról megjátszott öngúnnnyal. Félsg volt, és rettegett attól, hogy kinevetik, éppen ezért szorgalmasan, pontosan dolgozott. Alig fél éve, hogy elvégezte a jogot, azóta van itt a Zsil-völgyében.

Balázs ügyész. Pontosabban ügyészbojtár. Még csak csip-csup ügyeket bíznak rá, lopás, verekedés, házasságtörés stb.

Szabadidejében fényképez, ez a hobija. Valamikor régen Zorkival kezdte, azzal mindenki tud. Most egy japán fényszűrős, teleobjektíves műszaki csodával fotóz. Mindent. A magnólia harmatos rügzeit, a bányászváros fekete házait, gumibotos éjjeliöröket, szitakötő hártás szárnyait, kosárlabda-mérkőzésen a lányok lábait és mindent, ami szép, amit ő szépnek lát.

Közben várja a nagy esetet.

Április végén jelentették, hogy egy férfi a Retyezát lábánál a Zsilbe fúlt. Szerencsére a főnöke távol volt, így Balázs mehetett ki a helyszínre. Izgatottan rohángált a holttest körül, fényképezett, méricskért, mindenkit kihallgatott, akit csak lehetett. Megvizsgálta az áldozat cipőinek a talpát, kör-

mei alatt a feketét, homlokán a sebet, zsebében az aprópénzt. Boncolás alatt végig szekírozta a törvényszéki orvost, döntse el, hogy fejseb vagy fulladás okozta a halált.

Aztán ismét kiment a helyszínre, végigjárta az utolsó útját, lefényképezte az erdőkitermelők élelmiszerboltját, ahol a szerencsétlent utoljára látták és ahol a társaival alaposan berúgott. Az ösvényt a fehér kérgű nyírfák között, amire az alig kipattanó levelek zöld muszlinhálója terül. A régi hidat és az újat is a Retyezát havas csúcsaival a háttérben. A rohanó patak zöld vizét, mely fehéren habzik a nagy kerek bárány hátú sziklák körül és egy üveg darabjait a mélyben, a sárga homokban.

Sok színes felvételt készített, a fontosabb részleteket ki is nagyította. Hamar elkészült az ügyiratcsomó, az eset világos, valahogyan így történt: Az ötvenéves erdész, hazafelé jövet, a fakitermelők barakkjánál találkozott a barátaival, és mindannyian jól felöntöttek a garatra. Már sötét van, mire elválnak, az erdész még egy üveg rumot is magával visz. Akkor nem tűnt fel senkinek, hogy az erdész az ösvényen, nem pedig az új úton megy. Azon az ösvényen, ami a régi hídhoz vezet, amit tavaly elvitt az áradás. Csak a fele maradt meg, ez úgy nyúlik csonkán a víz fölé, mint egy ugródeszka. Tehát részegen eltévesztette az utat, sötét volt, nem vette észre, hogy vége, belezuhant a patakba, fejével egy kiálló sziklába.

Agyalapi törés azonnali eszméletvesztéssel, így aztán belefúlt az alig egyméteres, de nagyon sebes vízbe. Aztán fennakadt az új híd lábán a horda-



lékok közé keveredve. Az áldozat vérében nagy mennyiségű alkoholt, zsebében az összetörött rumosüveg darabjait, homloksebében pedig homokot találtak. Egyszerű balesetről van szó, gyilkosságnak még a gyanúja is ki van zárva.

Sajnos – könyvelte el magában Balázs és tovább fotózott.

Már benne jártak a nyárban, amikor Laci bácsi, a főnöke magához intette.

– Nos, amice Blazius, azt hiszem, baj van! Telefonáltak a Főügyészség Kriminológiai Osztályáról, érdeklődtek a Zsilbe fűlt esettel kapcsolatban. A titkárnő megsúgta, hogy holnap le is jön valaki.

– Minek? Az eset világos! Vagy Laci bácsi gondolja, hogy valahol hibáztam?

– Hát, ha tudni akarod, fiam... igen. Túl sok a fénykép, túl sok a bizonyítás. Jegyezze meg, kolléga, hogy az, amit állandóan bizonyítanak vagy bizonyítani kell, az gyanús! A magától értetődő igazságok nem szorulnak egyfolytában bizonyításra. De ne izguljon, fiam. Itt vagyok én is, és talán ismerem azt, aki lejön. És a legrosszabb esetben exhumálunk.

– Exhumálni!? Azt nem! Akkor én innen elmegyek.

Balázs hatalmas ádámcsutkája le-fel járt, mint a felvonó, kiszáradt a torka, egészében véve nagyon nyomorultul érezte magát. Századszor is feltette magában a kérdést, hol hibázott?

Hátha az ivócimborák közül valaki ellensége volt és készakarva itatta le. Talán meg is mérgezték. Az italba mérget kevertek, például arzént,

annak se íze, se bűze. Ez az! Megmérgezték. Ó, én balga. Nem kellett volna belenyugodni az orvosi véleménybe, miszerint mérgezésre utaló tünetek nincsenek. Méregtani vizsgálatot kellett volna kérjek a gyomorból. Nyilván!

Erre gondol a bukaresti főnök is. Majd megérkezik, nagy gallérral elrendeli az exhumálást, hisz az arzén könnyen kimutatható a hulla csontjaiból, hajából. Napóleon is arzénmérgezés áldozata, amit csak 140 évvel a halála után bizonyítottak be.

Oh, én szerencsétlen, hogy nem gondoltam erre! Holnap majd kioktat a főnök, hogyan is történt a dolog. Majd ő magyarázza nekem. Hogy az áldozat mérgezett italt ivott. Hamar berúgott, és a mérreg is kezdte éreztetni hatását. Tántorogva megindult hazafelé, de sötét is volt, eltévesztette az utat, a régi hídról belezuhant a patakba.

Balázs annak már mindjárt az elején utánanézett, hogy az ivócimborák közül nem kísérte-e el valaki. Kiderült, azok már mind a négyen horkoltak, mire az áldozat a hídhöz érhetett.

Talán egy ismeretlen személy ütötte le és dobta be a vízbe. Ki van zárva, a vizsgálat megállapította, hogy a fejseb közvetlenül a halál beállta előtt jött létre, másrészt a régi hídon nincsenek vérnyomok. Az sem valószínű, hogy az a bizonyos idegen belelökte volna a patakba, akkor a fejseb nem lenne pontosan a homloka közepén, hanem oldalt vagy a tarkóján.

Ha valakit megölnek hátulról, az erő iránya sohasem tökéletesen nyílírányú. Ilyenkor zuhanás közben az áldozat elfordul a saját hossz tengelye

körül, tehát a jobb vagy a bal oldalára, sőt hanyatt is eshet.

Erre a megállapítására különösen büszke volt Balázs, és alig várta, hogy a nagyfőnök előtt kifejt-hesse. Csak az a toxikológiai vizsgálat ne hiányozna... Immár egészen biztos volt benne, hogy megmérgezték az erdészt.

Este megérkezett a főnök. Alacsony, kopasz és mellényt visel. Balázs egész másképp képzelte el.

– Maga kicsoda? – reccsent rá a főnök.

– Ba... Balázs... ügyész. A Zsilbe fulladt erdőszügyét én...

– Aha! Az a sok kép. Az a sok szép felvétel... Jól van. Reggel kimegyek a helyszínre.

– Reggel korán, úgy hatkor, hétkor... – udvariaskodott Balázs.

– Hatkor!? Tízkor. Mire felszárad a harmat. A feleségem is itt van, ő is velünk jön.

Alighogy elment a főnök, Laci bácsi telefonált. A borlerakat főnökének... úgy 10–15 liter legyen... Küiküllő menti fehér... az a legjobb? ...Mennyi tizenkettő ötven litere... nagyon jó. De biztosan Küiküllő menti legyen!

– Balázs! Reggel küldöd a sofőrt a pénzzel. A te ügyed. Mit csináljunk, ha az embernek vendége van? – Annyit már Balázs is tudott, hogy a vendéget tisztelni kell.

Este még megrendelt egy szekérkeréknyi húsos rétest, reggel háromnegyed tízre. Csomagolják forrón, a tepsit majd visszahozza.

Laci bácsi Daciájába ültek. Elöl a főnök felesége – akár a leánya is lehetne –, hátul a főnök és

Balázs. Bezzeg most Laci bácsi nem sajnálja a teleszkópjait, máskor a hivatali Aróval rázatja magát ezen a hegyi úton.

Közben Laci bácsi elpanaszolja a hivatali nehézségeket, amiért ugye senki sem hibás személy szerint, csak a körülmények. A központ aztán igazán nem. Ó, dehogy, egy percig sem gondolt erre Laci bácsi, Isten ments. A központtól csak érthető, hasznos utasításokat kapott és segítséget. Persze főleg segítséget (a főnök bökkent), ahányszor csak kért és a jövőben majd többször. A főnök puhan elnyúlt a hátsó ülésen, kényelmesen hallgatott, talán nem is hallott semmit.

A hollóhajú fiatalasszony megcsodálja a friss fenyőhajtásokat, melyek mint gyertyák ültek az ágak hegyén. A reszkető lábú újszülött báránykát, és meg kellett állni, hogy megsimogasson egy kicsi csacsit. (Laci bácsi morgott, hogy nem jó az út menti csacsit észrevenni, mert defektet kap), de nem volt mit tenni, a fekete fehérnép sárga golyahírt szedett és csodálkozott, hogy a csacsi nem akarja megenni.)

A helyszínre érve Laci bácsi a két híd között, a patak partján állt meg. Balázs mélyeket sóhajtott, hogy csillapodjék a benzinbűz okozta hányingere és az izgalma, mert rajta a sor.

– Tisztelt főnök! Kérem, engedje meg, hogy a tényállást előadjam... Erdészünk ez év április 18-án este hat óra negyven és nyolc között, minden valószínűség szerint...

– Szép... Nagyon szép... – inti le a főnök és felsétál a régi hídra. Megbámulja a habzó vizet.

– Gyönyörű.

Balázs nem érti. Laci bácsi se, de sejti, most mit kellene tenni. Hamarosan három borral töltött söröskorsóval megy a főnök felé, aki kigombolt mellénnyel, szemben a nappal mélyeket szív az ózonból, mintha tartalékolni is akarna a fővárosi füstös hajnalokra. A bor kitűnő, fényesen süt a nap, és a zúgó habzó víz ionjai hatására megnyugszik az ember.

Balázs vár, hátha szót kap, de a főnök leheveredik a pázsitra, zakóját úgy gyúri feje alá, hogy csak a júniusi kék eget és a Retyezát hókucsmáit lássa. Laci bácsi int, hogy na, most! Balázs a főnökhöz közeledik, és határozott hangon – ami nála azt jelenti, hogy hangosan – ismét hozzáfog.

– Tisztelettel engedtessek meg, hogy feltételezzem, miszerint az erdész...

– ...részegen eltévesztette az utat és a régi hídról belezuhant a patakba! De ne álld el a Napot.

– N...igen... de én azt gondoltam...

– Könyörgök, hagyd abba! Ne beszéljünk hivatalos dolgokról... legalább most.

Laci bácsi kétségbeesetten integet Balázsnak, hogy most ne pofázzon, hanem hozza a rétest. És újból megtölti a korsókat.

– Persze, engem minden jóból kihagynak az urak! – kerül elő a nő is. – Ha a rétes illata ide nem csalogat a vadonból, akár... el is tévedhettem volna. Találomra megragad egy korsót és fenékiig issza. Helyébe maroknyi kék-sárga betétes császárszakállat és lila tavaszi sáfrányt tesz. Tapsol, amikor Balázs kibontja a hatalmas rétest a zsír-

papírból. Melléje térdel, föléje hajol, úgy szívja be az illatát. A férfiak kacagnak, követik a példáját.

Távolról, mondjuk a Retyezát csúcsáról nézve olyan az egész, mint egy pogány szertartás, vagy mint amikor négy vadászkutya farkcsóválva eszik egy tálból.

– Kezet mosni!

– Nézz oda, valaki eltört egy üveget és bedobta a patakba, az illet meg kellene büntetni – méltatlankodott az asszonyka.

A férfiak hallgatnak, jól tudják, ki törte el azt az üveget, de most ez sem tudta elrontani jókedvüket, és az sem, amikor kiderült, hogy senkinél sincs kés, villa, vagy valamilyen szerszám, amivel a rétest fel lehetne vágni. Ez újabb ok az ivásra.

A gordiuszi csomót a főnök oldja meg, amikor huncut mosollyal előhúzza a zsebéből egy narancssárga műanyag cipőkanalat. Viharos helyeslések közepette, előbb beledugta mindenki borába a kanalat, hogy fertőtlenítsen, aztán megitták a bort, és csak ezután volt szabad a réteshez nyúlni.

– Isteni eledel... retyezati ambrózia... ügyész-abrak... csodás...

Közben az új hídon átporzott három autó, egy Aro és két ezerháromszáz. De kit érdekelt most az ilyesmi. Evés után ismét ittak. Baláznak a fejébe szállt, ő novícius még, nem szokta meg.

Kamaszosan kacsingatott, fűszálakat, boglárkákat dugdosott az asszony mellei közé. Az eleinte csak hessentgette, kacarászott, aztán hirtelen felpattant, és kijelentette, hogy a jelenlevő férfiak mind erkölcstelenek!

– Ejnye, és mi ezt eddig nem tudtuk.

– Úgy bizony! Mert víz nélkül isszátok a bort. A régi Rómában volt időszak, amikor ezért halálbüntetés járt.

Leszökdécselt a patakig, telemerete a korsóját vízzel és minden férfinak töltött egy cseppet, önmagának bort. Balázs komor részegségével ellenében az asszony viháncolt a bortól. Keringőzött, dalolt, már a főnök és Laci bácsi is vele dúdolt, amikor egy nagyot sikított.

– Jaj, elvágтам a lábam – mutatta meg a talpát lihegve.

– Mondtam, hogy ne járj mezítláb, drágám, sok üveg van a parton...

– Juj, folyik a vér! Nem baj, Balázska majd beköti, beköti, beköti... Gyógyítsd meg, Balázska, a babapiskóta lábacskaát. Kösd be, kösd be...

Lehuppant a gyepre és Balázs ölébe nyújtotta a lábát, amin alig lehetett látni a vágást. A fiatalember nyuszifüles kötést tett a lábacskára, amit gazdája továbbra is az ölében hagyott.

– Gyorsan egy korty bort a kis beteg babának, nehogy vérmérgezést kapjon...

Laci bácsi pattant, de csak egy korty bort lötytyintett a nőnek. A főnök összehúzott szemekkel figyelt, tenyerével tiltakozón lefedte poharát. Laci bácsi úgy fordult, hogy a főnök ne hallja és oda-szisszent Balázsnak.

– Kölyök, ügyelj magadra, mert felpofozlak – és bort nem töltött neki.

Balázsnak csak ennyi kellett. Ágaskodott benne a küküllői, kötekedő hangulat lett rajta úrrá.

– Főnök! Maga semmit se tud! – csapta kan-  
csóját a földhöz, úgy hogy a maradék ital szerte-  
fröccsent. A főnök egy darabig csak nézte az ifjút,  
aztán úgy dönthetett, belemegy a játékba.

– Haj oda, s aztán miért, te?

– Mert az az ember, aki április 18-án este az  
ösvényen jött és erről a hídról lebukott, nem azért  
halt meg, mert részeg volt!

– Hanem azért, mert nem ivott eleget.

– Azért, mert megölték.

– Ejha, és szerinted ki ölte meg?

– Az ivócimborái, mégpedig arzénnel. Ugye fő-  
nök, ez még magának se jutott eszébe? – Balázs  
gúnyosan emelte, és egy nagy üres kortyot nyelt  
a korszóból, amiben már egy csepp ital sem volt.

– Mit beszéltek? Itt meghalt egy ember, és ne-  
kem ezt nem mondtátok?

– Nyugodj meg, szívem, nem ott halt meg, ahol  
Balázs a lábadat simogatja, hanem kissé arrébb,  
körülbelül ott, ahol a rétestepsi áll. De most már  
legyen csend – keményedett meg a főnök hang-  
ja. – És használja az agyát, akinek még van!

Laci bácsi behúzta a nyakát, attól tartott, nagy  
bajok lesznek, amiből rá is jut.

– Mindenekelőtt jegyezd meg Balázs, fiam,  
hogy az erdei ember fejszével, késsel, doronggal  
támad ellenfelére, nem használ mérget és főleg  
nem arzént, mint a római császárok. Honnan is  
venné?

Másodsorban a négy ivócimbora nem mérgez-  
hette meg előre megfontolt szándékkal, egyszerű-  
en azért, mert az egyik a te erdészéd édes öccse.



Ez neked nem tűnt fel, mert más neve van, de Lacinak igen. Én is tőle tudom. Persze a többi három közül még mindig lehetett volna valaki a tettes. Ez is ki van zárva, kedves öcsém. Az erdei munkások nem pohárból isznak, náluk az üveg körbe jár. Mikor kiürült az üveg, másikat hoznak, amit már a következő fizet. Április 18-án öten ötször fél liter rumot ittak meg és mindenki minden üvegből ivott. Ezt látta és vallja az üzletvezető, aki az üvegeket kibontotta. A favágóknak kutya bajuk, a te erdészed... Ugyan hagyjuk már ezt, Balázska, tacs-kó vagy te még. És különben is, amikor az ember szabad...

– Brávó! Brávó főnök, Maigret, Sherlock Holmes! Nagyon szépen beszéltél, tatukám – tapsikolt a hölgyemény.

Laci bácsi is sűrűn bólogatott, fürgén újratöltött, és boldog volt, hogy elmúlt a vész.

– Ezt kiisszuk és kész, vége, pakolunk és megyünk! – adta ki a parancsot Laci bácsi.

– Máris haza kell menni... Kár...

– Haza? Szó sincs róla!

– Hát hova?

– Be az erdőbe! – vezényelt Laci bácsi. – A Rettyezát lábánál van egy menedékház, autóval húsz perc alatt ott is vagyunk. Balázs, fogd a tepsit és menjünk.

– Balázska ne vigye a tepsit, hanem vigye a babukát, mert babukának fáj a lába. Balázska a tacs-kó... Balázska a tacs-kó, a tacs-kó – ugrált fél lábon a fiúba csimpaszkodva. Bemászott a hátsó ülésre és maga mellé húzta a fiút.

– Balázs fiam – hívta Laci bácsi –, gyere, nyisd ki a csomagtartót! Ha nem hagysz békét a főnök feleségének, szétverem a pofádat. Hát kell nekünk ilyen komplikáció? Mars az első ülésre... te, tacsó.

Nyitott ablakokkal, kettes sebességben lassan húztak felfelé a zúgó patak mellett. Eleinte vegyes erdőkben, kankalinos legelők mellett, később sötét, nehéz gyantaillatú fenyvesben kapaszkodtak a szerpentinén. Laci bácsi tréfás dalokat énekelt, a hátsó ülés kacagott hozzá. Csak Balázsban forrt a düh és a bor. Nem tudta volna pontosan megmondani, kire haragszik, úgy érezte, mindenkire. A főnökre, Laci bácsira, az asszonyra, aki megkavarta, az áldozatra, akiért ez az egész céció van, a favágókra, az üzletvezetőre. Hoppá... üzletvezető... lássuk csak...

A menedékház vadonatúj. Még át sem adták. Zsemleszínű gerendákból épült, lakkozott zsin-dellyel fedett. Japán pagodára, más szögből svájci erdészlakra emlékeztet. Belső lépcső vezet fel a tetőszobákhoz. A ház és a tisztás körül óceánjáróknak való árbócfenyők őrködnek. Bántó a két ezerháromszázas, melyek hangulatrontókként alájuk bújtak. Kimért, konok tekintetű urak, testes, vastagon öltözött nejeikkel már várják a befutó autót. Laci bácsi sorra bemutatja őket.

– Városunk jeles ügyvédei... íme, a válóperek neves szakértője... ő a gazdasági ügyekhez, lopáshoz, sikkasztáshoz ért a legjobban... és bemutatom legjobb védőügyvédünket. Ez még engem, sőt engedtessek meg nekem, főnök, még magát is tisztára mosná.

– Húha! Akkor nagyon jó ügyvéd kell legyen.

Általános derülés, mert ezt a főnök mondta. Régi dolog, hogy a beosztott mindig hangosabban kacag főnöke viccein, mint a főnök a beosztottjai humorán. Ezért minden főnök potenciálisan szellemes.

Kínálják az újonnan jötteket és egymást. Turci, konyak, sör, bor lehűtve, hideg ételek az asztalon. A menedékház kezdő gondnoka hosszú tálon, forró vajban sült szivárvány pisztrángot tesz a kecskelábú asztalra. Minden vendég két darabot kap. (Ez Laci bácsi szervezése.)

Már árnyékban a fél asztal, amikor meggyújtják a tüzet. A gyantás fenyő fanyar füstje talpra állítja a társaságot. Alig egy tucatnyian, mégis egymás szavába vágva udvarolják körül a főnököt. Az egyik panaszkodik, a másik dicsekszik, tanácsot kér, protekciót remél...

– Főnök! Rájöttem! – robban be Balázs a körbe.

– Mire te? Hogy hogyan lehet nyerni a lottón? Nehogy elmondd mindenkinek, elég, ha mi ketten tudjuk.

A főnök ismét elismerő kacagást arat.

– Ne hülyéskedjünk, főnök. Rájöttem, hogy ki mérgezte meg az erdészt.

– Nos?

– Az üzletvezető. Még nem tudom, miért, de csak ő lehetett. Az erdész elmenőben még kapott tőle egy üveg rumot, ebből senki más nem ivott, csak az áldozat. Nos?

– Balázska, Balázska, abból az áldozat sem ivott. Egy kortyot se.

– És ha mégis...  
– Teljességgel ki van zárva.  
– Mivel bizonyítja ezt főnök? Nos?  
– A felvételeiddel, fiam. A te szép színes felvételeiddel. Nézd csak, itt van. A tiszta halványzöld víz fenekén sötétzöld üvegcserepek. Látod? Akkor azt is nézd meg, hogy az üveg nyaka egészben maradt és benne a dugó tövig benyomva. Gyári pakolás. Ezt a dugót ki se húzta az erdész, de ha netalántán ivott is volna belőle, az se lett volna baj. Nyugodj meg végre, egyszerű baleset volt, szó sincs mérgezésről.

A kórus gurgulázva kacagott, pedig aligha értették, miről volt szó.

– Hanem a felvételek azok gyönyörűek. Nézzék meg, kollegák, milyen szép színek, éles kontúrok. Mikor ezeket megláttam, elhatároztam, eljövök ide és megnézem magamnak. Csodálatosan szép vidék.

– Gyönyörű! – bólogatták a bólogatók.

– Utána is néztem annak a Zsilbe fült esetnek, és bevallom, sajnáltam egy kicsit, hogy ilyen egyszerű, sima eset, ezért csak nem jöhetek le ide.

– Főnök, hát nem az erdész miatt van most itt?

– Hát persze, hogy nem. Mondtam én egy szóval is, hogy azért jöttem?

– Akkor miért?

– Miért, miért? Mert szabadságon vagyok péntek óta. Ma szombat, holnap vasárnap, utazom Tusnádra, beutalóm van, de nagyon örvendek, hogy eljöttem ide, mesés vidék, szebb, mint Sinaia...

– Ajjaj, de mennyire szebb. Mi minden szombaton ki szoktunk jönni ide, vagy máshova, így közősen, mert ugyebár fontos a kollektív szellem...

Balázs az asztal mellé rogyott. Most hangosan röhöghetne ezen az egész cirkuszon, a saját és a többiek hülyeségén. Mégis inkább sírhatnékja van, ha azokra a megaláztatásokra gondol, amiket el kellett szenvedjen, ugyancsak a saját balgasága miatt. Alaposan meghúzta a konyakosüveget, torkát égette a barna lé.

– Ne búsulj, Balázska, szart ér ez az élet – szorítja meg a fiú térdét az asztal alatt Baba, aki úgy látszik, teljesen kijózanodott.

Közben egészen besötétedett, csak a parázs világított a két nyárson sülő bárány alatt.

Baba combja egészen Balázshoz simult, hegyes körmeit a farmernadrágon át is érezte. Az asszony keze meleg volt és megnyugtató. Bár semmi szelőlő nem fújt, befőttesüvegben égő gyertyákat hoztak az asztalra. Ezt megtapsolták.

Velük senki sem törődött. Azok el voltak foglalva egymással, vicceket mondtak, hangosan kacagtak, pertut ittak. Valahol huhogott egy bagoly, sűrűn töltögetett a gondnok.

– Balázska, menj fel a lépcsőn a padlásszobába, és ha jó fiú leszel, én is utánad megyek.

A padláson frissen gyalult deszka, forgácsillat és sötétség.

– Olyan, mint a koporsóban. Szoríts magadhoz. Félek.

– Kitől? A férjedtől, a főnöktől?

– A főnöktől, de nem vagyok a felesége. A fe-

lesége vén csoroszlya, tegnap utazott a tengerre, a reumáját gyógyítani.

– És te? Te akkor kije vagy?

– Az. Az vagyok. Amire gondolsz. Csókolj már meg, mert ha nem, sikítani fogok.

A társaság széttépte a sült báránnyt és a félig lerágott csontokat a hátuk mögé dobták, mint a középkorban a várurak. Sokat kacagtak és sokat ittak. Az egyik ügyvéd fejre állt a tűz mellett. Megtapsolták. A másik törökülésben, szájjal felvett a földről egy borral teli poharat és kiitta az utolsó cseppig. Őt is megtapsolták. Három férfi ingujjra vetkőzve járta a csúrdöngölőt.

– Jó, jó, de mit ünnepelünk ma? – dobta be a főnök.

– Azt, hogy a főnök közöttünk van. Hurrá!

– Tiltakozom, én most szabadságon vagyok, nix főnök. Szervusztok.

– Hát akkor azt, hogy szombat van. Éljen a szabad szombat!

– Nem jó, valami mást.

Balázs születésnapját. (Ez Laci bácsi volt.)

– Úgy van! Hurrá-hurrá, éljen Balázs! Éljen Balázs!

– Éljen sokáig, éljen sokáig, éljen soká-á-á.

– De hol van Balázs? Balázs... Baláááz!

– Itt vagyok.

– Hol?

– Fenn a padlásablakban.

– És mit csinálsz ott?

– Felfedezőkörúton vagyok, és lenézlek titeket.

– Nagyon jóóóóó... Éljen az ifjú Balázs.

– És még mit csinálsz ott, szépfiú? Fogadom, egy menyecske is van ott veled. Jöjjünk-e fel segíteni?

– Hát persze, hogy van. Itt csiklandozza a talpamat. Gyertek, nézzétek meg.

– Balázs, te örült! Mi lesz, ha tényleg feljönnek, és itt kapnak csórén? – szólalt meg halkan Baba.

– Nyugodtan öltözz fel és ne izgulj. Senki sem jön fel. Legjobb hazugság az igazság. Már ezt is megtanultam.

– Kedves Balázs fiam – szónokolta a főnök. – Engedd meg, hogy atyai szeretetemet fejezzem ki, most...

– Baba, nyugodtan menj le, a ház sötétben van, senki sem fogja észrevenni, hogy innen mész ki.

– ...az egyik legtehetségesebb ifjú kriminalistának, aki előtt az egész jövő nyitva áll.

– Egészségedre, Balázs. Hoplá, kapd el – és felrepül egy üveg bor a padlás ablakába.

Lenn felszítják a tüzet, parázspillék szállnak az égre.

– Bújj, bújj, zöld ág, zöld levelecske, táncoljuk a tüzet körbe, hadd mulassunk rajta. Hadd mulassunk rajta... hadd mulassunk rajta.

Hazafelé menet irreálisnak tűnt a világ. Sehol semmi, csak az autó fényei. A fénypásztától jobbra-balra nincsen erdő, nincsen mező, nincs semmi, csak az, amit a fényszóró megvilágít, de az aztán nagyon. A nappalinál is világosabban. Éjjeli lepkék röpködnek a fénycsóvába. Fura, szokatlan alakúak. Nappal talán észre sem vennénk őket.

Nappal sok a fény... A Főnök előtt bóbiskol, Laci bácsi már rég elfordította a tükröt. A fiatalok összefonódva bámulják a semmit, s igyekeznek semmire sem gondolni, míg a két fényalagút fut a pillék után.

– Mondd, Balázska, neked tényleg ma van a születésnapod?

– Azt hiszem, igen. Ma lettem nagykorú.



## EGYFORMA KÖVEK

A völgy olyan mélyen vágódott a hegy testébe, mintha fejszével hasították volna. Lenn az erdei út féltékenyen simult a táncoló kacér patakhoz, és ha botladozva is, de utánacsínált minden szeszélyes fordulatot. Itt szorosan ölelkeztek, ott arra lejjebb kissé eltávolodtak egymástól, mint duzzogó szerelmesek, de nem túl messze, úgyis együtt muszáj haladniuk. Évezredek óta szülik egymást a patak és a völgy, és kacérkodnak egymással.

Az ember visszadobálta az éles köveket az útra. Tegnap is itt halászott, és tegnap is megtisztította ezt a helyet, mégis tele van kővel.

A rönköket szállító járművek szórták be. Hiába, azok kiszabott irányba haladnak, és félrerúgják azt, ami az útjukat akadályozza. Félrerúgják a nagyobb köveket, mert kényelmetlenek, döccen rajtuk a kerék. Az egészen nagy köveket óvatosan megkerülik, veszélyesek. A kisebbjével nincs baj. Az nem pattan ki a ráf alól, nem borítja fel a kocsit, sőt a törmeléken simán fut a szekér. A jó út csupa apró kőből áll.

A nagyobbak előbb-utóbb összezúzódnak vagy kikerülnek az út szélére. Olyan is akad, amelyik az út közepére tarajosodik. Tonnák ezrei vágtnak el fölötte, tipornak mellette, mégis ott marad. Megmarad, sőt kinő a fű is alatta, mert kerék nem

érinti. Pedig az is út és mégsem az... Az ember egyet a kezében tartott. Így más volt, mint a többi. Sarkos és éles, nemrég törhetett le az anyasziklából. Ha a nap felé tartotta, ezernyi tükröcske csilámlott rajta. Az árnyékban pont olyan szürke gránit volt, mint a többi.

A patak köveket görgetett. A víz ereje egymáshoz koccantotta a sziklamorzsákat, így néha letöredezett belőlük egy-egy darab. Az aprókat könnyedén magával ragadta, és vitte, sodorta lefelé. A kövek homokkönnyet sírnak. Sokszor ölelkeznek, és sokszor válnak el. Minden búcsú után valamivel kisebbek, szegényebbek lesznek.

A csúcsról minden kő világrengető nagy akarással indul. Szögletes mozdulatokkal és éles könnyökkel vetik bele magukat az árba, élük egymásba hasít, sarkuk a másikba dőf, mert a víz sodra egymáshoz veri a köveket. Aztán lassanként kicsorbulnak, letöredeznek, egymáshoz idomulnak.

– Ilyen kerekerek lesztek mind! Gömbölyűek, mint a tojás, amiben már minden benne van, de nem tud róla. Gömbölyűek és önmagukkal tehetetlenek, mint a fáról lehulló érett gyümölcs vagy anyjában a magzat. Mint a szívünk és a benne tolongó vértetek, mint az ökölbe szoruló kéz. Gömbölyűek és simák, akár az önmagát bambán körüljátszó Földgolyó, mely megrészegült a saját nagyszerűségétől, és a kerek világmindenség szemé láttára veri magát mellbe.

Kavicsok lesztek, ti hülyék! Jellegtelen, jellemtelen kavicsok. Sőt, még kavicsnak sem maradtok meg, legfeljebb ezer évig, amíg felórlitek egymást.

Semmivé, alaktalan porrá! Por, amitől megfulladnak a növények, por, ami az emberek fogai közt csikorog, por, ami eltömi a folyók medrét és a kiömlő vízzel híg latyakot képez. Sár, ami se nem szilárd, se nem folyékony, egyszerűen sár, bevonja az egész önmagába szerelmes nagy kavicsunkat.

Aztán kezdődhet előlről az egész teremtetési blabla. „Porból lettél és porrá leszel...”

A kövecske csak aprót csobbant. A gyors patk azonnal betemette a vízen ejtett sebet.

Az ember egy nagy mohos követ célzott meg, de a kövecske legurult róla. A mélybe.

– Hm, nem kellett volna elriasszam a halakat... – morfondírozott magában a horgász. Egész nap csak két halat fogott, két halacskát. Mindkettőt ott a nagy kő alatt, ahol a víz örvénybe csavarodik...

– Nem is csoda, ülve nem lehet pisztrángászni! Várni kellene, a hal elébe menni. A pisztráng nem jön a horogra, a csalit szinte a szájába kell dobni, csak akkor harap. Ezt mindenki így csinálja! Igen, mindenki...

Rágyújtott egy cigarettára. Feje körül szúnyogok keringtek. Millió apró, teljesen egyforma szúnyog. Annyira egyformák, mint a talpsimogató csillagmoha szálai azon a kövön. Annyira egyformák, mintha gép csinálta volna őket. Mintha megannyi kőbe gyökerezett szúnyog lenne, a szúnyogok pedig röpködő porszemek...

– Nem szabad! – érezte, ismét bezárul a kör.

Amikor a zsinórra fűzött zsákmányt kihúzta a vízből, egy rákot is kirántott a partra. Rengeteg

lábával éppen a hasa alá tömte a fehérre merevedett halacskát. Amíg éltek a halak, nem közeledett hozzájuk, de amikor már nem mozogtak... Igaz is, döglött hal mit keres a vízben?

A szúnyogok eltűntek, helyettük hamvas szárnyú lepkék raja körözött. Teljesen egyforma lepkék... Az embernek nem volt kedve hazamenni. Sárga kulcsával kinyitni az előszobaajtót, lerúgni a cipőt, bekapcsolni a tévét, és úgy, mint minden este, megkérdezni az álmos asszonyt, jól vacsoráztak-e a gyermekek?

Beült egy kocsmába. A pincér kinyitott egy üveg sört és elébe tette. Pedig nem is akart sört inni. Ezt a pincér nem tudhatta. Véletlenül még volt egy üveg söre, és különben is minden vendég azt ivott.

– Kérem, ne töltse pohárba.

– Miért, tiszta a pohár, és mindenki pohárból issza.

– Én üvegből.

Minden asztalnak négy lába volt, és minden abrosz piszkos. A vendégek fele beszélt, a másik fele hallgatta, de alig várták, hogy átvegyék a szót és elmondhassák a saját véleményüket, ami úgy kezdődik, hogy „ez semmi, de hallgasd meg, amit én mondok”.

Mi lenne, hogyha az asztalnál ülők egy sakkórát nyomkodnának meg, valahányszor beszélni kezdenek? Vagy még inkább, ha az, aki beszél, felállna? Tökéletes lenne a rend. Így olyan egymagasságban van a fejük, az a sok bólogató, mindig csak igazat intő golyóbis. Zümmögnek, mint a szű-

nyogok. És tényleg. A fele feláll, a másik fele bólogat. Úgy, úgy, csak szépen, fegyelmezetten. Csak nehéz kivárni a sorodat...

– Ki innen! Elmenni messzire, ahol nem ilyen egyformák az alakok.

Egy sose mosott gyárablak kitört szemén a terembe lát. Katonás sorban állnak a gépek. Ugyanolyan rendben az egyenruhás munkások. Egy fiatal lányt és egy szinte nyugdíjast lát. Bal kézzel fémlemez tolnak a gép éhes pofájába. A gép recsegve szorítja össze az állkapcsát, csörömpölés. Tizenkét evőkanál hull a közömbös futószalagra, újabb lemez, a stancológép újra a fémre taglóz. Egy perc tizenkét evőkanál, egy ember, tizenkét darab. Úgy bizony, tizenkettő és nem tizenegy és fél. Csörömpölés, ismét tizenkettő.

Az ember ököllel beveri egy másik, portól hályogos ablak üvegét is. A nagy csörömpölésben senki sem hallja az apró üvegszilánkok csilingelését. Minden rendben megy tovább. Egy ember, egy gép, egy perc tizenkét kanál.

A tanító, az apja, a pap mind azt mondták, valami nincs rendben ezzel a fiúval. Nem olyan, mint a többi. „Nem is akarok olyan lenni.” Az apja szájon vágta. Nagy dolgos apakeze volt. Nagyon sajnálta akkor az apját.

A híd alá nem tudott bemenni. Szögesdrót zárta el a park felé, ami egészen a vízig nyúlt. Pedig szerette volna a villamosdübörgést a csontjában érezni, úgy, mint gyermekkorában. Összeszorította a fogait, amikor a villamos jött, és akkor a hanghullámok megrezegtették az egész testét. Ilyenkor

úgy érezte, benne vibrál, szikrázik az egész áramkör, eggyé lett egy másodpercig a géppel. Modern pegazusnak érezte magát, félig ember, félig ló, félig gyermek, félig gép.

Most már olyan, mint a többi ember. Egészen ember. Ezt juttatta eszébe a szögesdrót. „Azért se leszek olyan” – és lefeküdt az ösvény mellett a pázsitra. A fűszálak engedelmesen simultak izzadt háta alá.

## A STOP

...vörös, sárga, zöld... vörös, sárga, zöld... A vörös a legizgatóbb szín! A tűz a vér, a zászlók színe. Figyelmet parancsol, veszélyt harsog, hatására fokozódik a szívműködés, mélyül a légzés, meleg érzetet kelt. Ezzel szemben a zöld hideg szín. Nyugtat, pihenteti a szívet, az agyat. A sárga... Nos, a sárga a leggazdagabb szín. A napfény az arany színe. A festők mintegy hatszáz árnyalatát képesek megkülönböztetni... Vörös, sárga, zöld... tizenöt másodpercenként vált.

– Édesapám, miért színes a stop?

– A vörös azt jelenti, tilos. Nem szabad átmenjünk, az autóké az út. Nekünk életveszélyes. Amíg a zöld ég, a gyalog járók kell átmenjenek.

– És a sárga? Amíg a sárga ég, mit csinálunk?

– Amíg a sárga ég... azalatt gondolkozunk és várjuk a szabadot.

– És miről gondolkozunk? A sárga nagyon rövid ideig tart.

– Most hagyd el, fiacskám, siessünk, rögtön vált!

A fehér harántvonalak pár másodpercre hidat vernek az utca két oldala között, megtorpan a gépek áradása, mint Mózes intésére a Vörös-tenger hullámai. Az ember biztonságban érezheti magát. Ez a zebrareakció. Engem nyugtalanít, mert az

emberek úgy mennek, siklanak egymásba, mint két kezünk ujjai, amikor összekulcsolódnak.

„Állj! Ma az utolsó alkalom! Holnap már késő! Tárgynereményes lottóhúzás! Ne feledd! Állj!”

Butaság, de mindent elolvasok, ami a szemem elé kerül, cégtáblát, reklámot, műanyagtáskán a feliratot. Kényszerből. A pszichiáter azt mondta, normális vagyok, és rám parancsolta, ne merjek butaságokra gondolni. Ennek őszintén örvendek, de ugyancsak ő mondta, hogy a túlzott normalitás is veszélyes dolog.

A sorsjegyárus levágta kötött kesztyűje ujjait, hogy a kezeit szabadabban használhassa. Talán nem normális, mégis igaza van. Elvégre a kéz tette emberré az embert, meg a dorong... A dorong, amit a kőkorszakban égneek emelt egyik ősrünk, és úgy tartotta készen arra, hogy lesújtson arra, aki nem hajlandó teljesíteni a parancsait. És a dorongot azóta is tartja valaki, mert ősrünk továbbadta a stafétabotot. Érdekes, de mindig volt valaki, aki átvegye.

– Az a tábla mi?

– Az, fiam, egy felkiáltójel. Veszélyt jelent.

– Édesapám, hát nem csak a vörös veszély, a sárga is?

– Néha az is.

– Vagy csak azt jelenti, hogy gondolnunk kell a veszélyre?

Az elemiben azt tanultam, a parancsoló mondatok végére felkiáltójelet teszünk. Később belém verték, hogy azt felszólító módnak hívják. Ma már azt is tudom, hogy a felkiáltójelet nem is muszáj



mindég kitenni. A mód nem attól lesz felszólító. A felkiáltójel olyan, mint egy hatalmas dorong, és alatta a pont az az ember, aki tartja.

Micsoda aránytalanság. Fél, hogy reázuhan és összezúzza. Különbözik engem felháborítanak az állandó felszólítások, állandó tiltások, „Őrizzük meg a tisztaságot!” „Megállni tilos!” „Dudálni tilos!” „Parkírozni tilos”. Igaz, alatta ott van apró betűkkel, hogy hivatalos járműveknek fenntartva. „Elöl felszállni tilos!” „A vezetővel beszélni tilos!”. De mit csináljak, ha egyszer nem úgy vezet, ahogy az nekem tetszik? Túl gyorsan, vagy túl lassan, vagy túl zötyögősen... Egyébként az is ki van írva, hogy „Köpködni tilos!” „Jelentkezz a cselgáncsklubba!” „Behajtani tilos!”...

Az a hosszú, elegáns kocsis mégis behajt. Nos, csak... combközépig ér a csizmája a platinának. Sokan nézik, nagyon jó nő. De az is lehet, hogy valakinek a valakije. Gyorsan eltűnik egy ajtó mögött, melyre az van kiírva, hogy „Idegeneknek belépni szigorúan tilos”. Annak a háznak a tűzfalára a háború elején horogkeresztes sokduplavés jelző volt festve. Most életbiztosítási reklám didereg rajta halovány lilán. A második nagybetű kiégett. ADS! Olvasom. Adok, persze, hogy adok! Adom az erőmet, a munkámat, a szívemet, az agyamat. Adok húsz évet egy diplomáért, kettő húszat egy kenyérért, harminc banit egy Szabad Szóért, adok vért és eladom az üres üvegeimet...

De miért kell engem mindig mindenre felszólítani és annyi mindenről tiltani. Elvégre gondolkodó lény vagyok, homo sapiens, sőt zoon po-

litikon. Én intézem a sorsomat, magamtól én tudom, mit kell tenni. Igen! Rájöttem. Pontosan tudom, mit kell tennem.

Ki kell tegyek a házakra, az utcakereszteződésekre, az iskolákba mindenhová egy új táblát! Nem is egyet, kettőt. Az egyikre az lesz írva, „Tiltani tilos!”, a másakra, hogy „Parancsolni tilos!”.

A táblák nemzetközi egyezés alapján lehetnének, mondjuk szivárványszínűek. Az egyik homorú, a másik domború szivárványalakú lesz. Így aztán a világon minden emberfajra, vallásra és meggyezésre való tekintet nélkül tudni fogja, hogy ott, ahol azok a táblák állnak, szigorúan tilos... ahol ezek a táblák állnak, ott nem szabad...

– Édesapám, ne tessék olyan nagyon szorítani a kezemet!

– Bocsáss meg, fiam, elgondolkoztam...

– Azért, mert a stop sárgára váltott?

– Azért... Csak azért...

## HA EGY CSEPP ESZED VAN, MEGÖLSZ

- Doktor, engedje ki a vizet a hasamból!
- De hiszen azt csináljuk egyfolytában, már több mint egy éve.
- Igaz, már több mint egy éve szedem a vízhajtókat, de most másról van szó.
- Miről van szó? Mit akar, Zéró bácsi?
- Azt, hogy vágja föl a hasamat és eressze le a vizet.

Látom az öregem, hogy nagyon határozott, de azt is, hogy pattanásig feszül a kabátgombja és a nadrágszíját spárgával kellett kitoldja, másképp nem éri be. Tényleg sok víz van a hasában, hasvízkórban szenved.

- Mi ütött magába, hogy ennyire türelmetlen?
- Semmi, de gyorsan meg akarok szabadulni a vizemtől.
- Akkor szedje rendesen a gyógyszereket és diétázzon.
- Azt csinálom már időtlen idők óta. De most már nincs sok időm. Doktor, gyorsan ki kell szívnom a vizet!
- Mondom, hogy elfogyott a türelme.
- El hát! Szeretném magát látni ekkora hasal, mint egy terhes asszony. Le se tudok hajolni, más kell befűzze a cipőmet.
- Mit csináljunk, ilyen a betegség, el fog múlni.

– El fog múlni? Én fogok kimúlni! Meghalok, doktor... tudom. Ne vigasztaljon és inkább ne is hazudjon...

Zéró bácsi hangja mélyről jön, száraz, rekedtes. Nem siránkozik és nem is akarja sajnáltatni magát. Döbbenetes, fájdalmas objektivitása.

– Azt hiszi, nekem nincs tükröm? Sárga a szemem, sápadt a bőröm, csupa ránc a pofám. Egy tányér levestől már felpuffadok, pár lépés után kifáradok. Csak a hasam nő, olyan, mint egy hordó. Mozogni sem tudok tőle. Bezzeg, nagyapám nyolcvanéves korában erősebb volt, mint én most. Tudja, doktor úr, hány éves vagyok?

Csak azt tudom, hogy jóval fiatalabb az öreg, mint amennyinek kinéz, ezért gondolkodás nélkül vágom rá:

– Hatvanöt.

– Látja, eltalálta. Ötvenhét. Ha ehhez még hozzászámítom azt a tízet, amit maga kegyesen lecsalt, el tudom képzelni, hogy mutatok egy orvos szemében.

– Maga nagyon jól néz ki, Zéró, ezzel a betegséggel még sokat élélhet.

Úgy néz rám az öreg, hogy lesütöm a szemem, nem merek tovább hazudozni.

– Doktor, nekem rákom van... de nem is baj...

– Ugyan, maga félrebeszél!

– Mondom, nem is baj, nem félek már, mindenre felkészültem.

– Miért nem hisz nekem, Zéró bácsi? – ki kell rukkoljak a nagy huszárvágással, hogy mégis elhiggye, amit hazudok.

– Tudja, mit, legyen nekem olyan rákom, amilyen magának van...

Zéró olyan mozdulattal tápászkodik fel a vizsgálóágyról, mint vígjátékokban a török basa, vagy a farkas hét fehér gidával a hasában, csak jóval lassabban. Nem is áll fel, inkább legurul. Mikor a tarkómra teszi a kezét, érzem, hogy hideg, nyirkos a tenyere. Megborzadok tőle, ilyen lehet a halál marka.

– Maga, doktorkám, nagyon kedves, hogy ilyen szépen hazudik nekem, de ilyet ne mondjon soha többé! Nem vagyok babonás, de az ember ne hívja ki maga ellen a sorsot. Maga még túl fiatal, kívánom, éljen jóval többet, mint én.

Fülem mellett hallok lihegését és érzem édeskés leheletét, ami acetonszagú. Ez azt jelenti, tovább fogy, kopik a teste. Nagyon jól tudom, nem sok van Zérónak hátra. Valami ügyes kezelést kellene felírjak neki, amiben még bízunk, talán még át tudom ejteni...

– Tudom, nem sok van nekem hátra. Ne írjon semmilyen receptet, mától kezdve már semmilyen gyógyszert nem veszek be! – válaszol, mintha kitalálta volna gondolataimat. – Mondom, nem is baj, nem félek én a haláltól. Csodálom, hogy ennyit is éltem. Mert a halál már százszor is közelebb járt hozzám, mint most. Gyermekeim nincs, a feleségem súlyos beteg, tíz éve bénán fekszik. Eddig én ápoltam, ezután a húga fogja. Ráhagyom a belyeggyűjteményemet, megér úgy háromezázézet.

– No, azért nem kell éppen ennyire végrendelkeznie.

– A feleségem kissé zavart lelkű, észre se fogja venni, ha már nem leszek. Doktorkám, csapolja már le a vizet a hasamból. Maga mindig segített rajtam, nagyon kérem, most se tagadja meg.

– Zéró bácsi, durva leszek. Ha le is csapolom, de maga nem szedi a gyógyszert, meg fog halni!

– Tudom.

– Akkor mi értelme, hogy meg is kínozzam?

– Rendben van, szedni fogom, csak eressze ki a vizet.

– Azt tudja, hogy veszélyes dolog? Befertőződhet a hasüreg, a tüvel megsérthetek egy belet, egy eret, ami belső vérzéssel szövődhet...

– Azonkívül, hogy meghalok, rosszabb lehet?

– Ne vicceljen már, vén huszár. Vetkőzzön le és feküdjön oldalra... ha annyira akarja.

Sugárban ömlik a szalmasárga folyadék a műanyag vederbe, ahol habos tajtékot ver, mint mosógépben a detergens.

– Nagyon meggyűlt.

– Meg.

– Ugye leengedi az egészet?

– Le. De figyelmeztetem, hogy pár nap múlva visszaalakul... ha nem szedi a gyógyszereket.

– Hány nap múlva?

– Attól függ. Úgy egy héten belül.

– Nagyon jó. Azalatt elrendezem.

– Zéró bácsi, mit akar maga elrendezni?

– Valami nagyon fontos dolgom van. Még egy, ez az egy az életben.

– Amit nagy hassal nem lehet?

– Pontosan.

– Zéró, csak nem akar udvarolni valakinek?  
Vén szédelgő – próbáltam tréfára áthangolni a komor hangulatot.

– Udvarolni? Látom, maga viccel. Egy nagyon komoly feladat vár még rám.

Nem mintha túlságosan érdekelne a válasza, mégis kérdezgetem, már csak azért is, hogy beszéltessem, amíg a víz folyik.

– Mi az a komoly feladat, remélem, nekem elmondja?

– Sajnos nem tehetem.

– Csak nem hadititok?

– Doktor, nem mondom meg.

– Látja, ez nem szép magától. Én megtettem, amit tőlem kért és maga mégsem őszinte hozzám.

– Nézze, ha én megmondom, miért akarok a vízemtől megszabadulni, maga rögtön kihúzza azt a csövet és bennem hagyja a lötytyöt, ami még hátravan.

– Hogyne, hogy holnap megint a nyakamra jöjjön. Most már csak jöjjön ki az egész. Legalább egy ideig könnyebben mozog maga is.

– Megígéri, hogy kicsorgatja az utolsó cseppig?

– Meg hát.

– Bármit is mondanék?

– Ugyan mit mondhatna, maga vén kéjenc?

– Csak azt, hogy meg kell öljek egy embert...

– Mit? Hogy?

– Ahogy mondom. Meg kell öljek egy embert. Ez az egyetlen és utolsó feladatomban az életben. Nagyhassal nem mertem hozzáfogni, ügyetlen az ember, és nem kockáztathatom, hogy elvétsem.

Tenyereit a hasára szorítja, hogy gyorsabban folyjon a már lankadó vízsugár.

– Le a kezekkel! Ne féljen, megígértem, hogy befejezem a csapolást.

– És én megmondtam, mert bízok magában.

– Azt viszont nem ígértem meg, hogy nem telefonálok a rendőrségnek. Zéró! Maga csak viccel.

– Nem viccelek. De a rendőrségnek azt fogom mondani, hogy csak tréfáltam. Gondolja, hogy egy ilyen beteg embert letartóztatnak? Talán egy-két napig... Azután úgysis megölöm. Értse meg! Meg kell öljem. Különben ezt maga nem értheti, hisz nap mint nap az életért küzd.

– Zéró, maga őrült! Agyára szállt a betegsége!

– Na, látja, milyen jó ötlet. Ezt is elmondom a rendőrségnek, ha netalántán maga feljelentene. Mert senki más nem ismeri a szándékomat, csak maga. Én pedig mindenre el vagyok szánva!

Úgy nézett rám, hogy el is hittem, igazat mond.

– Doktor, én már semmit sem veszíthetek.

– Az istenért Zéró, kit akar megölni és miért?

– Érdekli?

– Engem az érdekel, hogy magát észre térítsem, mielőtt valami esztelenséget el nem követ.

– Soha még ennyire eszemnél nem voltam. Ne is próbáljon lebeszélni. Nyugodtan akarok meghalni.

– És ha embert öl, attól nyugodtabban tud meghalni?

– Tudja mit, doktor? Hallgassa meg a történetemet, aztán tegyen úgy, ahogy jónak látja. Mindenkit előreengedtem, én vagyok az utolsó beteg.



Áldozzon rám egy negyedórát – vékonyan csordogál a hasvíz, mint egy rosszul elzárt csapból, néha már csak csepeg.

– Rendben van, mondja.

– Tizenennyolc-tizenkilenc éves lehettem abban az évben, amikor kitört a háború. Azaz, hogy már hamarabb megkezdődött, a szomszédos országokat már megszállták a fasiszták, nálunk is itt voltak, de még csak félhivatalosan. Bánáti vagyok, itt születtem a határok mellett. Ha nem is egyforma jól, de beszélem mind a négy nyelvet. Gondoltam egyet, és átszöktem a határon. Átszöktem? Átléptem, hogy beálljak partizánnak. Nem szépítem magam, ezt inkább kalandvágyból, mint meggyőződésből tettem. Nem tudtam én akkor még, hogy mit akarok. Nos, alighogy túl voltam a határon, elibem toppan két mellpántos, hosszú puska katonaféle. Dús szakálla volt mindkettőnek.

– Hová mész, te kölyök?

– Csak úgy, be a városba.

– Városba? Itt csak falu van. Talán a partizánokhoz? – mosolyodott rám biztatóan.

– Azokhoz hát.

– Akkor gyere velünk.

Valami iskolafélébe vezettek, ahol csupa szakállas katona volt. Engem végigmértek, nem sokat teketóriáztak, én is kaptam egy hosszú puskát és dögcédulát a nyakamba. Büszkén csattogtattam a bakancsaimat, mélyeket szuszogtam, hogy jobban érezzem a mellemet átlósan szorító szíjat.

Még félórája sem volt, hogy beöltöztettek, máris két meglepetés ért. Az első, hogy sorakozni kel-

lett, mert porfelhőben egy autó közeledett, amiből német tisztek szálltak ki, akiket heil kiáltással üdvözöltünk. A másik, hogy azt a tisztet, aki a németeket fogadta, nagyon jól ismertem, és féltem tőle. Frakk volt, falumbeli fiú, nálamnál alig három évvel idősebb... Doktor, folyik ez még?

– Forduljon egy kicsit balra, még van.

– Tényleg... Szóval Frakk falumbeli volt, a fűszeres fia, akiről azt hittük, városon jár iskolába. Nagyon nem szerettük egymást. Bár nem sokat tudtam akkor még a politikáról (soha nem volt érzékem hozzá), azonnal megértettem, hogy rossz társaságba keveredtem. Én a fasiszták ellen akartam harcolni, ezek pedig a németek barátai. Csak később tudtam meg, hogy ezek a szakállasok a legvadabb fasiszta nemzeti alakulathoz tartoztak.

No, gondoltam, meglépek innen. Hátramentem pisilni, puskámat a budiajtónak támasztottam. Körös-körül sehol senki, alig pár méterre egy kukoricás. Usgyi! Bevettem magam a zöld levelek közé és rohantam előre. Úgy látszik, észrevették szökésemet, hátam megett sípoltak, kiabáltak, lövöldöztek.

Én csak szaladtam. De a kukoricás olyan hirtelen ért véget, hogy szinte kibuktam a rétre, ahol egy egész szakasz szakállas katona röhögve fogta rám puskáját. Frakk vigyorgott az élen, de amikor megismert, elsápadt a dühtől.

Kisebb koromban gyakran megvert, egyszer csórén dobott be a csalánba. Szüleink nem beszéltek egymással, nem tudom pontosan miért, de pereskedtek is. Az igazsághoz az is hozzátartozik,

hogy apám legénykorában Frakk anyjának udvarolgatott, de a lány a fűszereshez ment. Két katonára hátracsavarta karjaimat, előttem állt Frakk.

– Úgy? Tehát te voltál az?

– Engedjetelek haza! Haza akarok menni! – kiáltottam, és sírtam, mint pár évvel azelőtt, amikor elkapott a szőlőcsősz. Kétségbeesésemben megharaptam az egyik örömet, erre a fűszeres fia úgy pofonvágott, hogy mire újraeszméltem, csak azon csodálkoztam, hogy került annyi szakállas pofa közém és a nap közé.

– Szóval te kémkedsz utánam. Téged küldtek a partizánok, azt hitték, megkegyelmezünk, mert kölyök vagy... és gyermekkori haverom. Zárjátok be a pincébe! Estére felkötjük... a gémeskútra – tette hozzá Frakk magyarázatképpen.

Nekem akkor teljesen mindegy volt. A szemem bedagadt, orromból csorgott a vér... Doktor úr, adjon nekem egy cigarettát, ott van a zakóm bal zsebében.

– Maga miért dohányzik? Megárt.

– Ugyan, Frakk is halálra ítélt, mégis itt vagyok... köszönöm. De miért a magáét szívjuk? Van nekem is.

– Azt látom, hogy nem végezték ki, de mi történt tovább?

– Este mulattak a szakállasok. Azt hiszem, rólam megfélemeztek. Éjjel megpróbáltam felemelni a pinceajtót. Legnagyobb meglepetésemre nem volt bezárva és kinn sem vigyázott rám senki. Óvatosan kimásztam, négykézláb be a kukoricásba, és rohantam ismét, amíg össze nem estem. No, ne-

kem elég volt a katonáskodásból, én megyek haza. És mentem is. Délután lehetett, amikor egy patakra fektetett rönkön átegyensúlyoztam. Ahogy túlértem, valaki zsákot húzott a fejemre.

– Pofa be, ha kiáltasz, leszúrlak! – ezek is ketten voltak. Összekötözött kezekkel vezettek. Keveset beszéltek, időnként kutyaugatást, marhabógést hallottam. Koromsötét volt, mire levették fejemről a zsákot. Egy szénapajtában voltunk, körülöttem hét-nyolc férfi. Nem voltak éppen simára borotválva, de nagyon megnyugtató, hogy egyik se viselt szakállt. Úgy néztem, fegyveres parasztok.

– Ti partizánok vagytok, ugye?

– Miért? Mit gondoltál?

– És... Ti kivel tartotok?

– A te szépséges jó anyáddal, taknyos. Különbén már beléd eresztettem volna egy golyót – így kedveskedett az egyik.

– De kérem, én eredetileg magukhoz akartam jönni, de elkaptak a szakállasok. Falumbeli a parancsnokuk...

– Ó, be kedves, ó, be kedves! És milyen szerencsés véletlen? Átjön a legényke a szomszédból, és csak úgy véletlenül rátalál a fasisztákra, akiknek a parancsnoka, ez aztán a legvéletlenebb, pontosan az ő falubelije, cöcöcö... Hol vannak a szakállasok?

– Nem tudom. Egy iskolában, aminek pincéje van és gémeskútja. – Láttam, bármit is mondok, úgysem hiszik. Megpróbáltam mosolyogni.

– Kérem szépen, engem halálra ítélték a szakállasok.

– Ó, szegény gyermek, meghasad a szívem érte, még arra se lesz ideje, hogy a szakállá kinőjön.

– Csak nem akarnak maguk is... fel... akasztani? Én nem vagyok hibás.

– Dehogyi akasztunk fel! Eszünkbe sincs. Nem is lenne hová. Mi nem akasztunk fel senkit, majd szépen lelövünk, főbe lövünk. Bumm!

– De tessék elhinni, én semmiért nem vagyok hibás!

– Persze, hogy nem vagy hibás. Nem is azért lövünk le, hanem azért, mert fasiszta kém vagy! No, gyorsan levetkőzni gatyára! Erre az egyenruhára még szükségünk lehet. Kötözzétek össze a kezét-lábát, majd holnap reggel elintézzük.

Cseppnyi szénapadlásra dobtak, csórén, összekötözve. Alattam lakatra zárták a csapóajtót. Nyár volt, mégis dideregtem, meg aztán két napja nem ettem semmit. Csak két napja, hogy eljöttem otthonról, és már kétszer kimondták fejemre a halált.

Látja, doktorkám, így elbeszélve talán humorosnak tűnik az egész, hisz én mesélem, nyilván a partizánok sem öltek meg, de akkor ott a padláson nem voltam tréfás hangulatban. Átkoztam az órát, amikor otthonról eljöttem. Csóré testemet szúrta a széna, künn vihar készült, por recsegett a fogaim között, időnként egy-egy kövér csepp is rám esett a hézagos zsindelytetőn át.

Tudja, mi volt a legborzasztóbb? Az, hogy fáztam, pedig mondom, nyár volt, de csak a gatyámat hagyták rajtam, és úgy összekötözték, hogy meg sem tudtam mozdulni. Hogy mégis felmelegedjem valamelyest, ficámkoltam, mint hal a szá-

razon. Künn üvöltött már a vihar, nekem vacogtak a fogaim, amikor valami élesen belépszúrt a derekamba. Nézze csak, itt van a jel, baloldalt a bordák és a gerinc között. Úgy fájt, hogy a lélegzetem is kihagyott. Akkor éreztem életemben először, hogy meghalok. Később enyhült a fájdalom, és kiderült, hogy egy sarlóba heveredtem belé. Ez volt a szerencsém... Ne haragudjon, doktor, adjon még egy cigarettát, de most az enyémből. A magáé túl gyenge.

– Mit hősökodik, látom, maga Kentet szív, azt tart a zsebében.

– Az a Kent másé. Én Kárpácit szívok, ott van a másik zsebben... köszi... Addig forgolódtam, míg sikerült átvágjam a köteleimet. Épp ideje volt, már nagyon dideregtem, vizes szénával csutakoltam le magam, ahogy a lovakat szokták. Továbbra is tombolt a vihar, zuhogott az eső. Ilyen időben aligha köröz az ór, gondoltam, és ez volt a vesztük. Akkora zajt csapott az eső, nyugodtan kitephettem egy-két zsindelyt, mind a négy irányba, hogy tájékozódjak.

Olyan sötét volt, semmit sem láttam, csak egy hatalmas eperfa sejlett a ház mellett, egyik ága a tetőre nyúlt. Mint a filmekben, mondhatná most bárki, de higgye el, így volt – kacag Zéró jóízűen, míg nevetése köhögésbe nem fullad. – No, látja, ettől a szivartól legalább köhögni tudok.

Mindegyik köhögéskor, habosan, szörcsögve áramlik ki-be a csövön Zéró hasába a levegő.

– Mondja, nem kell ezt még kivenni? Már semmi sem folyik.

– Várjunk még egy kicsit, előbb másszon ki a tetőre, majd aztán.

– Szóval, amikor kimásztam a tetőre, akkor kezdtek a házat lőni. Minden irányból villogtak a tüzek, ahogy kicsapott a fegyverek torkából. Egy gépfegyver szikrázva ugatott egészen közelről. Nekem ott a tetőn az volt az érzésem, mindenki engem céloz, rám lő.

Szörnyen féltem. Találomra elrugaszkodtam a tetőről, és sikerült megkapaszkodnom az eperfa ágában. Mint egy lajhár, úgy csüngtem fejjel lefelé a nedves ágon. Meztelen testemet lehorzsolta, felhasogatta a fa, de én kétségbeesetten kapaszkodtam belé, kúsztam a vastagabb ágakra. Éppen idejében, mert a házban gránát robbant és hamarosan kigyulladt a padlás.

Embert nem láttam, csak vagy öt hullát az udvaron. Az őrzőim voltak. Hogy ki támadhatott, fogalmam sem volt, ők a fénykörön kívül maradtak. Recsegve égett a szénapadlás és a zsindeletető, bármilyen vizes is volt. Úristen, ha nem tudok kiszabadulni idejében, ha nem szúrom meg magam a sarlóval, ha nincs az eperfa a közelben, ha... ha...

Fojtogatott a füst, és már kezdett túl melegem lenni. Mint röpködő szentjánosbogarak szálltak meztelen testemre a szikrák, szabad kezemmel alig győztem csapkodni magam. A tűz felőli részen összepödrődtek az eperlevelek, olyanok lettek, mint a bordáslaska.

Éreztem, nem sokáig bírom már, de fáklyaként világított az égő ház. Sehol semmi mozgás, mégse mertem leugrani a fáról, mert a tűz fénykö-

re legalább száz méterre bevilágította a környéket. Biztos célpont lettem volna...

– Zéró, most várjon egy cseppet, hadd húzzam ki a csövet... így ni. Fájt?

– Köszönöm, doktor.

– Na, keljen fel, szorítsa jól a sebet.

– És mondhatom tovább?

– Mondja nyugodtan, kíváncsi vagyok, hogy szabadult meg a fáról. Remélem, az következik, hogy egy véletlenül arra csavargó, érzőlelkű nőstény griffmadár lábaiba kapaszkodva lépett olajra.

– Szóval nem veszi komolyan, amit mesélek? Jó, én akár be is fejezhetem.

– Ugyan, ne tempózzon, tata. Csak azt nem értem még mindig, kit akar megölni?

– Rögtön szó lesz róla is. Szóval a fáról úgy szabadultam, hogy leugrottam és gyors futásnak eredtem. Mereven néztem a sötétet magam előtt, mikor villan már fel egy lövés. De semmi se történt. Bokrok közé értem, amikor megbotlottam és elvágódtam. Egy szakállas hullája volt. Bár rettegtem a halottól, úgy számoltam, hogy jó szolgálatot tenne a zubbonya, de rögtön elvettem az ötletet. Volt már nekem bajom elég. Gyorsan letéptem a szakállasoktól kapott dögcédulát is a nyakamból.

Így. Ott álltam még szinte gyermekfejjel, felszedett testtel, egy szál gatyában, éjjel, vihar után, egy ismeretlen országban, ahol még csak két napja vagyok, de ahol már kétszer ítélték halálra. Akkor megértettem: sebj, fontos, hogy élek! Az élet a legfontosabb, sőt az egyetlen kincs. Ami ezután következik, már nem is érdekes. Levetköztettem



egy madárijesztőt, beálltam béresnek, a fiatalasszony ura a háborúban volt, mégsem maradtam nála. Jelentkeztem a partizánoknál, de most már azoknál, akiknél kellett, és harcoltam azért, amiért kellett.

A háború végére altiszt lettem. Tisztiiskolába akartak küldeni, földet, házat, mezőgazdasági felszerelést akartak adni, csak maradjak ott. Én hazajöttem. Hazajöttem a falumba, a szüleimhez.

Itthon még minden olyan zavaros, olyan bizonytalan volt. Falragaszok, kiáltványok, mindegyik mást-mást hirdetett, mindenféle nyelven.

Szinte minden házban volt lőfegyver, mégis éjjelente rablók vitték el a maradék marhát, és a gazda legtöbb esetben nem mert löni. Akkor éppen a fűszeres volt a bíró... Mondom, minden bizonytalan volt, csak anyám csirkepaprikása volt biztos. Azt ettem reggel, délben, este, és magasra polcolt tollpárnákon aludtam. Egy hétig. Életem legszebb hét napja volt. Akkor még nem gondoltam, hogy drágán fizetek majd érte. Vasárnap reggel behívót kaptam.

– Mit?

– Ne csodálkozzon, doktor, behívót. Hogy rukkoljak be katonának. Én már voltam katona, mondom a fűszeresnek, majdnem öt évet. Meg aztán minek most katonának menni, mikor pár nap múlva teljesen vége lesz a háborúnak? Azt mondja erre a fűszeres, hogy amit eddig csináltam, az nem számít, azt önkéntesként, saját jószántamból tettem külföldön. Itthon a haza számít a szolgálataimra, tehát köteles vagyok berukkolni...

- És a maga fia is berukkol? – kérdeztem.
- Nem tudom, hol van a fiam. Talán nem is él.
- De ha mégis hazajönne, akkor berukkoltatja?
- Nem.
- Na, ugye?
- Nem, mert ő már meghaladta a korhatárt.
- Márpedig nekem elegendő volt a katonaságból, én nem megyek!
- Fiam, add meg az Istennek azt, ami Istené, és a királynak azt, ami a királyé.
- Az istenit a királynak! Boldoguljon nélkülém. Én visszamegyek oda, ahol elismerik, hogy öt évig harcoltam.
- Mondja, Zéró, maga sohasem tudta befogni a száját? – kérdem az öregtől.
- Nem! Én soha be nem fogtam a pofámat! Mindig megmondtam, amit akartam. Ne felejtse el, doktor, én szabad ember vagyok és az is voltam mindig! Eltekintve azt a tizennégy évet, amit börtönben töltöttem. De ott is pofáztam.
- Talán magának van igaza. Sajnos tudja, hogy van: beszélni ezüst, hallgatni arany, bólogatni gyémánt. De folytassa, Zéró.
- Nos, én felvettem a tiszti ruhámat, otthon el sem búcsúztam, és fényes nappal elindultam a háttár felé...
- És elfogták!
- El hát. A fűszeres és két rendőr. Bilincsbe verve vittek végig a saját falumon. Elítéltek mint katonaszökevényt egy és fél évre. Haditörvényszék ítélezett fölöttem, hiába, még háború volt. Mondta is az ügyész, szerencsém van, főbe lövet-

hetne, de tekintetbe veszik, mennyit harcoltam már, azért ilyen enyhe a büntetés. Nem is bőrtönbe, hanem büntetőszázadba küldtek. Kevesebb volt az étel, nehezebbek a gyakorlatok, és hivatalosan szabad volt megverni a bakát. Persze, én is közlegény voltam. Egy évig nem is volt semmi baj.

– Aztán már nem tudta tartani a száját.

– Annál rosszabb. Felpofoztam egy tisztet. Apró, nyeszlett muki volt, de ügyesen tudott célba köpni. Reggeli viziten pontosan a bakancsom hegyire sercintett. Erre én a fenekébe töröltem, igaz, eléggé erélyesen, hasra is vágódott az emberke. Pisztollyal ugrott talpra, láttam rajta, le fog löni, kénytelen voltam leszerelni. Hát nem? Aztán szétvertem a pofáját. Ezt már nem kellett volna. Engem lilára vertek, de csak egyévi börtönnel toldták meg a büntetésemet.

Higgye el nekem, a börtönben jobb volt, mint a büntetőszázadban. Két kilót híztam egy év alatt. Ott szoktam rá a cigarettára is, addig nem szívtam... Doktorom, mondja meg őszintén, nem unja még a dumámat?

– Inkább maga mondja meg már végre, kit akar megölni? Ezt a köpködőt?

– Á, dehogy. Az megkapta a magáét. Igazán rögtön befejezem, már csak tizenkét év börtön van hátra és itt vagyok. Ott hagytam abba, hogy nem is volt olyan rossz a börtön. Nem vigyáztak rám túlságosan, akár meg is szökhettem volna, de minek? Úgy gondoltam, fejezzük már be egyszer és mindenkorra az ügyet, hogy mehessek haza. Ak-

kor váratlanul bevittek a börtönirodába és órákig faggattak. Miért mentem külföldre, hol harcoltam, kik ellen, mikor, ki volt a parancsnokom s a többi. Mindent le kellett írjak, és amikor másnap újravallattak, visszakérdezték. Igen bölcsen a szakállasoknál töltött első napról nem szóltam.

Nézze, engem már egyszer fasisztának néztek, mert kicsúszott a számon, hogy a szakállasok parancsnoka falumbeli. Hát ezért. Csíkos ruhában ültem a vádlottak padján. Ez is katonai törvényszék volt, de sokkal keményebb, mint az a másik. Azt mondták, nagyon szép tőlem, hogy harcolni akartam a fasizmus ellen, de azért nem kellett volna külföldre menjek. Itthon is küzdhettem volna. Különben semmivel sem tudom bizonyítani, hogy igazat mondok. Jobban tenném, ha bevallanám, hogy elejétől fogva az imperializmus szekértolója voltam, annak szolgálatában állok, csak azért jöttem haza, hogy kémkedjek, aztán visszaszökjek és így tovább.

Emlékszik, a fűszeres azt mondta, amit külföldön harcoltam, az nem számít. Úgy látszik, mégiscsak számít. De még mennyire számít... Hat évet szóztak rám, mert felforgató ügynöknek tartottak. Ma is vallom, csak az a fontos, hogy küzdjünk a fasizmus ellen. Mindegy, hogy hol. Bárhol... Kedves magától, doktor, honnan tudta, hogy rá szeretnék gyújtani? Hiszi, hogy nem is fáj az a hely, ahol beszúrt? Talán, ha elmúlik az érzéstelenítő hatása...

Más börtönbe vittek, rácsaimon át a Szamosra láttam. Volt drótkerítés, és a gépfegyveres katonák reflektorokkal vigyáztak ránk. Nem lehetett meg-

szökni, de aránylag nyugodtan éltünk. Évente egyszer-kétszer kihallgattak, a vallomást aláírtam, egyébként békében hagytak. Arról, hogy mi történik künn, csak a frissen érkezett raboktól értesültünk.

Már benne jártunk az ötvenes években, amikor a szüleimet elvitték a Bărăganba, mert kulákok voltak. Kulák. Ezt a szót a börtönben tanultam meg. No meg azért, mert a fiuk (ez én voltam) hazaáruló és külföldi kém. Akkor éppen a fűszeres fia, Frakk volt a bíró, vagy titkár, vagy micsoda, tény, hogy az ő kezében volt a hatalom. Ő vitette el az öregeket. Apám többé vissza sem jött, ott nyugszik valahol a Bărăgan földjében...

Éreztem, hogy most már betelt a pohár, féltem, nehogy valami olyasmit kövessenek el, amit én is megbánok. Büntetésem utolsó évébe léptem, nagyon vigyáztam magamra, mindenáron szabadulni akartam.

Május elsejére tisztára nyaltuk a börtönt, az ebédlők falát, a cementet, minden ragyogott, börtöni fényekben. Magas rangú küldöttséget vártunk. Éppen a forró bablevest kanalztuk – jegyezze meg doktor, hogy börtönben legjobb étel a bab, és ebben sok volt a szem, sőt hús is akadt –, amikor bejöttek. Voltak vagy nyolcan, elől egy kövér ezredes.

Csak fél szemmel néztem őket, másikkal a levesemet őriztem, alig vártam, hogy kimenjenek, leülhessünk és befejezhessem az ebédemet.

Két lépéssel a csapat mögött, fényes csizmában, sonkanadrágban feszítő altiszt zárta be a me-

netet. Néztem, néztem, és meghűlt bennem a vér. Tudtam, hogy ismerem, de képtelen voltam rájönni, honnan. Pedig még a keze mozdulata is ismerős, ahogy a nyitott pisztolytáskán nyugtatja... Szemei fürkészve járnak körül, mindenre figyel. Még mindig nem tudom, ki az, de érzem, félek. Érzem, közeledik a baj. Behunyom a szemem, és elhatározom, hogy bármi is történne, én meg se mozdulok... Hallom, hogy megáll mögöttem és a fülemből súság: – Szevasz, Zéró. Hogy érzed magad, volt fasiszta, kém, hazaáruló és a nép ellensége? Ízlik a bableves?

Tarkómon éreztem forró leheletét. Most már tudtam, ki az, de mennyire tudtam. És azt is megértettem, miért féltem az előbb. Úgy szorítom a szemeimet, hogy már vöröset látok. És próbálom meggyőzni magam: Zéró, ne bomolj, nem szabad! A vörösbe tarka karikák keverednek, közepükön egy alumínium tál. Nem is tudom, mit csinálok, csak akkor eszmélek, amikor már csorog pofájáról a bableves... első ép gondolatom az, hogy megfojtom. Második: kár azért a finom bablevesért! Babszemek ülnek a paroliján, a celluloid gallér mögött, a szemöldökén. Szívből tudnék röhögni, de valaki leüt. Összedrótzott karokkal és lábakkal térek magamhoz. Vizeletszagú a cement. Vajon mitől? Hisz felmostuk! Egyszer már feküdtem így összekötözve, de akkor szénaszagú volt az alom.

– Nos, ébredeszünk, ébredeszünk? – és belém rúgott. Tudta, hová kell. Percekig vinnyogtam, mint a kiherélt kutya.

– Hülye voltál, Zéró. Miért kellett megüss? Be-

mocskolj levessel. Én csak kedveskedtem, mert rögtön felismertelek, de pont olyan bolond vagy, mint apád...

– Akit te megöltél!

– Nem én öltem meg, hozzá se nyúltam, pedig megérdemelte volna a reakciós kulák gazember.

– Te, te fasiszta dög!

– Tisztázzunk valamit. Csak te vagy fasiszta, Zérókám. Én tiszt vagyok, az állam szolgálatában állok. Te rab. Politikai fogoly. Tettlegesen bántalmaztál, bemocskoltad az egyenruhámat. Tudod, mi jár ezért?

– Meg kellett volna fojtsalak.

– Zéró, lassan a testtel. Amit tettél, azért büntetést érdemelsz, és ez a hely nem leánybentlakás. És hogy te mindent tudjál, én most azt csinálhatok veled, amit akarok.

– Hát akkor rajta. Nem most versz meg életedben először.

– Félsz? Ki tudja, talán meg sem akarlak verni.

– Hát mit akarsz velem? Sakkozni?

– Azt, hogy felejtsd el azt a napot, amikor külföldön találkoztunk. Tudom, nem szerepel a valomásaidban sem.

– De ezentúl szerepelni fog. Kihallgatást kérek, és elmondom, hogy fasiszta tiszt voltál, Frakk, engem is halálra ítéltél, de megszöktem.

– Ugyan, Zéró. Ugyan ki hiszi ezt el neked? Ne feledd, én vagyok a hatalom, te pedig rab.

– Fasiszta, fasiszta, fasiszta vagy, Frakk!

– Hiába kiabálsz, méteresekek a falak, és hivatlanul senki se lép be ide.

Rángatóztam, hengeredtem, de csak mélyebbre vágott húsomba a drót. Újabb rúgás térített magamhoz. Felém hajolt, arcunk szinte összeért. Frissen szabott bajusza felett apró izzadságcseppek gyöngyöztek.

– Aljas köpönyegforgató gazember – sziszegtem én és szemem köptem.

Többre nem emlékszem. Mikor magamhoz tértem, fejjel lefelé lógtam, ahogy annak idején, tornaórákon, amikor fészket csináltunk a nyújtón.

– Csak azért ismétlem, hogy jól megjegyezd: mi külföldön sohasem találkoztunk.

– De találkoztunk, és még találkozni fogunk, de akkor te fogsz lógni, te rohadék.

– Jól van, te akartad.

Vékony nád pálcával pont a talpamra csapott. Doktor, maga ezt érti, annál szörnyűbb fájdalom nincs. Frakk akkurátusán csapkodta a talpamat, mintha csak cimbalmozna, sőt fütyörészett a gazember. Elájultam. Arra ébredtem, hogy ordítok. Az arcomba rúgott. Ismét elájultam. Legalábbis azt hiszem, mert cigarettázott, amikor ismét kinyitottam a szemem. Alattam vértócsa, az orromból folyt, abba dobta a parázsló csikket, majd vadul, lihegve verte a tenyereimet, talpaimat. Még mindig fájt, de meglepő módon már sokkal kevésbé. Azt hiszem, elzsibbadtak a drótkötéstől.

– Frakk! Ha egy csepp eszed van, megölsz. Mert ha életben hagysz, én foglak megölni! Inkább ölj meg, ölj meg most.

Sötét volt, mire feleszméltem, a drótokat levette valaki, de a tenyerem, talpam borzalmasan saj-



gott. Valahol egy sötétzárkában voltam, és ott is maradtam legalább egy hónapig. Mikor ismét járni tudtam, felvezettek. Egy hosszú asztalnál öten ültek, és azt mondták, ők a törvényszék. Akár hittem, akár nem, újabb tíz évre ítélték, most már azért, mert önkéntes fasiszta voltam külföldön. Hiába ordítottam, hogy nem én, hanem Frakk a fasiszta, a falubelim, a fűszeres fia, aki megvert és rám parancsolta, felejtsem el, hogy találkoztam vele a fasisztáknál!

– Tehát te ott voltál a fasisztáknál?

– Ott voltam, de...

– Végeztem! – és kivonultak.

Innen a Deltába kerültem. Nyáron csatornát ástunk, télen nádat arattunk normára. Hajtottam a munkát, hogy hamarabb szabaduljak... aztán váratlanul amnesztiát kaptam és öt évet elengedtek.

– Láttá-e azóta Frakkot?

– Kerestem, de nem tudtam meg, hová lett.

– Akkor hogy akarja megölni?

– Tegnap, amikor felkapaszkodtam a trolira, látom, ott áll a Hebe előtt. Rögtön felismertem, pedig nagyon megöregedett. Rákiáltottam, le akartam szállni, de addigra elindult a troli. Mire visszafutottam az első megállótól, már sehol se volt. Hiába, nagy hassal nehezen mozog az ember...

– Azt tudja-e, hogy hol lakik?

– Nem, de megtalálom.

– Adok én egy jó tanácsot. Inkább ne is keresse, gondolja meg.

– Hát van ezen mit gondolkodni?

Én felhívtam a rendőrséget, és bejelentettem, hogy Zéró meg akarja ölni Frakkot. Bementem az öreg címét, de a másíkról csak annyit tudtam, hogy körülbelül hatvanéves. Hümmögött valamit a rendőr, úgy látszott, hogy nem nagyon hiszi az egészet. Megkönnyebbülve tettem le a kagylót, és most már nekem is úgy tűnt, vaklárma az egész.

Másnap reggel elsőnek érkeztem a rendelőbe. Zéró ott ült a háromszögű asztalka mellett a várószobában, valamilyen egészségügyi nevelési broszúrát lapozgatott. Megtorpantam a küszöbön, rá nem számítottam. Bár megmondtam neki előre, hogy feljelentem, nem örvendtem ennek a találkozásnak, őszintén szólva, szégyelltem magam. Zéró felpattant, amikor észrevett, zavartan mosolygott, és igen furcsán üdvözölt.

– Bejöhetek doktor úr?

Láttam, erőlteti a mosolyt, és lekapja a sapkáját bal kézzel.

– Igen!

Ez volt furcsa az előbb is, bal kézzel szalutált! Jobb kezét mélyen a zsebébe süllyesztette, ökle ki-domborította a szövetet, kell legyen valami benne, döb-bentem rá. Keményen a szemébe néztem, megint az a röpködő, zavart mosoly... Már egyáltalán nem szégyenkeztem, amiért felhívtam a rendőrséget, inkább azt sajnáltam, hogy most nincs itt. Zérót udvariasan, de még inkább óvatosságból előreengedtem.

– Üljön le. Oda a vizsgálóágyra.

Én háttal a csempekályhának támaszkodtam, és kijátszottam a nagy tromfot.

– Mindenekelőtt közlöm magával, hogy tegnap este jelentettem a rendőrségnek, mire készül.

– Annyi baj legyen – legyint bal kézzel.

– De megmondtam a maga címét is.

– Jól tette.

– Persze, maga azért olyan nyugodt, mert... megoldotta élete utolsó feladatát!

– Úgy van. Sikeresen. – Ismét az a félszeg mosoly.

– Zéró! Mi van a zsebében? Vegye ki a kezét! Engem nem lehet...

Gyorsan kikapja zsebéből az öklét, amin tarka zsebkendőből hevenyészett kötés van.

– Mit csinált a kezével?

– Megvágтам, egy késsel, de nem fáj. Mély harántmetszés, az életvonalat középen hasítja ketté.

– Nos, Zéró, hívjam a rendőrséget, vagy magától jelentkezik?

– Tőlem akár ki is hívhatja... de én azért jöttem, hogy a sebemet bekösse, doktor!

– Össze kell varrni, fájni fog.

– Csinálja nyugodtan. Én megtanultam tűrni, én bírom a fájdalmat. Én mindent kibírok... érzéstelenítő sem kell, ne féljen, hallgatok.

– Mit akar, Zéró? Vezekelni a bűneiért, azért a... rosszért, amit Frakkal tett?

– Igen, azt hiszem, rosszat tettem neki... De hallgasson meg, doktor, kérem, hallgasson meg.

– Mondja, de gyorsan, mindjárt itt lesznek a betegek.

– Tegnap este innen egyenesen Frakkhoz mentem, ott lakik a Gyárvárosban, a hatos mentén.

– Ezt meg honnan tudta meg?

– Egyszerű, kinyomoztam. Még láttam a troliból, hogy bemegy a Hebe cukrászdába, ahol ismerik, minden délelőtt ott issza meg a feketéjét.

– Szóval a hatos mentén?

– Igen, egy lebontásra váró házban, hátul az udvarban. Tudja, milyenek ezek a gyárvárosi házak? Az utcai fronton két elegáns lakás, a volt házigazdáé és mondjuk, a fiáé. Hátul az udvarban egy-egy szoba-konyhás penészes lyuk, amiket annak idején olyan drágán adott ki a háziúr, hogy a házbérekéből megélt. Az udvar közepén csenevész fa, zsákkal betakart vízcsap, bűzös kukák.

– Zéró, mondja a lényegét.

– Körülnéztem... Két lakásban a tévé szürke fénye vibrált, a harmadikban a macskát verték ki, az utca felőliben mulattak. Szemben a közös budi mellett hámló sötét ajtó... Ez az! Megtapogatom jobb zsebemben a kést, övemben a kicsi fejszét. Óvatosan megpróbálom a kilincset... Nyitva van.

– Gyere be nyugodtan, Zéró! Balra fenn van a kapcsoló. Vigyázz, néha ráz.

Erre nem számítottam. Várt rám... És amit abban a szobában láttam! Szobában? Valamikor fáskamra volt, egy kicsit bemalterozták, kitéglázták a padlóját. De az nagyon rég lehetett, mert foghíjas volt a padlat, sok fát vághattak ezeken a valaha vörös téglákon.

A mennyezet fekete, főleg a rozsdás dobkályha felett, aminek több darabból összetákolt csövét helyenként csirizes újságpapírossal ragasztották le. Az egyik sarok beázott, a lehullott vakolat alatt

látszik a festett kátránypapír. Nincs is más az odúban, mint egy nagyon magas, jobb időket látott ág, fejrészen pucér angyalok támogatják a kelő napot, egy malteros veder szemétnak és egy rozoga konyhaszék. Az ág alatt egy kajla pléhmosdótál, fenekén kevés homok. Frakk ebbe köp néha teli szájjal. Édeskés bűz terjeng, amit alig enyhít a csótányok és a penészes falak pinceszaga.

– Nagy nyomorban élsz, Frakk.

– Abban.

– Mért nem költözől el? Mért nem veszel bútor?

– Minek? Kinek? Mondd, Zéró, kinek? Egyedül vagyok... Teljesen egyedül.

– Tudod-e, miért jöttem?

– Tudom! – bólogat Frakk, kócos ősz haja befedi fél arcát. Csak most látom, hogy egyetlen foga sincs. – Persze, hogy tudom, megígérted, hogy eljössz. Most itt vagy...

– Mit szólnál hozzá Frakk, ha én most összekötném kezeidet, a lábaidat és seprűnyelet dugnék közéjük?

– A lábaimat? Talán ezt! – lerántja magáról a koszos takarót, bal lába térden felül hiányzik. A takaró eddig a mülábat is befedte. Nikkelezett fémrészei most gúnyosan csillognak a fényben.

– Baleset?

– Nem. Érszűkület. Nézd meg azt a másikat. Bár már ez se lenne. El fog rothadni, mint az, amit levágtak. A nagyujjam már fekete, hetek óta nem alszom. Zéró, úgy szenvedek, mint egy kutya...

- Miért nem mész kórházba?
- Voltam. Le akarják vágni.
- Hát vágasd le, miért nem engeded?
- Mert, mert szenvedni akarok. Meg aztán mihez kezdjek, ha egy lábam sincs? Így még kimegyek bevásárolni, de akkor? Ki viseli gondomat?
- A halál. A halál gondoskodik rólad. Annyi gazságot követtél el az életben, hogyha egészében elrothadnál, azzal sem rónád le.
- Gazságot? Nem követtem el gazságot, Zéró... Ne mondj ilyet.
- Elcipelted az apámat, aki abba belehalt, az nem gazság?
- Apád haláláért nem vagyok hibás. Olyanok voltak az idők. Te akkor börtönben voltál, de ne hidd, hogy mi, akik kinn voltunk, azt csinálhattuk, amit akartunk.
- Fasiszta voltál, Frakk, és fel akartál akasztani engem, tagadod?
- Nem tagadom. Akkor azt hittem, hogy igazam van. És gyűöltelek téged.
- A börtönben úgy megkínóztál, már csak azért is megérdemelnéd, hogy most... megöljelek.
- Igazad van, Zéró, de te is hibás voltál. Nem kellett volna a pofámba kend a levest. Én eleinte úgy gondoltam, segítek rajtad, mondjuk külső munkára küldtelek, tudom is én, ha befogod a szádat. De te, rögtön az elején elrontottál mindent.
- És ott a pincében sem tudtál betörni... Ugye, hogy nem tudtál?
- Nem, a világért sem. Egyfolytában járt a pofád, pedig már féltem, hogy agyonverlek.

– Te ganéj, tudod milyen borzasztó az, amikor az embert seprűnyélre akasztják, és úgy verik a tenyerét-talpát?

– Tudom, Zéró, én is tudom... Zéró, van egy cigarettád?

– Hogyne lenne! Neked szabad dohányozni?

– Nem.

– Nekem sem.

– Kent? Te mindig ilyet szívsz?

– Soha, Frakk. Én Kárpácit szívok, ezt neked hoztam.

– Nekem? Hát ennyire szeretsz?

– Szeretlek? Gyűlöllek. De arra gondoltam, szívj még egy jó cigarettát, mielőtt kettéhasítom a fejedet.

– Hát jó, akkor szívjunk egy jó cigarettát. Ez tényleg jó...

– Ez igen... Te Frakk, azt mondtad, féltél attól, hogy agyonversz ott a pincében. Miért? Nyugodtan megtehetted volna, rád bízta. Vagy anynyira szeretted?

– Szerettelek? Gyűlöltelek. De megígértem anyámnak, mielőtt meghalt, hogy neked semmi rosszat nem teszek.

– Megható, hogy mennyire hű maradtál anyád emlékéhez. Engem félig agyonvertél, aztán beárultál, hogy fasiszta önkéntes voltam, de azt már nem mondtad meg, hogy véletlenül és pont a te osztagodban.

– Te nem akartál egyezkedni, kénytelen voltam menteni a bőrömet.

– Úgy, hogy engem bemártottál és még tíz

évet sóztatok a nyakamba, szerencsére ebből öt év amnesztiába esett.

– Zéró, te tényleg szerencsés voltál. Én lehúztam mind a tízet.

– Hát te is ültél, Frakk?

– Naná, mert nekem majális volt az életem. És habcsók.

– Akarsz még egy cigarettát?

– Abból a jóból? Adjál.

– És, te Frakk, milyen börtönökben voltál?

– Sok helyt. Azokban is, ahol te.

– A Deltában voltál-e?

– Három évet. A végén. Ott kaptam az érelzáródást. Állandóan befolyt a víz a gumicsizmámba és befagyott.

– Aztán halat fogtatok-e? Mert mi elég sokat.

– Annyit, hogy már nem is kellett, sem az öröknek, sem nekünk.

– Ti hogy csináltátok, Frakk? Mi léket vágtunk és éjszakára kosarakat engedtünk a vízbe.

– Ó, Zéró, milyen jó így elbeszélgetni a régi időkről, a börtönökről, a fiatalságunkról. Zéró, ha valamit kérdezek, őszintén válaszolsz? Megígéred?

– Megígérem.

– Te azért jöttél, hogy megölj. Ezt nem kérdzem, ezt tudom.

– Úgy van.

– Akkor miért nem ölsz meg?

– Nem tudom...

– Ne mondd azt, hogy sajnálsz, mert nem igaz. Te gyűlölsz engem.

– Gyűlöllek, Frakk.



– Azt se próbáld elhíttetni velem, hogy félsz. Nem én leszek az első ember, akit megölsz, mint ahogy én is sokat küldtem a világra. Hát rajta!

– Még gondolkozom...

– Ott van a fejsze a kályha alatt. Nézd, én elfordulok... Csak arra kérlek, pontosan csapj. Tudod te, hogy kell.

– Van nekem saját fejszém és késem is. Hoztam magammal. – Látja doktor, akkor vágtam meg a kezem, amikor a zsebembe nyúltam. – És nem kell, hogy elfordulj! Nézz a szemembe, Frakk. Merj a szemembe nézni, most amikor meghalsz! Nézd meg a fejszét is, fényes és éles. Olajos rongyban tartom évek óta. Neked.

Frakk lefeküdt a párnára, nikotinsárga kezeivel eltakarta szemeit. Gyászkeretes körmeivel szűrke haját is arcára húzta. Csonka lába úgy állt felfelé, mint derékba tört kútágas... halkán zokogott.

– Ne sírj, így nem tudlak megölni!

– Nem mindegy az neked, mit csinálok?

– Üss le és kész.

– Bezzeg te, Frakk, ott a szakállasoknál leütötél, és én hiába sírtam, halálra ítéltél, pedig még gyermek voltam.

– Az igaz, de futni is hagytalak. Nem őriztettem a pincét.

– Tegyük föl, hogy így volt, most mit akarsz? Boruljak a kebledre? Tudod, mit mondok? Bár húztál volna fel akkor, hogy ne ismerjem meg a háborút, a börtönöket, a betegséget...

– Zéró, ne gondolkozz, ölj meg... Kérlek... kérlek, ölj meg!

– Nem Frakk, meggondoltam magam.

– Miért? Miért nem ölsz meg?

– Téged már nem kell megölni. Megöl téged az élet, és több kinnal, mint ahogy én tehetném. Egy fél élete készülök erre a napra, de most valahogy már nem is haragszom rád. Én már senkire sem haragszom. Kiégett ember vagyok és súlyos beteg. Hamarosan meghalok. Nem akarok többé ölni.

– És akkor velem mi lesz?

– Mi lenne? Élsz tovább boldogan s kínlódva, ahogy megérdemled.

– Hogy éljek? Hogy élhetek? A megmaradt lábam elevenen elrothad. Gennyet köpök és vért... Zéró! Még nem mondtam, nekem tüdőrákom van! Tudom. Papírt is adtak róla. Azt hitte az orvos, vén hülye vagyok és nem értem meg. Nem akarok többé a kórházba menni, itt akarok megdögleni... De nem lesz, aki egy pohár vizet adjon, aki begyűjtsen, aki a fejemre húzza a lepedőt. Zéró, ha egy kicsit is szeretsz, megölsz. Most ölj meg! Most rögtön! Most fel vagyok készülve a halálra. Félek a szenvedéstől, ami még rám vár.

Már nem bírom tovább. Nekem már nincs sok hátra, és ami van, az gyötrelem. Nézd, én lefekszem, arccal a párnára. Vedd a fejszét. Úgy, mint annak idején, amikor tarkón lőttük a foglyokat... Zéró, te is úgy csináltad, nem csak én, ne légy gyáva!

– Jól van... jól van... nyugodj meg. Itt van egy cigaretta, abból a jóból. Kár volna itt hagyni. Ne bögj, Frakk! Inkább szívd le mélyen a füstöt.

– Te rosszat tettél velem. Most olyan könnyen meg tudtam volna halni. De te további szenvedésre ítéltél. Megbosszultad magad. Sikerült. Ráadásul, még a jótét lélek mezéiben tetszeleghetsz... de csak magad előtt. Szarházi alak vagy te, Zéró, pont olyan, mint az apád.

– Hagyj békét az apámnak! Az már meghalt. Te ölted meg.

– Mondtam már, hogy nem én öltem meg, és az, hogy az apád szarházi volt, az biztos! Az én apám is mindig mondta.

– Talán azért, mert féltékeny volt apámra, amiért a te anyádnak udvarolt, mielőtt apádhoz ment.

– Zéró! Már senki sem él a szüleink közül... és mi sem sokáig.

– Mondjál valami újat. Ezt tudom.

– Valami újat? Elmondok valamit, amiről nem tudsz. Anyám miután férjhez ment a fűszereshez, az első hetekben megszökött tőle. Pontosabban a te apád szöktette meg és átvitte a szomszéd országba. Másnap a nagyszüleink közös erővel hozták haza őket. Apádat rögtön elvitették katonának, anyámat vissza az urához. Apám, talán ezért, mindig gyűlölte a te apádat, és az irántatok táplált gyűlöletét kicsi koromtól belém nevelte.

– Ezért dobtál te bele a csalánba? Azért vertél meg mindig?

– Azért hát. Később azt is megértettem, hogy apám engem sem szeret, de anyámat se. Állandóan verte, nem tudta megbocsátani neki, hogy annak idején elszökött apáddal. Pedig anyám akkor még csak 16 éves volt, apád már 19, regruta.

– Frakk, én erről soha egyetlen szót sem hallottam. Igaz ez? Te honnan tudod?

– Anyámtól, többször is elmesélte, amikor bánatos volt. Sokszor volt bánatos...

– Azt mondd, apám 19 éves volt... én is anynyi voltam, amikor fel akartál akasztani.

– Nem gondoltam komolyan...

– Hazudsz, Frakk... hazudsz... legalább halálod előtt nem kellene.

– Rendben van. És azt mernéd mondani, hogy te nem akasztottál volna fel, ha történetesen én kerülök a te kezébe és nem fordítva?

– Már nem tudom, mit tettem volna akkor, de azt tudom, ha most...

– Most gondolkodás nélkül felhúznál, ezt akartad mondani. Akkor miért nem vágta le az előbb?

– Mert sajnállak, bizony megsajnálalak. Olyan nyomorult vagy.

– Azt ne, Zéró! Csak azt ne! Engem ne sajnáljon senki. Főleg te ne. Inkább gyűlölj, ölj meg. De te gyáva vagy...

– Gondoltál már arra Frakk, hogy mi akár testvérek is lehetnénk?

– Lehetnénk, de nem vagyunk. Szerencsére.

– Persze hogy nem, nem is azt akartam mondani, de gondold meg, ha annak idején anyádat és apámat békén hagyják...

– Örültség. Ha így vesszük, nemcsak te, hanem bárki a testvérem lehetne. Bármelyik ember. Erről kár is beszélni.

– Én pedig azt mondom, beszéljünk. Talán van még egy pár napunk. Élni. És amíg még tisz-

ta az agyunk, addig, legalább addig beszélges-  
sünk...

– Jó... De adsz még egy cigarettát? Abból a  
jóból...

– Mondtam már, neked hoztam.

## HORGÁSZNI EGÉSZSÉGES

Még alig emelkedett a túlsó parti bokrok fölé, máris forrón tűzött a nap. Micsoda kánikula lesz ma. Tiszta szerencse, hogy nem maradtam otthon. Tizedik emelet, saroklakás. Felette már csak a kavicsréteg és a tévéantennák. Télen hideg, nyáron meleg. Lám, még itt, a folyó partján is meleg van, pedig még csak reggeli hét óra. Langyos a víz. Sajnos fürdeni nem szabad, megtiltotta az orvos.

– No, de én azt mondom, cseréljünk át fenekesre. Nem való nekem ez a pecázás, gyermekes időtöltés. Jön a kis hal, megszagolja, az úszóka biccent egyet, kirántom, és sehol semmi. Olyan aprók, hogy be sem tudják falni. Ha pedig kicsi horgot, kicsi gilisztát teszek, egyik füzikét fogom a másik után, az pedig nem is hal, pikkelyei lepe-regnek, hamar megdöglik, még horogra sem jó... Így ni, ez lenn van fenéken. Ilyen nagy melegben ott járnak a nagy halak... Ha ugyan járnak.

Mi ez? Távoli harangszó, vagy a saját szívem dobogása? Csak nem... ennyi mozgástól, hogy felálltam és bedobtam a horgokat... Mondta a doktor, ne erőltessem meg magam. Ah, ez nem volt megerőltetés.

És különben is, mostanában nem fáj a szívem és nem is ver félre. Úgy látszik, mégiscsak harangzúgás lesz.

(Az öreg felteszi a szemüveget és kényelmesen leül. Jaj, meg ne hallja, hogy öregnek szólítom, még azt sem szereti, ha bácsizzák. Mondják csak neki, hogy Oszkár, esetleg Oszi, hisz még csak az ősszel lesz ötven. De szemüveg az már kell. Főleg az ilyen finom munkához, amikor összegubancolódik a zsinór. Huszonnyolcas teknősbéka zsinór, Shakespeare-orsó, ötrészes cseh bot. Ez a legjobb szerelése. A világért fel nem áldozna egy méter zsinórt, inkább babrál vele egy órát.)

Azt mondják, hogy ez nyugtatja az idegeket. Már akinek.

– Erre három horgot teszünk fel, egészen aprót piros gilisztával, arra dévérkeszeg harap. Középre egy nagyobbbat sajttal. Alulra, az ólomhoz közel nagy horgot fekete gilisztával. A vasat nem is nagyon muszáj elrejtetni, csak az a fontos, hogy jó csokros legyen és ficáncoljon rajta a csali. A harcsa így szereti.

– Tisztelt halak! Kérem tessék fogyasztani! Kinek mi tetszik. Én sótlan kenyeret eszem és sovány túró uborkával.

(Amíg reggelizett, csodálta a hatalmas csendet. Szinte fájoan zörgött a zsírpapír. Valahol messze fáradhatatlanul szólt a kakukk.)

– Mi lenne, ha most elkezdeném számolni, még hány évet élek? Butaság, de miért ne játszanék? Egy... mi történt, nincs tovább?... kettő, hű de megijedtem... öt... olyan rövid szüneteket tart ez a kakukkmadár, mint amikor az ember szíve egy dobbanásnyira kihagy... huncut madár... tizenegy... ma jól viselkedik az órá... véletlenül

se hagy ki... tizenkét... jól van, madárka, csak folytasd, én türelmes vagyok... húsz, huszonegy... Hű, mekkora hal ugrott fel! Akkorát csobbant, mint-ha gyermek ugrott volna a vízbe, és nem is messze a parttól. Éppen ott, ahol a tarajos sodrás az öböl nyugodt vizével találkozik.

Persze, ott vadásznak a rablóhalak. Alighanem ön volt. Ragadozó ön. A csuka nem ugrik ki ennyire a vízből, a süllő pedig a part felől támad be és fölfelé. A ponty is szokott ugrani, és mekkorákat csap egy nagy ponty, de az sokkal lomhább. Ez ön kellett legyen. Nem ártana egy horogra kishalat tűzni...

Jól nézünk ki. Enni ettem, de gyógyszert nem vettem be. Pedig az orvos azt mondta, inkább az evést felejtsem el, mint az orvosságot. Egy fehér, egy rózsaszínű és nitroglicerín, ha fáj a szívem, de sohase fáj azóta...

(Három hónapja annak, hogy Oszkár hirtelen összeesett. Sápadtan, lila ajkakkal fetrengett a fájdalomtól az iroda szőnyegén. Ő csak a halálfelelemre emlékszik vissza. Kiterjedt szívinfarktust állapítottak meg, oxigénnel tartották a reanimációs osztályon. Eleinte felülnie sem volt szabad.

Fokozatosan jutott el oda, hogy ismét járhason állandó ellenőrzés és kezelés mellett. Mikor kibocsátották, azt mondta az orvos, hogy a rendszeres séta, könnyű kis kerti munka, horgászás jót tesz. Oszkár alapos ember volt. Ha van egy tenyérnyi kertje, biztosan kitenyésztette volna a fekete ibolyát, vagy valami más kertészeti rekordot állít be, de így, tömbházban... Inkább a horgásza-



tot választotta. Rögtön szakkönyveket vásárolt, és elolvasott mindent, amit a sporthorgászatról tudni kell. Most szakmai felkészültséggel, egészségügyi meggondolásból, orvosi előírásra jár ki a vízpartra.

Orvosa azt is mondta, hogy a nagy lelki felindulások vagy a fokozott fizikai igénybevétel végzetes lehet számára. De ezek aligha fenyegették Oszkárt.

Kövér, lagymatag ember, aki sohasem volt ideges. Még fizetésnapokon se, pedig ilyenkor mindig előfordul egy-két kisebb tévedés a bérszámfejtő osztályon. Igaz, hogy fizetésnapokon három pakk cigarettát szívott el, máskor csak kettőt.)

– No, lássuk csak ezt a Shakespeare-t, erre nem harap semmi? Műveletlen halak. Pedig milyen szépen feldíszítettem. Bezzeg a gilisztát lerágták, teljesen letakarították a kicsi halak. Megálljatok! A legalsóra piócat teszek. Azt ugyan semmi le nem veszi, csak a harcsa. Így ni. Hát akkor jöhet a harcsa, de legalább kétkilós legyen.

(Érezhetően fokozódott a hőség. A nap már a folyó közepén csillogott. Szerencsére Oszkár árnyékban volt. Egy benyúló földnyelven, amin öreg fűz nőtt. Gyökerei alól félig már kimosta a földet a víz. Jövő tavasszal biztosan elmossa az ár a fát, és akkor a földnyelv is menten leolvad, de most még áll a fa! Árnyékot nyújt, eszményi halászhely. Vasárnaponként veszekszenek érte a horgászok, és egymással versengve rendszerint úgy beetetik a helyet, hogy senki sem fog semmit. Ezért jött hétfőn ide Oszkár.)

Kóbor fuvallat fodrozza a vizet. Épp csak annyira, hogy érdes lesz tőle az öböl tükre. Ismét csap a nagy hal. Olyan közel, hogy a kifröccsenő vízből a horgászra is jut. Meg kellene próbálni villantóval is. Szép ezüstszínű kettős villantóval, ami pergés közben menekülő halacskákat utánoz.

– Hohó, ezt húzza. Bekaptad? Remélem, nagy vagy. Sajnos nem nagy, csak egy kis keszeg. Csak nem? A másikat is húzza. Nem. Összebolondult a két szál. Akkor most már melyiken van? Persze a hosszú boton. Mégiscsak szeretik a halak Shakespeare-t. A másik zsinór megduplázva jön ki, majd utána szétbogozom. Hű, de meleg van, le kellene mosdani...

A gilisztát ismét lerágták. Csak a legalsó horgon ficáncol virgoncan a zöld hasú pióca, azt nem is bántja akármí. Most szépen lógassuk be itt a part mellett a vízbe, hogy ne legyen útban addig, amíg a másikat felgombolyítom. De előbb kezét mosok. Kellemes meleg a víz, pont dél van, a nap a fejem búbjára süt. Mi történt? Teljesen meghajolt a hosszú bot, és úgy is maradt. Biztosan valami gaz, elsodort ág akadt rá, hisz csali sincs rajta, és alig kétméternyi zsinór lóg a vízbe. Sebaj, szép lassan ki kell húzni, nehogy beszakadjon! Magaságos egek, ez rángatózik, nem lehet gaz... ez hal, de mekkora... hogy viszi... gyorsan utána engedni a nylont, különben elszakítja... most fékezzük lassan a drágát, és próbáljuk letéríteni a víz sodrából, úgy... úgy... csak balra szépen, az öbölben szinte áll a víz... amíg azon visszahúzlak, fáradsz egy kicsit... Csak lassan tekerjük a zsinórt és húz-

zuk vissza a halacskát. Nagyon nehezen jön. Mind a mélybe húz... Mély az öböl vize és sok benne a gyökér, kisodort ág, hordalék, félő, hogy azokban elakad... Gyere, gyere... most már nincs messze... csak jól fel kell tartani a bot végét, úgy meghajlik, mint az íj... még egy kicsit... még egy picit... Juj, elkapta az ár, és viszi, mint a gyorsvonat... utánaengedünk, aztán megtéríteni balra... és... az öböl vizében lassan vissza. Nagyon nagy hal. Még soha ekkorát nem fogtam. Legalább tízkilós, ha nem több... Hogy hagyja magát a kedves húzatni, vonszolni, csak a farka lassú mozgása érződik... Figyelni, mert szakít! Viszi a víz sodra megint lefelé... rajta van még? Rajta... Akkor térjünk szépen balra és nyugodtan vissza a bácsihoz.

– Nagyon kell ügyeljek, a zsinórom csak nyolc kilót bír el, ez jóval több. Főleg, amikor az ár elkapja. Legnagyobb akkor a veszély, amikor a rohanó víz futószalagjáról leszállítom, és balra térítem az öböl csendes vizébe. Most is úgy ficáncol a negyvenméternyi zsinór végén, mint a kettévágott giliszta, nem baj, ezzel is fárad.

– De én is fáradok. Egészen belefáradtam... Megint harangoznak? Biztosan delet... Ne menj a mélybe! Elakad valamelyik üres horog a gazban, és akkor szakad az egész... Úgy! Csak föl a fejjel, haltárs, csak föl és dolgozni... aki élni akar, az dolgozzon...

Tessék, ugorj bele a sodrásba, hadd vigyen... Addig egy cseppet megpihenek, már teljesen elzsibbadt a bal kezem... Most ügyesen ismét balra és vissza, már ki tudja, hányadszorra, de akinek

nincs türelme, az nem fog nagy halat... Micsoda badarság, egyfolytában dúdoló, hogy dombon törik a diót, rajta, vissza mogyorót, a szívdobbanások ütemére, ahogy a fülemben hallom... mogyorót... mogyo... mogyo... rőt.

Hát ez meg mit jelentsen, háromszor hagyott ki a szívem egymás után. Ezért is fáj most egy kicsit... Elmúlik, erre most nem érünk rá! Az ilyen nagy halat néha órákig kell fárasztani. Egy rossz mozdulat, szakít és kész. Éppen ez a szép benne, az izgalom. Tudod, hogy ott van a zsinór végén, érzed minden mozdulatát, de azt is tudod, bármelyik pillanatban elveszítheted, arra pedig még gondolni is rossz... csak a szívem ne fájna... de nem veszélyes... biztosan a hőségtől van... lám, a bal karom sokkal jobban fáj... egészen a kicsi ujjamig. Nem is csoda, már mióta tekerem ezt a Shakespeare-orsót. Csak nyugodtan, öregem, semmi okoskodás... ne idegeskedjünk, haltestvér... te már szépen elfáradtál és szeretnél lemenni a fenékre egy kicsit megpihenni, ugye? De ebből nem eszel! Ha egy percig is pihensz, kezddetem a fárasztást előlről. Gyerünk, gyerünk dolgozni! Csak a szívem ne fájna ilyen pizokul...

Biztosan napszúrást kaptam... amíg a hal lefelé utazik, fél kézzel bevizezem a fejem... Így. Tulajdonképpen még azt sem tudom, mit akasztottam meg, pedig legalább fél órája fárasztom már... Fárasztjuk egymást... Biztosan az a nagy ragadozó őn csapott rá egy villogó üres horogra, vagy a piócára, az is lehetséges... nyugi, nyugi, te ismeretlen hal... nem kapálózunk! Tűrj te is... ügye-

sen balra, vissza... mogyorót... Jó! ...Mégis be kel-  
lene venni egy nitroglicerint, hátha segít. Te, ra-  
gadozó őn, most várj egy kicsit... Pár lépést hát-  
rálunk, a zsinórt állandóan kifeszítve... ott a doboz  
a szivarzsebben... kettőt veszek be, mert nagyon  
fáj... várj egy kicsit, te rabló... várj... bal kézzel és  
foggal kinyitjuk... a dobozt... ne csapkodj, te őn...  
őn, ne csapkodj... huhu, ez nem őn... ez harcsa...  
óriás harcsa... amilyent az ember életében egyet  
fog, ha szerencséje van... Akkora a hátuszonya,  
mint egy tányér, most legalább tudom, hogy mi-  
ért küzdök...

Jaj, a szívem, de nem szabad lazítani, most  
nem. Rángatózik a harcsa, ez a fáradás jele. Ilyen-  
kor kitartóan kell folytatni a fásasztást... Persze,  
hogy harcsa. Nagy melegben, déltájt néha feljön  
a fák gyökerei közül, az odúból, amit különben  
csak éjszakára szokott elhagyni.

– Most már nem gatyázunk, te baromi har-  
csa. Nem engedlek többé vissza a sodrásba. Itt,  
az öbölben fásasztalak, amíg megdöglesz, vagy én  
pusztulok el!

(Oszkár sápadt volt, körmei szederjeseek, teste  
hideg verejtékben úszott, ő nem láthatta magát.  
Az egész világból csak két dolog érdekelte, a fájd-  
alom és a hal. A nagy hal és a nagyon nagy fájd-  
alom. Amikor a harcsa felcsapott, kiesett kezéből  
a gyógyszeres doboz és belegurult a vízbe. Mire  
észbe kapott, a dobozka már ott úszott a sodrás-  
ban, billegve, mintha a fejét csóválná sajnálkozva.  
Oszkár most már alig bírta. Szörnyen fájt az egész  
bal fele, és csak kapkodva jutott levegőhöz. A hal

is alig bírta. Már nem ellenkezett, engedelmesen vonszoltatta magát a part felé, közben egyfolytában, ritmusosan rángatta a zsinórt, mint fáradt ló, amikor a fejét ingatja.

Oszkár szíve összevissza vert, mint a kezdődő eső nagy cseppjei a bádogtetőn. A harcsa hatalmas tátott szája alig kartávolságnyira volt a parttól, amikor Oszkár megszédült és belecsúszott a vízbe. Ez volt a baj.)

– Jaj, elmerülök! Ilyen mély itt a víz közvetlenül a part mellett? Nincs is mire támaszkodni, a víz alámosta a partot, csak a gyökerekbe... ez nem gyökér, hanem a botom... De nem engedem el... nem hagyom ezt a nagy dögöt, inkább vele úszok a sodrásba. Megölöm, csak kapaszkodjak ki a partra... egy kézzel tartom ezt a cápát... másikkal a partba kapaszkodok... és ha találnék lábbal egy gyökeret... hihetetlenül fáj... mintha kést forgatnának a szívemben.

Fel kell húzzam magam a partra, muszáj. Másképp meghalok. Itt nincs levegő, csak víz... jaj... körömmel, könyökkel kapaszkodni a fővénybe... rajta... rajta... mogyorót... mogyorót... hogy serkenjen a vér... de most már félig kinn vagyok... derékig. Mázsás a ruha rajtam... a lábaim... a szívem... hol vagy te gyilkos hal?

Látod, én ismét a parton vagyok és állok... Állok a két lábamon... te a fehér hasaddal felfelé jössz felém, mert húzlak... Mert te már nem tudsz ellenkezni... mert már félig döglött vagy. Csak le kell hajoljak és a kopoltyúd mögé nyúljak... **késével** hiába, nem férsz bele, akkora állat vagy... kéz-

zel a kopoltyúd mögé... csak nincs elég levegő... és nagyon meleg van. Megvagy, te ronda átok... oda-verlek... dögölj meg... mert én félek... nagyon félek... nincs levegő.

Alkonyatkor talált rájuk egy villantózó horgász. Egymás mellett feküdtek, a nagy hal és az ember. Szinte egyforma hosszúak voltak. Görcsbe fagyott ujjával a kopoltyúját fogta, de a harcsa még élt.

## SÖRT CSAK BABLEVES UTÁN

– Kérek még egy mititéjt. Azaz egyet-egyet. Kérjünk inkább kettőt-kettőt? Maga mit szól hozzá?

– Kettőt fejenként? Nem lesz sok?

– Alighanem sok lesz. Sok benne a fűszer. Pincér! Elég, ha összesen kettőt hoz.

– Kérem, az enyémet jól pirítsák meg, az sem baj, ha egy picit megég. Lehet?

– Természetesen, nálunk mindent lehet – bólint a pincér.

– Akkor én angolosan kérem. Maradjon véres a belseje. Úgy zamatosabb.

– Azonnal hozom.

– Kérem! Pincér... Kérem, nehogy serpenyőben süssék, mint azt, amit az előbb ettünk.

– Szó sincs róla... Szó sem lehet róla. Amit az előbb hoztam, azt sem sütötték serpenyőben, csak meleg lábosban tartották, amíg fel tudtam szolgálni. Sok a vendég, ugyebár... ígérem, most a rostélyról azonnal tányérra tetetem.

– Csodálom magát, hogy képes véresen megenni a húst. Én bizony rosszul lennék tőle, nem tudnám megemészteni.

– Ugyan. Miért? A füstölt kolbászt sem tudja megemészteni? Pedig az tisztára nyers.

– Füstölt kolbász? Az egészen más. És főleg füstölt. Ó, mennyire szeretem, különösen, ha jó



sok fokhagyma van benne, és már annyira száraz, hogy a héja könnyen lehúzható... Maga tudja, milyen a nagylaki kolbász? Hát abból egyen egyszer, ha finomat akar. Kifagyasztott és háromszor ledarált húsból készül, nagyon sok piros paprikával. Édes paprikával és köménymaggal. Érti? Köménymaggal, amit beledarálnak.

– Szóval, higgye el nekem, hogy a nyers hús még könnyebben emészthető, mint a sült.

– Ne vicceljen.

– Pedig így van. Én sajnos nem ehetek sültet, sósan, fűszeresen... Megtiltotta az orvos. Magas vérnyomásom van.

– Ne mondja! És mennyi?

– Volt már kétszázhusz is.

– És a kicsi?

– Legutóbb száz volt.

– Á, az semmi! Nekem már kétszázhatvanat is mértek. Tudja, én is diétázom, szigorúan diétázom.

– Kolléga, azt mondom, nem jó ez így, ahogy van. Nincs ez a világ jól megcsinálva. Mire az embernek mindene megvan, ami kell, lakása, nyugdíja, ideje, mire elrendezi a gyermekeit, és végre nyugodtan élhetne, jönnek ezek a különböző nyavalyák.

– Magas vérnyomás, érelmeszesedés, ugye?

– És az öregség. Az öregség, ami a legsúlyosabb minden betegség közül.

– Sőt, biztos halálhoz vezet – nevet az Öreg, mintha csak egy jó viccet sütött volna el.

– Mondja, magának van cukra?

– Cukrom? Nem tudom. Nem néztem soha.  
– Pedig annak utána kellene nézni. A maga korában... meg kell állapítani vérből és vizeletből is a cukrot.

– Tessék... tessék... mustárt is hozok rögtön.  
– Ne! Kérem, ne hozzon. Mustárt nem szabad.  
– Sajnos nekem se.  
– Innivalót mit hozhatok? Mondjuk egy jó vörösbort...

– Isten ments! Felmegy tőle a vérnyomásom.  
– Fel az, a sörtől is, a tejtől is, még a víztől is...  
Ah, már semmit sem szabad.

– Már hogyan lenne szabad. Kérem, hozzon egy-egy kis konyakot. Azt hát, konyakot. De ne akármilyet, ötcsillagos legyen. Ha van albán konyakja, az lesz a legjobb.

– Édes fiam, maga tudja, hogy kell a konyakot felszolgálni?

– Jó, jó, persze hogy tudja. Azért figyeljen ide. A konyakot nagy pohárban kell felszolgálni, aminek a szája összeszűkül, hogy az illatát is élvezni lehessen. Esetleg egy szelet citrom és a pohár szája kristálycukorba mártva. Hát nem? Tudja kolléga, nekem cukorbetegségem is van...

– Pincér, két nagy konyakot hozzon, ne feleket.  
Rendben?

– Hát persze. Nem vagyunk mi félemberek.  
– Csak egy kicsit betegek.  
– És öregek.  
– Mondja, maga érzi azt, hogy öreg? Mindig érzi?

– Most például nem érzem. Most friss vagyok

és jókedvű. Biztosan azért, mert már tavaszodik. Ma reggel nagyot sétáltam a parkban, a jó levegőn.

– Én minden délelőtt sétálok, ha nem esik.

– Engem nem engednek ki a gyermekeim. Féltenek szegények, nehogy meghűljek...

– Tessék a konyak!

– Ásványvizet nem kellett volna. Tudja, a vérnyomás... – és a fejére mutat. – De most már hagyja itt.

– Micsoda illat, minő zamat. Albán ugye?

– Nem, kérem, Milcov.

– Hát akkor koccintsunk. És igyunk mindketőnk megegyeszségesedésére. Azt mondja, a gyermekei nem engedik ki sétálni, akkor ma hogy ment ki mégis?

– Úgy, hogy nincsenek itthon, elutaztak Kolozsvárra, az unokáim is. Két unokám van, tizenhárom és tizenöt évesek, két édes leányka. Hogy azok mennyire szeretik nagytatát...

– Hajjaj, jó, ha az embernek családjá van.

– Magának nincs?

– Már hogyan lenne. Van egy unokám...

– Hát akkor?

– Akkor kéne igyunk még egy korty konyakot. Úgyis mindig csak azt hallom, hogy „Jaj, papa, ne tessék szeszes italt fogyasztani, árt a vérnyomásának”, „Jaj, papa, ne tessék sonkát enni, mert nagyon sós”, „Ne tessék csokoládét enni, mert hizlal... tojáást se, mert koleszterint tartalmaz”. Ezt se szabad, azt se szabad, semmit se szabad. Rám is vigyáznak a gyermekeim. De még mennyire vigyáznak. Pincér, még kettőt... két felet.

– Miért felet? Két nagyot. Ezt a rundot én fizetem.

– Jó, jó, majd megegyezünk.

– Mondja, a maga gyermekei is elutaztak?

– Nem. Én utaztam el.

– Elutazott? Hát nem idevalósi?

– Temesvári vagyok, csak most falun lakunk.

– Pedig nekem úgy tűnt, ismerem valahonnan.

– Lehet, hogy ismer, futballista voltam a Kinizsiben. Hátvéd... Micsoda idők!

– A Kinizsiben? (Egy percre úgy tűnik, emlékszik, aztán lemondóan legyint.) Nem emlékszem.

– Már én sem, olyan rég volt. Milyen csodálatos volt, amikor Párizsban jártunk. Azt maga nem tudhatja. Sétahajóztunk a Szajná, Montmartre, Champs Elysée, Eiffel-torony, no meg a Moulin Rouge. Este ott ült az egész csapat, kánkán, sztriptíz, micsoda nők... van magának fogalma, hogy milyenek a párizsi nők? Ugyan honnan tudhatná!

– Már megbocsásson! Hogyne tudnám. Én is jártam Párizsban. Sőt a Moulin Rouge-ban is voltam. Tudja, mikor! Ezerkilencszázhuszonnégy október 29-én este, még azt is tudom, szerdai nap volt. Nos? Tudja, megnyertem egy keresztretjévpályázatot. Egyhetes párizsi utazás volt a jutalom. A Louvre-ban két napot töltöttem. Aztán szerdán délben, ezerkilencszázhuszonnégyben, a másik nyertessel éppen a kirakatokat nézegettük, amikor ránk szólt egy bajuszos ember: „Bocsánat, uraim, úgy hallom, magyarul beszélnek. Hová valósiak?” Mondom, hogy temesváriak lennénk, erre

nagyon megörvendett és bemutatkozott. „Óriási, én Neumann báró vagyok, nagyon örvendek nektek. Estére legyetek a vendégeim. Nyolcra várlak a Moulin Rouge-ba. Szevasztok.” És tényleg várt.

Leültetett és azt mondta: „Rendeljetek, ami jólesik, én fizetem. Sajnos, nekem most el kell mennem, de éjfél előtt itt leszek.” No, mi aztán rendeltünk. Osztrigát, langusztát, Courvoisier-konyakot, Malaga-bort, mindent. Két fehérnép is odaült hozzánk, az egyik az ölembe.

Bár sokat ittam, a fejem tiszta maradt, csak a lábaim nem akartak engedelmeskedni az istenért se, mintha térdből lefűrészelték volna őket. Nem tudtam felállni. Mert azok olyan borok voltak... Mikor a legjobban éreztük magunkat, azt mondja valamelyikünk: „Te fiúk, már reggeli négy óra, hol marad a báró?” Hű, de megijedtünk. Alig pár sou ténfergett a zsebünkben, mivel fizetjük ki a cechet? Bánatosan szopogattuk a maradék Madeirát, és mind a hárman az ajtót lestük.

– No, és végül megjött a báró?

– Meg. De csak reggelfelé. De azután mekkorát mulattunk...

– Ó, Párizs, Párizs... Nem kéne együnk valamit? Valami finomat, valami olyasmit, mint a Piros Malomban.

– Hohó, pincér, pardon Monsieur garçon, vous avez langusztá osztriga?

– Mi tetszik?

– Azt kérdi, van-e osztrigája, rákja?

– Ugyan, kérem... De hozhatok szardíniát, és mondjuk olajbogyót.

– Nagyon jó. Citrommal! És még mit tudna ajánlani, valami különlegességet?

– Különlegességet? Tessék az étlap! Különben hozhatok békacombot, rántva.

– Nagyszerű! Jöhet!

– Mondja, garzon, tatárbifszteket tudnak-e csinálni?

– Hogyne, kérem. Azonnal hozom, pirított kenyérrel természetesen. Jó lesz?

– Fogadom, megint valami nyers húst rendelt, kolléga, mert ha bifsztek, az csak nyers lehet.

– Az hát! Darált nyers marhahús, a közepében egy nyers tojással. A tányér szélére borsot, piros-paprikát, mustárt, sőt tesznek, hogy mindenki ízlése szerint fűszerezhesse. Tudja, hogy csúszik arra a bor? Na tessék, már itt is van. Nézze, milyen gusztusos. Minden teljesen nyers, csak össze kell keverni.

– Tessék a szardínia, a béka már sül. Jó étvágyat!

– Hát akkor lássuk. Mustárt csak keveset, mert a mustár erős fűszer... a bors is erős, de nélküle semmit sem ér a tatárbifsztek... Így... Sót nagyon-nagyon keveset... Ugyebár a vérnyomás... Most jól összekeverjük...

– Hagyja a fenébe, ne diétázzon, legalább ma. Holnap megjönnek a gyermekei Kolozsvárról és megint koplaltatják.

– Kikérem magamnak, nem koplaltatnak!

– Csak nem adnak enni... legalábbis nem azt, amit szeretne.

– Miért? Talán maga azt eszik, amit akar? Azt

csinál, amit akar? Odamegy, ahová akar? Ne akarja nekem azt beadni, hogy otthon maguknál maga az úr a házban.

– Azt nem is mondtam. Maga dicsekedett az unokáival, hogy mennyire szeretik, és úgy vigyázzák, hogy még az utcára sem engedik.

– Persze, hogy szeretnek, ezért eldugják a cipőimet, nehogy egyedül kimehessek az utcára... és rögtön beárulnak a lányomnál, ha sutyiban rágyújtok.

– Tudja mit, kolléga, keverje bele az egész bort abba a nyers fasírozottba. Nem látja senki.

– Úgy gondolja, akkor finomabb lesz?

– Biztosan. És tegye bele az egész paprikát. Ha szép piros, akkor legalább olyan lesz, mint a kolbász (sóvárogva nézi, látszik, most már szívesen enne belőle, de restelli).

– Kóstolja meg, kolléga. Ilyen finomat rég nem evett. Ez pont olyan, mint a nagylaki kolbász. Csak sokkal jobb.

– Hát, ha annyira kínál... ohó, ez finom! Nem is érzik rajta a nyers íz. Talán azért, mert pirítós kenyérrel esszük... Ezt nem hittem volna... (Élvezettel hümmögve esznek, mikor a pincér megjelenik, egyszerre integetnek neki.)

– Főnök! Főúr! Hozzon valamit inni.

– Hozhatok két korsó sört?

– Sört? Sört csak a bableves után! Bort ide! Vörösbort.

– Helyes. Nagyon helyes. Bikavért. De pincér, az istenért, nehogy jégbe hűtve hozza. Vörösbort nem szabad hidegen inni, csak szobahőmérsék-

leten. Esetleg enyhén melegítve. Csak akkor adja ki az ízet, zamatját. Ó, Madeira, Madeira...

– Azonnal itt lesz, és borvizet is hozok.

– Vízet?! Vörösbomba?! Bűn! Csak a kocsisok... isszák vízzel a vörösbort. Egy csepp víz elronthat egy egész pohár bort!

– Hozza csak a vizet is ide, fiam, de ne töltse bele a borbába, hanem külön pohárba, a bor mellé. A bor legyen langyos, de a víz jéghideg. Megjegyezte?

– Igenis!

– Hm, hm, ez a béka finom. Talán jobban megszóhatták volna. Tudja, hogy mikor ettem először békát?

– Én kisgyermekkorom óta, nálunk szokás volt, de csak télen.

– Én ezerkilencszáznegyvenhatban, az éhínség évében. Rónácon volt egy mocsár tele békával. Há-lóval fogták az emberek... Ma már nincs is mocsár. Eltűnt. Beépítették tömbházakkal. Ott, ahol a közepe lehetett, ott van most a kenyér- és tej-bolt. Mi is ott lakunk, négy szobában. Az egyik szoba csak az enyém. A legkisebb.

– Még sincs megelégedve?

– Ki mondta, hogy nem vagyok megelégedve? Csak amióta meghalt a feleségem, kissé egyedül vagyok... és nem is akarok zavarni... meg aztán hetven felett kifele...

– Maga már elmúlt hetven?

– Hajjaj, de már hányszor. És maga? Fiatalabb, mint én.

– Inkább igyunk egy korty vörösbort. Ez vér-



ré válik bennem, mint barátban a lencse. Jobb, mint az édes anyatej... Jobb, mint a tej. (Kiissza az egész pohárral.) Tudja, kolléga, nálunk a faluban nem lehet akármikor tejet kapni, úgy mint itt a városban. Mondjuk, ott magánál, a Mocsárban. Reggel korán én szoktam tejet hozni a szövetkezetből. Kell a kisunokámnak, tizenegy hónapos...

Tegnap reggel csúszós volt az út, hát elestem. Hiába, nagyon csúszott. Kiborult a tejnek több mint a fele. Este kérde a lányom, miért nincs tej? Mondom neki, hogy Tibike megitta. „Két liter tejet? Az lehetetlen.” Észrevettem magam, hogy elvetettem a súlykot, jobb lett volna megmondani, hogy elestem, de már késő volt. Így inkább tovább erősködtem, hogy bizony Tibiké nagyfiú, és ő itta meg az egészszet. Ekkor a vejem a szemembe nevetett és azt mondta: „Ne firtasd, anyuci, az öreg itta meg. Mit törődik ő a gyermekkel?”

Ez fáj. Nagyon fáj. Hogy én nem törődök az unokámmal? Hát akkor ki van vele egész nap, ki teszi tisztába, ki eteti, ki dajkálja? Még csak egy szót mond Tibike, azt, hogy „Natata”... No, most már boldog, hogy nekem is megvan a saját bajom, nemcsak magának?

– Tényleg... inkább igyunk egyet. Jól csúszik... Ne bánkódjék, kolléga, már nem tart sokáig. No, még egy pohárral.

– Méghogy én eliszom a tejet az unokám szájától? Hogy lehet ilyet még csak feltételezni is? Erre válaszoljon.

– Én azt mondom, beszéljünk másról, jó?

– Jó.

– Akkor kedves megegészségedésükre... megegészségedésünkre... megegészségedésünkre...

– Megegészségedésünkre! – ezt már a pincér mondja.

– Úgy van! Brávó, pincér. Most tudja, mit hozzon nekünk?

– Még egy üveg bort!

– Nagyszerű! Eltalálta. Eltalálta. De még valamit...

– Maga még tud enni, kolléga?

– Hogyne! Például egy ordás palacsintát kaporral. És egyet mondjuk... barackízzel.

– Az jöhet. A palacsinta mindig jöhet. Csak arra kérlek, fiacskám, hogy jó reszre, ropogósra, pirosra süsd.

– Sajnos, ordánk nincs, túróval is lehet?

– Lehet, lehet... akármivel lehet.

– Azt mondja, én ittam meg a tejet, az unokám tejét. Hát ember az ilyen? Látni sem akarom többé. Csak a lányomat sajnálom és azt a csepp Tibikét... olyan drága.

– Olyan drága, mint az én két unokám. Ha majd megjönnek Kolozsvárról, a nyakamba ugranak... „Nagypapi, nagypapi, mit láttunk?” És elmesélik, amit láttak. Már olyan okosak, mint a felnőttek. Sőt, még a felnőtteknél is okosabbak! Alig várom, hogy lássam őket.

– Maga boldog ember... Milyen ember a veje?

– Semmilyen. Elhagyta a lányomat és a gyermekeket egy ringyóért.

– Ne búsuljon. Igyunk inkább. Jó lenne egy fe-

keze. Már az idejét sem tudom, mikor ittam utoljára. Amíg Temesváron laktunk, lopva még ittam néha a talponállóban, most már nincs hol.

– Pincér! Két feketét, külön cukorral. Látja, a feketét majdnem keserűen szeretem. Nem rontom el cukorral a kávé nemes zamatját. És hozzon két pohárka rumot is. Lehet, mondjuk kétszer egy-egy deci.

– Rögtön itt lesz.

– Hé, pincér! Hozzon egy adag tejszínhabot is.

– Én nem kérek.

– Tudja, mit szeretnék most?

– ?

– Egy jó szivart. Valódi bőrszivart. Tíz éve elhagytam a dohányzást, mert ugye, a magas vérnyomás... De mi van magával, mi történt? Talán rosszul van?

– Semmi... semmi... nyugodjon meg... Csak a szívem vacakol. Szokott. Be kell vegyek egy koszorúér-tágítót, mindig magamnál hordom... így ni... Rögtön el fog múlni.. Már jobban is vagyok... Hol hagytuk abba? Persze, azt mondta, egy szivart kíván. Mennyei kiegészítője lenne a Mazagrinnak. Amíg a kávé egy kicsit hűl, kiszaladok, szemben a vendéglővel van egy trafik, valódi Havannát láttam a kirakatban.

– Kérem kolléga, maradjon. Majd inkább én.

– Vajon miért szólítjuk egymást kollégának? Talán azért, mert mindkettőnknek magas a vérnyomása? Vagy mert nyugdíjasok vagyunk?

– Inkább azért, mert én leültem a maga asztalához és még be sem mutatkoztam. Arra kérem,

amíg én szivart hozok, rendeljen egy pezsgőt. Ünnepeljük meg a megismerkedésünket! (Amikor ki-megy, bizonytalanok a léptei. Nem annyira részeg, inkább öregesen ügyetlen.)

– Kolléga! Arra gondoltam, ne igyunk már pezsgőt. Magának estére még haza kell jutnia.

– Természetesen. Hisz holnap reggel tejet kell hozzak Tibikének. Azért a pezsgőt csak rendelje meg, kolléga.

(Pár perc múlva fékcsikorgás, sikítás hallatszik az utcáról.)

– Mi történt? Mi volt ez? (A pincér kíváncsi-an megy kifelé, de az ajtóban egy befelé igyekvő, becsípett alakba ütközik.)

– Hát ez szép volt, nem mondom. Az öreg ürge át akart cikázni az úton, de nem volt elég fürge a vén ürge, és bummm. Jött a troli és loccs... szétlapította a fejét.

– Úristen! Hogy nézett ki... az öreg?

– Tudom is én... egy kisöreg. Két bőrszivart szorít a markában a vén szivar... Kolléga! Leülhetek a maga asztalához? Vagy vár valakit?

– Már senkit sem várok.

– Köszí... Rápipálhatok?

– Rá... Adjon nekem is egy cigarettát.

– Szívesen, de csak koporsószegem van. Kárpáci. Jó lesz?

– Jó.

– Talán ismerte a kisöreget... aki kinyúlt? Ki volt?

– Ismertem, de nem tudom, ki volt.

– Akkor hogy ismerte?

– Jól. Nagyon jól. Tudom, hogy Kinizsi-játékos volt, járt a Moulin Rouge-ban, szerette a nagy-laki kolbászt, és imádta az unokáját, Tibikét, aki-nek minden reggel tejet hozott. Fájt neki, hogy na-gyon megsértette a veje, mert azt mondta, hogy megissza a tejet a gyermek elől.

– Megitta a gyermek tejét?

– Hallgasson!

– Kérem. Én nem is mondtam semmit. Azt is halkan. (Felemeli a rumospoharat.) Hát akkor kedves megegyészedünkre... kedves megegyés-ségedésünkre, kedves megegyészedédésünkre, kedves megegyéség...

HALÁLTÁNC

## CSÓK BÁCSI

Életem legédesebb cukorkáit ő készítette. Egy darab kakas alakú vörös nyalóka, egy sárga cukortyúk vagy egy habosra tépett omlós szopóka – melyen a színes csíkok úgy futottak körbe, mint keleti templomtornyokon a csigavonal. Csók bácsinál egy lyukas pénzbe került. Aki kettőnél többet vett, az ráadásul egy zsírpapírba csomagolt „Csók-galuskát” is kapott.

A közepén lyukas pénzeket egy spárgára fűzte, mint pékinasok a perecet. Egész nap ott ült a vaskereskedés előtt a háromlábú vadászszéken, de rögtön felpattant, ha mi gyermekek feléje közeledtünk, és vidáman rikkantotta: „Aki vesz, az esz’, aki nem vesz, beteg lesz.”

Elegáns mozdulattal cseppnyi papírgallért csavart a nyalóka falába köré, és mindig hozzámosolyogta, hogy „egészségedre, fiacskám!”.

Csók bácsi boldog volt, ha sokat árult. Ilyenkor huncutul csillogott drótkeretes cvikkere a szomszéd fagylaltárus, a konkurencia felé.

Gyermekeivéim édes álma volt egyszer jóllakni nyalókával. Persze, nem teljesült. Csók bácsi is hiába fűzte oly gondosan a pénzeket, a madzagra mind kevesebb került. Háború volt. Egy tavasszal sötétbarna cukorkát árult. Jó volt az is, csak egy kicsit répa ízű, és egy nyalóka egy köteg kék

bankóba került. „Aki vesz, az esz’, aki nem vesz, beteg lesz.” A szöveg nem változott. Kendermagos tollseprűjével pedánsan porolta az édességet rejtő ablakszemeket, valahányszor egy traktor a Csanádi útra tért. És mind gyakrabban kellett porolnia, az üzlet érdekében.

A Csanádi utat kikövezték, a főutcat virágoskertbe rámaázta az idő, és már az én gyermekeim is kívülről ismerik minden csokoládéféleség ízét.

Csók bácsi most is ott ül a helyén. Nem is ül, inkább gubbaszt, szunyókál az apróra töpörödött ládikó mögött. Nem is Csók bácsi vénsége lep meg, hanem inkább az, hogy a ládikó mennyivel kisebb, mint amilyennek az én emlékezetemben élt.

Most megvehetném az egész ládát, ujjong benem a gyermek, de rögtön lemosolygom magam. Két vörös kakast kérek.

Pár lépéssel odébb, a fagylaltos bácsi helyén, egy pattogatott kukoricát áruló emberke szítja a parazsat. Csók bácsi rám se néz. A kukoricás bővészi gyorsasággal tekeri a papírtölcséreket, jó hosszúra, hogy a tartalom többnek tűnjék, majd egy pléhedénnyel belemeri a forró, fehér kakast. Végül még pár szemet reálöttyint ráadásul, de teljesen fölöslegesen, úgyis visszahull a kosárba.

Ismét kérem a két nyalókát. Az öreg bizalmatlanul pislog rám, kopott lencséjű cvikkere felett. Mintha félne tőlem.

Valahonnan egy gyermek is odakerül, és fém-pénzzel az ugyancsak összekarcolt ablakszemre koppint. Venni akar. Csók bácsi nádpálcát ragad, és azzal hessenti el a cukorkát váró gyermekke-



zet. Riadtan áll tovább, de az öreg még mindig fenyegeti a botjával. Valahogy úgy érzem, a felemelt bot nekem is szól. „Aki vesz, az esz’...” próbálom feloldani a helyzetet, de az öreg nem folytatja.

Két kezével megragadja a ládát, és úgy hajol föléje, mint a csibéit féltő kotló. Csók bácsi védőszárnyai alatt belesek a ládába, gyermekkorom édességmennyországába.

A nylonabrosz közepén egyetlen kakasnyalóka van és semmi más. De ez az egy cukorka újságpapírból hajtogatott pólyafélében fekszik. Az öreg ujjai továbbra is ott reszketnek az arasznyi magas láda szélén, és most már szűkülő gyűlölettel néz rám.

Én mégsem tágitok.

Nagy későre kissé megpattintja a ládikó fedelét, de éppen csak annyira, hogy a keze beférjen, és úgy húzza ki a cukorkát, mintha önmagát lopná meg.

Még mindig nem adja ide.

Óvatosan egy másik újságpapírba csomagolja, lassan, húzza az időt. Közben az az érzésem, egy párszor meg is simogatta a nyalókát.

Vajon mi lett Csók nénivel? – ötlík fel bennem. Érdekes, nem emlékszem rá, csak Csók bácsit ismerem, Csók nénit sosem láttam. Talán nem is volt...

– Nincs, nincs két nyalóka. Csók bácsinak csak egy kakaskája van. Itt van, vigye!

Tétován nyújtja át, mint zsugori az alamizsnát. Azt hiszem, legszívesebben visszadugná az üveg alá.

Elmenőben még látom, ahogy a nyílont felleb-  
benti és alatta sok-sok kakascukor van. Egyet ki-  
vesz, és babusgatva az előbbi helyére teszi a pó-  
lyába.

Ezen is, mint a többen, ott van Csók bácsi for-  
ró cukorba merevedett ujjlenyomata.

## MA TEMETIK UTOLJÁRA

Kesztyűt húztam és kalapomat bundasapkára cseréltem fel. Fagyott az éjjel. Az orvosi rendelő előtti fapadot mint hirtelen nőtt penész lepte be a reázúzmarásodott harmat. Hajnalban itt járt a tél és ráült a padra.

A megritkult, üvegesen áttetsző levegőben két összetapadt pitypangbóbita úszott sejtelmesen, szinte anyagtalanul. Ugyan honnan kerültek elő ilyen későn ezek a légi medúzák?

Egy nagyobb és egy kisebb. Meg akartam fogni, de a mozdulat okozta enyhe légáramlattól továbblibbentek. Jobb is. Hisz csak addig vannak, amíg a levegő mozgása tartja őket.

A templomban halottnak harangoztak.

A rendelő előszobájában három friss menyecske beszélgetett nagy hangon, sok kacagással. Jötömre elhallgattak, de csak egy pillanatra. Alig húszévesek.

– Hallotta-e, doktor úr, meghalt Maca néni?

– Milyen hideg most a föld! – rázkódott össze öntudatlan kacérsággal egy telt keblű.

– No, de most találkozik a túlvilágon az...

Nem fejezte be, és látszott, csak azért nem kacagnak, mert restellik. Hangjában viszont ott bujkált a huncutság kacskaringós violinkulcsa. Kissé ízetlennek tartottam mulatni egy 89 éves és most

már halott öregasszony rovására... Emlékszem, amikor először jött hozzám. Felére töpörödött, aszaltalma arcú, nyáron is bekecset viselő néni. Reszkető kezei sehogy sem tudták levetkőztetni. Megrémült, amikor a sok gyógyszert kivettem az asztalra. Szürke, madárszemei köztem és a gyógyszereszek között csapdostak.

– Én most meg kell haljak? Ugye, meg kell haljak?

– Dehogyan is kell. Beteg a szíve, de még élélhet vele. Ezekből szedjen naponta...

Sírt. Nem zokogott, nem jajveszékelt, csak úgy csendesen szűkülve.

Sokáig magyaráztam neki, és végre úgy tűnt, sikerült megnyugtatnom. Az ajtóból még visszafordult.

– Adjon nekem valamit, hogy tudjak aludni. Egész éjjel csak a halottakra gondolok.

Azután még sokszor jött, de mindig egyedül. Senki sem kísérte el, pedig volt családja. Derékszögbe hajlott teste úgy támaszkodott a simára koptatott botra, mintha az lenne a harmadik lába. A többi beteg előre engedte, de mindenki elnémult ilyenkor.

Minden előírásomat kínosan betartotta, csak egyet nem. Nem tudott lemondani a pálinkáról. Nem ivott sokat, de mindennap. Egy alkalommal gyűszűnyi poharat kotort elő: – Csak ennyit, ugye ha ennyit megiszom, nem halok meg.

Nagyon félt Maca néni az éjszakától és a haláltól. Csak ma, a halála napján tudtam meg élete történetét...

Húsz évvel ezelőtt – már akkor is öreg volt és özvegy – nagy gazdaságot vezetett, és nem tűrte, hogy bárki is ellentmondjon neki. Púpos és kissé ügyefogyott fia nem is merészelt volna. Akkor történt, hogy 14 éves unokája megbetegedett, Maca néni hideg és meleg borogatással is megpróbálkozott, de a gyermek állapota mind súlyosabb lett. Mindenki mondta, hívjanak orvost, de ő nem engedte... – Ha úgy rendelte az Isten, hogy ne éljen, hát ne éljen!

Akkor még egyenes volt Maca néni és szemében ott villámlott a vagyon biztonsága.

Az utolsó órákban, valaki mégiscsak kihozta az orvost, de már késő volt. A vakbél átfúródott, a fertőzés menthetetlenül szétterjedt. Most 34 éves lenne a fiú.

Ma délután két temetés lesz. Maca nénit temetik, és azt a másik húsz éve halott kamaszt. Hideg van, kemény a föld, mégis nagy temetése lesz a fiúnak.

## CSAK AZ A FONTOS, HOGY TÚLÉLJÜK

Karja olyan vékony volt, mint a lerágott madár-csont. Bőre mustársárga, arca rosszul preparált halálfej, amire rászáradt a bőr. Mégis pihegve lélegzett, mint a túl kövér emberek. Minden belégzéskor biccentett egyet összezsugorodott fejével, mintha állandóan azt közölné velünk, hogy ő mindenbe beleegyezik, neki már úgymint minden mindegy. Szeméből elszállt az értelem, szemeiből sárga könnyek folytak.

Már második hete ilyen állapotban van, nincs remény arra, hogy életben maradjon. Ezt tegnap az ügyésznek is megmondtam. Súlyos májbetegség, a végét járja. Minden héten tíz-tizenöt liter folyadékot csapolunk le a hasüregből, utána egy-két napig jól érzi magát, mintha kicserélték volna.

Ilyenkor sokat beszél, mesél, eléggé összefüggéstelenül, főleg a háborús emlékei élénkek. De hiába kérdeztünk bármit, ő semmire nem válaszolt, csak azt mondta el, amit akart. Úgy nézett ki, nem is akar semmi mást, csak beszélni és azt, hogy valaki mellette üljön és fogja a kezét. Lassan, ha kissé hézagosan is, de összeállt múltjának a képe...

Dani bácsi szegény gyermek volt, viszont jófejű. Szülei papneveldébe adták, hogy ingyen tanulhasson, de onnan hamar kicsapták. Kántor-

képzővel is próbálkozott, végül kocsmai zenész lett belőle.

– A háborúban is zenész voltam. Valahányszor bevonultunk egy faluba, városba, én szaxofonon fújtam az indulókat, volt egy csellóm is, azon csak esténként játszhattam magamnak és a barátaimnak. Olyan szépen muzsikáltam, hogy sokan sírva fakadtak. Azt mondta a parancsnokom is – akkor már fogságban voltunk –, hogy nagy művész lesz meg belőlem, ha megúszom élve ezt a poklot. Azt a poklot szerencsésen megúsztam, de most elvisz a májam...

A nővérek etették, mosdatták Dani bácsit, még vicceket is meséltek neki, és türelemmel fogták a kezét, amikor ő azt kívánta. Valahogy mindannyian megszerettük, dédelgettük az öreget, annál is inkább, mert tudtuk, nem sok van neki hátra.

Mikor másodszorra jött az ügyész, bizalmasan megszúgta nekem, hogy Dani bácsit tulajdonképpen le kellene tartóztatassa, de tekintettel az állapotára, ezt nem fogja megtenni.

Jól szervezett banda tagja, akik nagy tétekben lopták a húst. A vágóhídról. Az öreg sofőr volt a hússzállító autón, ő hozta ki az árut.

– Hátha nem tudott róla az öreg? – kockáztattam meg.

– Ki van zárva, csak a reá eső rész nyolcvanezernek felel meg – még mondott volna mást is az ügyész, de kirohant egyik asszisztensem.

– Gyorsan, doktor úr, Dani bácsi vért hány!

Sugarban ömlött belőle a vér. Olyan sok, hogy az álla alá tartott vesetál nevetségesen kicsinek

túnt, bőven túlfolyt rajta a félig megalvadt vér. Az ágy, takaró, párnák tele vörös ragacsossággal, és az öreg egyre sápadtabb lesz. Hiába, ez a szokott vég, de azért megpróbáljuk elállítani a vérzést. Sikerült. Dani bácsi rengeteg vért kapott és életben maradt. Pár nap múlva ismét mesélő kedvében volt. Megfogta a kezem, mikor elmentem az ágya mellett, muszáj volt meghallgatnom. Világos, logikus, amit mond, csak nehezen beszél. Gyakran megáll lihegni, mint meredek kaptatón a hegy-mászó.

– Nagyon nehéz életem volt. Gyermekkoromban mindig éhes voltam, és alighogy felnőttem, elvittek a háborúba. Istenem, mennyit gürcöltem, amíg felépítettem ezt a kis házat...

Párnája alól gyűrött pénztárcát kotor elő, a képet már én kell kikeressem belőle, ő nem találja. Dani bácsi telten, egészségesen áll saját háza előtt.

– Ugye, milyen szép házam van?

– Szép, szép, persze, hogy szép.

Mit mondhatnék, szokványos külvárosi ház.

– Istenem, hány éjszakát dolgoztam én ezért a vityillóért... – simogatja szemével a fényképen látható napsütéses falakat.

– Éjszaka? Miért éjszaka?

Bár semmi közöm hozzá, akaratlanul is arra gondolok, amit az ügyész mondott.

– Úgy tudom, Dani bácsi, maga sofőr volt a vágóhídon, és napközben a húsokat hordta ki a mézsárszékekbe. Éjszaka mit csinált? Ugyan bizony talán muzsikált?

– Dehogysis. Maltert kevertem, cementet ön-



töttem a temetőben. Sírpadkákat, kriptákat építettem, tataroztam, azt jól fizetik, de erre csak éjszaka jutott időm.

– És nem félt éjszaka a temetőben?

– Ugyan kitől? A halottak már nem bántanak senkit. Csak azt sajnálom, hogy most, mikor végre mindenem meglenne és élhetnék nyugodtan, meg kell haljak.

Ravaszul mosolyog hozzá, mint aki önmagát is be akarja csapni. Szorította a kezem és leste, vele kacagok-e a jó tréfán. Ki is kényszerítette belőlem a hazugságot egy mosoly erejéig. Akkor érkezett meg a felesége, akit most láttam először. Rókaprémes, sokgyűrűs, durván festett, de bőségesen táplált hölgyemény, csattogó léptekkel, bilgeri csizmákban. Az öreg hasára tett két narancsot, és rögtön utánam jött.

– Nos, doktor, még meddig tart? Remélem, nem akarja elhíttetni velem, hogy életben marad az öreg!

– Hát...

– Nézze, nekem mindegy, hogy mikor pusztul el, de nem akarom, hogy a kórházban haljon meg. Ha már úgy sincs segítség, akkor haljon meg otthon, a saját ágyában. Így a költségek is kisebbek...

– Asszonyom, a kórház azért van, hogy a betegek ott meggyógyuljanak vagy ott haljanak meg. Civilizált körülmények között. Otthon mihez kezd vele? Azt képzelem, hogy hazaküldök egy öntudatánál levő beteget? Rájönne, hogy már nincs segítség és meghalni küldjük haza. Erre nem gondol?

– No! Itt van a bátyám telefonszáma. Ha már

öntudatlan lesz, jövők érte. Viszontlátásra... – és elviharzott.

Dani bácsit ismét megcsapoltuk, vért is kapott még, az állapota mégsem javult. Már semmit sem evett, állandóan aludt, nyilvánvaló volt, hogy szervezete annyira legyengült, hogy többé már nem képes talpra állni. Valahányszor beléptem a kórterembe, szemeim rögvést az ő ágyát kutatták, vajon nem ürült-e meg az éjszaka folyamán?

A narancsok már rég megpenészedtek, ő még mindig élt. Már azt hittem, elvesztette az eszméletet, amikor hirtelen elkapta a kezemet, és azt suttogta, beszélni akar. Oxigéncsővel a fogai között szűrte a szót.

– Mikor fogságba estem, szerencsém volt, szerezttem egy hegedűt. Az őrség, később a tiszték, minden este behívtak, ők mulattak, én muzsikáltam nekik. Enni, inni bőven adtak, cigarettám is volt elég. Jól éltem, amíg meg nem betegedtem kolerába.

Szörnyű volt, úgy hulltak az emberek, mint a legyek ősszel, foglyok és fogva tartók egyaránt. Én is úgy legyengültem, hogy képtelen voltam felülni az ágyban, harminckilós, ha lehettem akkor. Éreztem, hogy meg fogok halni... Az egyik ápoló odajött az ágyamhoz – ő is fogoly volt – és azt mondta:

– Meghalsz, te legény, de mit adsz, ha meggyógyítalak?

Ugyan mit adhattam neki, semmim sem volt. Odaadtam a hegedűmet, ő még azt is kikötötte, hogy adjam oda neki egy hétig minden délben a

porciómat, nekem úgysem szabad enni. Cserébe, mindennap háromszor beadott nekem egy evőkanál szénné égetett búzapot és ugyanannyi marhasót és azt mondta, annyi vizet igyam, amennyi csak belém fér. Torkomat felmarta a só, de én vederszámra öntöttem magamba a vizet.

Csak egy gondolat lüktetett a csontjaimban, zsigereimben: élni, élni, mindenáron életben maradni, és megmaradtam. Körülöttem többször kicserélődtek a barakk-kórház betegek, nagy részük elpusztult, én túléltem.

Még gyenge voltam, szédültem, de már vizet hordtam, sepregettem, amikor megbetegedett az ápolónk. Só, búzaszén nem segített rajta, látszott, meg fog halni, mint annyian mások.

– Te, legény, gyere ide! Én segítettem rajtad, most rajtad a sor, hogy rajtam segíts.

Nagyon hálás voltam neki, szerettem volna megmenteni az életét, készségesen megtettem, amit parancsolt.

– Hozz egy fogót.

Hoztam.

– Húzd ki ezt az aranykoronás fogamat.

Megrémültem, ezt már nem akartam megtenni, de ő megmagyarázta, miért kell megtegyem.

– Semmim sincs, ez az egyetlen vagyonom. Ha meghalok, úgysem jó már semmire az arany a szájamban. Fogd, vidd el a patikába és kérj gyógyszer a betegségre.

Szürkület után kibújtam a drótkerítés alatt, nem nagyon őrizték a kórháztáborot – minek is –, bevánszorogtam a faluba, felvertem a gyógyszer-

részt, ő undorodva vette el a véres gyökerű aranykoronát, de adott valami orvosságot. Baj nélkül visszaértem, de elkéstem. Megmentőm egy órával azelőtt halt meg. Nyitott szemével vigyorgott rám a hulla.

Kezemben a neki szánt gyógyszerekkel, azt se tudtam, mit tegyek, letérdeltem az ágya mellé, és az ágya alól előkotortam a hegedűmet. Higgye el, nagyon örvendtem, hogy visszakerült hozzám. És akkor játszani kezdtem, ott, a halott és haldoklók ágai felett...

Szörnyen téved, doktorkám, ha azt hiszi, gyászindulót húztam, ellenkezőleg! Hangos, vidám, ropogós nótára gyújtottam, hegedültem és teli torokkal énekeltem, hogy „Sárga a csikó, sárga a nyereg rajta”.

Körülöttem üveges szemek és halálhörgés, én ünnepeltem, hogy élek, hogy én élek! Akkor jöttem rá, hogy csak egyetlen dolog fontos: túlélni a halált. Túlélni mindenáron és fennmaradni! Ma már azt is tudom, hogy mindig annak van igaza, aki megmarad, aki életben marad, az igazság a győzők örök jussa.

A tábor felcsere egyetlen mozdulattal kinevezett ápolónak. Pácienseim jönni még a saját lábukon jöttek, ki rendszerint én vittem őket a hullakamrába, mert fő tevékenységem a hullaszállítás volt. Elsőnek éppen azt, akinek életemet köszönhettem. Nehéz volt és én nagyon gyenge. Két lábánál fogva vonszoltam ki a barakkból.

Ahogy az udvarra értünk, kitéptem minden fogát. Már csak kettő volt arany, azokat zsebre vág-

tam. Ruhát, élelmet, pálinkát vettem rajtuk. Ezen túl minden aranyfogat kitörtem, nem hagytam a földbe jutni. Minden betegemről tudtam, mi van a szájában. És vártam. Türelemmel. Látja, így maradtam meg, így éltem túl a poklok poklát! Doktor úr, segítsen rajtam, ne hagyjon meghalni.

Múmiakeze a csuklómra fonódott, kapkodva szürcsölte az oxigént. Szemeiben a rémületet fokozatosan a nagy-nagy fáradtság üvegessége váltotta fel. Hajnalban újabb vérzést kapott, úgy halt meg, hogy észre sem vette. Dani bácsi alig töltötte az ötvennyolcat, nem is volt öreg.

Másnap reggel a folyosón ketten vártak: az ügyész és az öreg felesége. A törvény emberét csak a végleges kórisme érdekelt. Az asszony ugyanazt a sárga csizmát, ugyanazt a rókát viselte, semmi nyoma rajta a gyásznak. Mereven nézett, mint aki veszekedni készül. Persze, haragszik rám, amiért nem küldtem haza meghalni a férjét.

– Ne haragudjon, asszonyom, hirtelen halt meg. Soha nem lehet tudni, mikor jön egy ilyen hirtelen vérzés és...

– Doktor úr! – robban be a boncnok. – Ez az asszony azt akarja, törjem ki a hulla arannyal áthúzott fogait. Hát mit képzelsz ez a nő? Azt hiszi, én minden piszkos munkát elvégzek? Ha óhajtja, felöltöztetem a férjét, a koporsóban is elrendezem, ne legyen rá gondja, de a fogait, azokat ki nem töröm a szájából! Azt csinálja meg a hölgy önmaga, ha annyira éhes!

– Tetszik tudni – mosolyog megnyerően, rúzsos fogaival –, nyolc aranyfog kerül így a földbe.

Kár érte. Az anyagot még a fogságból hozta, azt mondta emlék...

– Hát, igen. És milyen emlék! Mellesleg igen jó minőségű arany, ha nem tévedek, asszonyom...

– Úgy bizony. Fogarany. A legtisztább arany.

## LEGYEK TORA

Az öregről azt mondták a szomszédasszonyok, hogy „ez nem eszik már meg egy veder sót”. Már alig vonszolta magát, sápadt volt és földszínű. Sár-ga, gacsos lábú korcs volt a dakszlija is, csúnya, csipás szemű és szörnyen vén.

Az öregnek úgy tűnt, már nem elég vad és túl sokat eszik. Fölöslegesen. Odatotyogott az ólhoz és görcsös botjával a kutya hátára sújtott. Rémeset vakkantott és nyüszítve menekült a szerencsétlen állat. Menekült volna, de nem engedte a kötél.

Az öreg megharagudott, hogy mer a kutya elmenekülni a gazdájától. Utánament, ismét ütött, dühösen, de most melléje sikerült. Jobb kezében a sétabot végét tartotta és görbe markolatával sújtott. Jobbra-balra cikázott az állat, már amennyire a kötél engedte. És az öreg ismét elvétette.

Nyögve emelte újra a botot, fogatlan ínyei közé szívta viaszos ajkait és várt. Kivárta, amíg botja árnyékába szűkül az eb, most pontosan talált a kampó. Kettőbe törte gerincét. Vinnyogva kúszott, hátsó lábait úgy vonszolta maga után, mint szárazon a foka. Az öreg lábaihoz kúszott segítségért esedezve a rémült állat. Mert a kutyának senkije sem volt, csak az öreg. Segítséget is csak tőle várt, a gazdájától. Szenvedve tépte bakancsának fűző-

it, amiket az öreg már nem tudott bekötni. Kutyaül szenvedett az állat és talán az öreg is. Ezért ismét lesújtott az ember, de túl közel volt hozzá az állat. Hátrált, de elbukott a lábára csavarodó kötélben. Egy pillanatra elsötétült a világ az öreg szemei előtt. Mintha kést szúrtak volna a hátába, a derekába.

Ott feküdt a vénember a rucaganéjos gyepen, a lyukas lábas és az ól között. Arra ébredt, hogy a kutya nedves orrát vérző tenyerébe dugja, amit a görbe botból kiálló szög sértett fel. Csuklódva nyüszített, mint a síró gyermek elalvás előtt.

Az öreg előbb térdre, majd nagyon lassan négykézláb emelkedett. Botjára támaszkodva centiről centire emelte mind feljebb ragadozó madár fejét, derekát, a benne hasító fájdalommal, testét, benne a végtelen fáradtsággal, mintha ólomból lenne, olyan nehéznek tűnt most a bot. Kétrét görnyedve, de felemelte.

Az ütés tompán puffant a barna szőrön. Mint pörgettyű keringett a nyomorék állat saját bénult hátsó fele körül. Hörgött az öreg, torkát vasmarrakkal szorította a fulladás, mégis ütött. Végtelen hosszú ideig tartott, amíg a botot feje fölé tudta emelni.

Aztán leengedte. Alig volt már benne lendület, erő, mégis minden ütés talált. A korcs mint barna véres szőrcsomó lógott a kifeszített kötél végén, már nem tudott elmenekülni. Vicsorgó fogai között véres tajtékot szűrt, éppúgy, mint az öreg. Szemei véres fátylán át az öreg vérben forgó tekintetét kereste. Nincs már azokban semmi a ku-



tyahúségből, csak a tehetetlen gyűlölet. – Ölj meg, öreg, ölj meg! Az öreg szemében sincsen szikrája sem az emberségnek, csak a gyűlölet, a tehetetlenségből fakadó gyűlölet.

– Megöllek, megöllek, te kutya!

Már nem is bírja felemelni a botot, csak két kézzel, alig valamennyivel a feje fölé, de nem szabad pihenni, be kell fejezni azt, amit elkezdett. Az állat még vonaglik és az öreg már nem kap levegőt. Szikrákat, szivárványköröket lát, torkában véres hab gurgulázik.

– No, még egyszer... nesze... nesze...

Vaktában üt, semmit sem lát, már semmit se talál, de üt és üt. Forog a bot, forog a ház, forog a kutyaól, az égről lefut a nap. Az öreg orrán-száján ömlik a vér, a vonagló kutyára, a ganés gyepre, az egész világra. Nem is rángatózik, az ember könnyen hal meg...

Nyáron a vér hamarabb alvad. Kutyáé, emberé egyaránt... Hamarosan megjelennek a nagy, zöld döglegyek.

